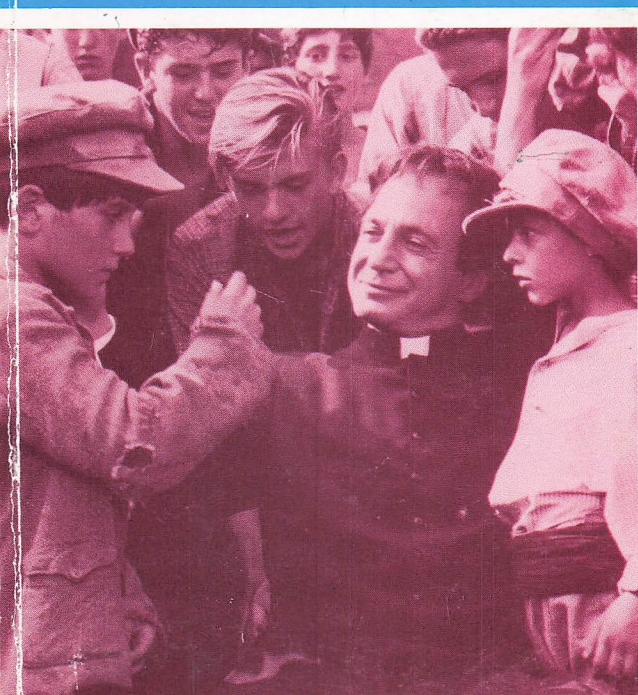

E. Bianco
C. De Ambrogio

PRIJATELJ NAPUŠTENIH

PRIJATELJ NAPUŠTENIH

BIBLIOTEKA „SVJEDOČANSTVA”

- Angela Biedermann, „Cvijet s vrhunca”
- Teresio Bosco, „Zov mira”
- Janez Jenko, „U život za druge”
- Teresio Bosco, „Marija Mazzarello”
- Teresio Bosco, „Apostol gubavaca”
- Žarko Brzić, „Najljepši ukras”
- James Monahan: „Golgota jednoga mladog liječnika”
- Sergej Kourdakov: „Oprosti mi Nataša”
- Teresio Bosco: „Petnaestgodišnji pobjednik”
- E. Bianco—C. de Ambrogio, „Prijatelj napuštenih”

E. BIANCO—C. DE AMBROGIO

PRIJATELJ NAPUŠTENIH

ŽIVOTOPIS SV. IVANA BOSCA

Priradio: Pavao Crnjac

KATEHETSKI SALEZIJANSKI CENTAR
ZAGREB 1989.

Naslov originala:

DON BOSCO

I libri dei colibri

Lektura: Mirko Cerovac

Grafička oprema: Željko Šegović

Odgovara: Marko Pranjić

**Izdaje: Hrvatski salezijanski provincijalat, Srebrnjak 101,
41000 ZAGREB**

**Tisak: RO „ZAGREBAČKA TISKARA”, Zagreb,
Preradovićeva 21–23**

III. nepromijenjeno izdanje

ČITATI I NASLJEDOVATI

Svetački životopisi nisu samo ugodno štivo. Oni su gotovo uvijek izazovni. Često i potresni. Čovjeka bude i pozivaju. Pred njima i nad njima se zamišljamo kao Augustin, kao drugi sveci, koji su govorili: Ako su mogli ovi i ove... ako su oni uspjeli postati drugačiji i temeljitiji, svjesniji i bolji... zašto ne bi i ti...?

I ovaj životopis želi nas osvijestiti. Višestruko. Pokazati nam prije svega velik Božji dar – Božju čudesnu ljubav, koja je izgradila u genijalnom djetetu, mladiću i mužu svijet svetosti. Na tome moramo biti zahvalni. Jer je upravo time Crkva postala bogatija. Sveci su nadalje putokaz. Otkrivaju suradnju čovjeka s Bogom. Vjernost poticajima Duha, ljubav prema istini i pravdi, želju za vršenjem Božje volje, naprezanje da služe svojoj braći, da suzbiju zloduha, da posvjedoče nadmoć i ljepotu Božju. Čovjek, nek je samo priseban, rado ide tim osiguranim putem. Takav put vodi u kraljevstvo posljednjeg Otkrivenja i slave.

Ovaj životopis nije teško, znanstveno, hladno izmjereno djelo. Ovo je živi mozaik, u koji se uklapaju prizori ovjetrovljeni, zabilježeni i istiniti. Za nas neobično dragi i suggestivni. U njima vidimo ne samo Ivana Bosca, nego i svijet oko njega. Upravo to daje čar njegovu životu. Ta poza-

dina u kojoj ima mraka, mržnje, teškoća, tjeskobe. To je svijet prošloga vijeka, kad mašine počinju nadglašavati savjest, kad se počinje radati svijet rada, klasni svijet, Crkvi sve otuđeniji, don Bosco raste u jedan svijet budućnosti, koji mu nije izmakao kao nepoznanica. On ga prepoznaje, osjeća njegove muke, njegove nade, njegove prijetnje i njegove darove. I ne bježi od njega. Ne zakapa se u nemoć ni u sterilnu osamu. Postaje predvodnik i apostol mladih, onih „od sutra”. Njima, napuštenima, donosi vijest da ih Bog ljubi. I da s Bogom mogu postati ljudi. Za njih osniva svoje zajednice – svoje salezijance i sestre Kćeri Marije Pomoćnice. Njima se sav predaje, za njih izgara, njih brani.

Zato je ovaj životopis ujedno svijetla staza u budućnost. Pisan za mlade, mladima otkriva sveca mladih, svetoga don Bosca. Mladi će rado čitati ove stranice, koje dočaravaju najljepšu stvarnost; blizinu Boga, Krista, Crkve, sakramenata, milosti dobrote, ljubavi. Za to žive i to jamče Ivan i njegova mama Margarita, Ivan i njegovi mladi prijatelji, njegovi suradnici i pomoćnici.

Ovaj životopis u nizu „Svjedočanstva” poziva i nas da surađujemo s Bogom u njegovim velikim djelima. Ispituje nam savjest, potiče nam volju i hrabri srce.

Mijo Škvorc

1. "U DEVETOJ GODINI SANJAO SAM"

"U devetoj godini sanjao sam san koji mi ostade za cijelog života duboko u sjećanju. U snu mi se pričiniilo da se nalazim blizu neke kuće u prilično prostranom dvorištu, gdje je bilo veliko mnoštvo dječaka koji su se natjeravali. Neki su se smijali, drugi su se igrali, a nemalen broj njih je psovao. Kad sam čuo te psovke, bacio sam se među njih i htio sam ih šakama i riječima ušutkati. Toga časa pojavi se neki osobit čovjek, u muževnoj dobi, veoma otmjeno odjeven. Bio je pokriven bijelim plaštem, a njegovo lice bilo je tako osvijetljeno da ga nisam mogao ni pogledati. Pozvao me imenom i zapovjedio mi da se stavim na čelo onih dječaka. Dodade: "Nemoj šakama, već gledaj da blagošću i ljubavlju pridobiješ svoje prijatelje. Odmah ih pouči o rugobi grijeha i o tome koliko je dragocjena krepost."

Bio sam smeten i prestrašen. Dodao sam da sam siromašno dijete, s malo znanja, i da nisam kadar govoriti tim mladićima o vjeri. Toga časa dječaci prestadoše svadom, dernjavom i psovkama te se okupiše oko onoga Gospodina, koji im je govorio.

Gotovo i ne znajući što govorim, rekoh mu: Tko ste vi da mi zapovijedate te nemoguće stvari?

— Upravo kad ti se te stvari čine nemogućima moraš ih učiniti mogućima poslušnošću i stjecanjem znanja.

— Gdje i kojim sredstvima mogu steći znanje?

– Ja ću ti dati Učiteljicu, pod čijim ćeš vodstvom postati mudar i bez koje je svaka mudrost ludost.

– Ali tko ste vi da mi govorite na taj način?

– Ja sam sin one koju te je tvoja majka naučila da je pozdravljaš tri puta dnevno.

– Moja mi je majka rekla da se bez njezina dopuštenja ne družim s onima koje ne poznajem. Recite mi zato svoje ime.

– Za moje ime pitaj moju Majku.

Tog trenutka vidjeh pokraj njega neku Ženu, koja je imala veličanstven izgled. Bila je odjevena u plašt, koji je sjao sa svih strana, kao da je svaka njegova točka neka blještava zvijezda. Kad je primijetila da sam smeten u svojim pitanjima i odgovorima, dade mi znak da joj se približim i u svojoj ljubaznosti uze me za ruku:

– Gledaj – reče mi. Okrenuo sam se i primijetio da su se sva djeca razbježala, a mjesto njih bijaše tu mnoštvo jaradi, pasa, mačaka, medvjeda i nekih drugih životinja.

– Evo tvoje polje, evo gdje ti treba da radiš. Budi ponizan, jak i snažan: i to što sada vidiš da se događa s ovim životinjama, moraš ti učiniti s mojom djecom.

Tada sam pogledao i umjesto onih divljih životinja pokazalo se isto toliko blage janjadi koja je skakala i blejala kao da je u svečanoj pratnji onog Čovjeka i one Gospođe.

Tog trenutka, još uvijek u snu, briznuo sam u plač i zamolio onu Ženu da mi to protumači jer ja ne znam što bi to moglo značiti.

Onda mi ona stavi ruku na glavu i reče: "U svoje vrijeme sve ćeš razumjeti." Kad je to rekla, neka me buka probudi, a svega je onog nestalo.

Ostao sam zapanjen. Pričinilo mi se da me ruke bole od onih udaraca što sam ih davao i da mi je lice užareno od šamara što sam ih dobio od onih derana, zatim onaj Muž, ona Žena, te što mi je bilo rečeno i što sam čuo, toliko mi zaokupilo pamet da više nisam mogao nikako zaspati.

Ujutro sam ispričao san prvo svojoj braći, koja su se do iznemogla smijala, a zatim majci i baki. Svatko je to tumačio na svoj način. Brat Josip je rekao:

– Bit ćeš pastir koza, ovaca i druge stoke.

Moja majka je dodala:

– Tko zna, možda ćeš postati svećenik.

Antun je podrugljivim glasom dobacio:

– Možda ćeš biti vođa razbojnika.

Ali baka, koja se razumjela u teologiju, a bila je nepismena, dala je konačno mišljenje:

– Ne treba se pouzdavati u sne.

Prihvatio sam bakino mišljenje, no ipak nisam nikad mogao smetnuti taj san s pameti.”

Taj je san već tada osvojio nježnu glavicu Ivana Bosca. Tu je bio početak njegove svetosti.

2. IVICA

Godina je 1815.

Car Napoleon Bonaparte bio je pobijeden kod Waterlooa. Zarobili su ga i poslali u zatočeništvo nasred Atlantika, na otok Svetu Helenu: orao je bio u krleci.

Papa Pio VII. pobjegao je iz Napoleonova zatvora i u zahvalnosti što ju je nosio u svome srcu ustanovio je blagdan Marije Pomoćnice.

U malom zaseoku Astigiane, zvanome Becchi, rodilo se uveče 16. kolovoza dijete.

Po ocu dobilo je prezime Bosco, a dan kasnije na krštenju ime Ivan.

Ivan Bosco ili Ivica, kako su ga nazivali u obitelji, ulazi u povijest.

Bez oca si!

Ivica je rastao i već je imao dvije godine. Jedne kasne večeri otac Franjo Bosco vrati se s polja znojnan i pođe u podrum zbog nekih poslova. Podrum je bio hladan i vlažan i to je bilo dosta da ga presiječe nagla vrućica. Liječnik je zaključio da se radi o upali pluća, a od nje je tada rijetko tko ozdravljao.

Prije nego li će umrijeti, Franjo Bosco pozva k sebi ženu i preporuči joj:

— Margarita, preporučujem ti djecu, no posebno se brini za Ivicu...

Bile su to njegove posljednje riječi. Zatim umre. Gladeći Ivičine uvojke, majka je kroz plač jecala:

— Evo, ti si sada bez oca.

Ivica je kestenjastim očicama pogledao očevo lice, koje je već bilo žuto poput voska, i ništa nije razumio.

— Dođi, Ivice, poći ćeš sa mnom.

Majka je potražila nekoliko jaja što ih je stavila u mekinje.

— Ako tata ne ide, ne idem ni ja — protepa Ivica.

Majka Margarita briznu u plač:

— Jadno dijete... Ti više nemaš oca!

Ivica se objesi o maminu haljinu te i on zaplaka jer je i mama plakala.

Bilo je to 11. svibnja 1817. Malo kasnije bit će to dijete otac mnogih sirota.

Što si opet napravio?

Ivica je rastao. Postajao je živahan i gibak. Bio je kao živo srebro, nemiran, ali dobar i pametan.

Jednog dana bio je sam kod kuće; pade mu na pamet da nešto skine s veoma visokog ormara. Ali to nije mogao dosegnuti.

Dosjetljiv, donese stolicu, popne se i nadigne. Ispruži ruku. Paf... paf...! Laktom udari o vrč ulja i sruši ga. Zemljana se posuda razleti u sto komada, a ulje se razlije po podu. Što će reći mama?

Ivica se skamenio; krv mu se ledila u žilama.

Ideja je tu! Skoči sa stolice, uzme metlu u ruke i

htjede zamesti svaki trag. Ali da! Ulje se još šire razlije.

Pronađe nož, iziđe iz kuće, prođe kroz vrt između lijehe do živice i izabere jednu šibu. Odsiječe je pri dnu. Zatim čučne u kut pa oljušti lišće i koru. Evo dolazi mama. Ivica joj potrči ususret:

– Dobar dan, mama! Kako ti je bilo na putu?

– Dobro, Ivice! A jesi li ti bio dobar?

– Oh, mama, gledaj! – i pruži joj glatku i vitku šibu kao bič.

– Što si opet napravio? – upita mama.

– Razbio sam onaj zemljani vrč s uljem. Evo, donio sam ti šibu da je ti ne tražiš.

Ivica sagne glavu, ali poče izvrtati očima i tražiti mamin pogled. Kako se može kazniti tako dovitljivo dijete? Mama Margarita ukori ga i oprost mu.

Pst! Duhovi!

Ivica je lukav i odvažan. Već je dječak.

Jednog dana bio je s majkom u berbi kod djeda i bake u Capriigliu.

Baka, djed i ujaci uživali su u veselu društvu svog unuka i nećaka. Od radosti nisu ga skidali s očiju. Za vrijeme večere začuje se sumnjiva buka: svi bez daha pogledaju prema gore, na tavan.

S drvenog tavana prolomi se čudnovata buka, koju su pratili tupi odjeci... kao da netko nešto vuče... Kroz tijelo prođu svima srsi i naježi im se kosa.

– Tko bi to mogao biti? U kuću nije nitko ušao!

– Duhovi?

– Gospo, pomoz!

Ivica je ostao miran:

– Što je? – upita.

– Pst – Ivica, pst!

– Što je na tavanu?

– Nitko. Pst!... prošaputa baka – Ne može drugi biti nego vrag.

– Vrag? Kakav vrag!... doda Ivica. – Netko je gore. Da pogledam!

– Jesi li lud?

Ivica ustane, upali svjetiljku i iziđe. Ujaci su ga pratili. Netko dohvati kolac. Ivica se popne uz drvene stepenice, držeći iznad sebe svjetlo, a ostali za njim, u tišini. Dječak odškrine vrata i rasvijetli.

– Tamo na dnu ima nešto i miče se... Neka košara! I zatim se u hip odlučiti:

– Pogledat ću zašto se to miče...

Svjetlo pruži ujaku koji je stajao uza nj. On se u strahu odmakne od vrata.

Ivica se približi košari. Sagne se, nagne košaru s jedne strane i digne je. Velika, nakostrušena kokoš kao strijela skoči ispod nje i zakokodaka... Dakle, nisu duhovi...

Košara je bila prislonjena uza zid, ali nesigurno. Među prućem bilo je nešto zrnja... Kokoš ih je iznutra ključala dok joj se košara nije prevmula na leđa i poklopila je. Kako se pokušavala izvući, vukla je košaru s jednog kraja tavana na drugi i stvarala onu čudnu, tupu buku. Noćna tišina, tavanski podovi i strah učinili su ostalo...

Mama Margarita uhvati kokoš, prereže joj vrat, operuša je i stavi u lonac:

— Odsada nas — dobaci smijući se — više nećeš zabavljati!

Gdje je moje kosovče?

U nekom gnijezdu Ivica je našao sitnog ptića. Uzeo ga je i donio kući. Prema njemu je osjećao mnogo ljubavi.

Da ne bi toliko trpio u žičanoj krleci, posvetio mu je mnogo pažnje i nježnosti.

Ivica i mali kos sklopili su međusobno veliko prijateljstvo. Zajedno su zviždali, pjevali, jeli i pili. Kako ih je bilo zabavno gledati gdje skaču!

Međutim, jednog jutra kos nije više zviždao. Nije ga više bilo ni pod štapom, gdje mu je bilo gnijezdo.

— Gdje je kos? — upita Ivica.

I kroz plač zaviče:

— Mama, umro je.

Suze su mu potekle niz lice. Mačak ga je zadavio.

— Umro je! Umro je!

Mama Margarita pusti ga da se isplače. Kad su se suze posušile, Ivica energično dignu glavu. Odluči zauvijek: nikad neće svoje srce pokloniti pticama.

3. NJEGOVA MAJKA

Mama Margarita bila je domaćica: prala je suđe, uređivala kuću, vodila kuhinju, donosila vodu. Ruke su joj uvijek bile pune posla. Na glavi je nosila maramu, koja joj je sezala do lica.

Sama se brinula za obradu zemlje, za kupnju i za prodaju imanja. Na polju je radila sve što mogu raditi žene, pa također i one teže i napornije poslove koji su inače pripadali muškarcima. Orala je, sijala, žela, vezala u snopove, tovarila kola, pravila plastove, unosila žito u spremište... I kad bi radila s ljudima, sve bi ih zamorila svojim primjerom.

Ali uza sve to je mama Margarita ostala žena. Kad joj je umro suprug, ostala joj je u kući svekrva, koju je poštivala kao kraljicu i slušala u svim prigodama, savjetovala se s njome u poteškoćama, pretpostavljala je i njezino mišljenje svome, priskakivala joj u pomoć, zadovoljavala je njezine želje.

U slobodnim satima, kad nije radila vani, osobito u zimsko vrijeme, pravila joj je društvo. U noći je bila uza nju. Kad se vraćala sa sajma, uvijek joj je donosila neki dar.

Njezine su misli ličile na drvored starih lipa u kom je uvijek bilo mnogo sjene i mnogo svježeg odmora. Bila je ugodna duša.

Mama, kako je to lijepo!

Jedne večeri su Ivica i njegov brat Josip promatrali zalaz sunca. Ono je zapalilo obzorje i obojilo oblake zlatnim bojama.

— Mama, kako je to lijepo! — poviknuše jednoglasno.

— Bog je sve to učinio tako. On je velik! — prošapta mama.

Pala je noć. Djeca se zabljuje u nebo; zanimale su ih sjajne zvijezde.

— Mama, kako su lijepe zvijezde!

— Bog je posijao tolike zvijezde. Kad je tako lijepo naše nebo, kako li je tek lijep raj.

Oblaci su izravnali bregove s poljima. Kiša je pljuškala. Djeca potrče da se sakriju uz mamu, dršćući uz svaki bljesak munje i uz svaki jek grmljavine.

— Mama, bojim se.

A mama Margarita reče:

— Kako je moćan Gospodin. Tko mu se može oduprijeti? Kako je grijeh odbojan!

Mislila sam da nisi žedan

Ivici su bile četiri godine. Vraćao se s polja, držeći za ruku svog starijeg brata Josipa.

Vruće je, put je dalek, toplo sunce isušilo im je mala grla. Čim su stigli kući, našli su se u maminom zagrljaju:

— Mama, žedni smo. Daj nam da pijemo.

Mama Margarita ode na bunar, dohvati vedro svježeg vode, stavi je u bukaru i pruži je Josipu.

Ivica bi zavidan. Zašto prvo njemu?

Mama zahvati i za nj, ali on pocrveni i odbije. Mama Margarita ne htjede dopustiti da joj djeca budu lako uvredljiva. Ništa ne odgovori, nego samo odnese bukaru.

– Mama...

– A što je Ivica?

– Daj i meni malo vode.

– Mislila sam da nisi žedan!

– Oprosti mi, mama...

– Dobro, Ivice.

I Ivica zabode nosić u bukaru svježe vode.

Ti ne smiješ izreći one riječi!

Ivica i Josip imali su još starijeg brata. Bio je to očev sin iz prvog braka: polubrat, koji je volio dobacivati i svađati se.

Jedne večeri nađu se sva trojica za molitvu na koljenima, zajedno s mamom. Mama Margarita predmolila je "Očenaš..", a kad je došla na riječi: "Otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našim", prekihe se i okrene Antunu:

"Ti ne smiješ reći otpusti nam duge naše", naredi mu strogo.

– Zašto ne, kad su u "Očenašu"...

– Ti ih ne smiješ izreći.

– Pa što ću onda reći?

– Reci što hoćeš, samo te riječi nemoj!

– A zašto ne?

– Zato što nećeš da oprostiš svojoj braći, već u srcu nosiš mržnju prema njima.

Antun se namršti u licu... Zatim razmisli:

– Mama, imam krivo – zastade mu u grlu. Oprosti mi.

Zadavila bih vas svojim rukama

Jedne nedjelje pošli su svi zajedno na misu. Na putu su sreli nekog starca, oko kojega su se vrtjeli dječaci. Starac im je dobacivao nepristojne riječi, a oni su mu se smijali. Mama Margarita uzme djecu za ruku i prolazeći pokraj njega, zaustavi se:

– Bi li vama bilo pravo kad bi vaša djeca čula te riječi?

– Kako da ne – progunda on, ta malko smo veseli.

– Ali zar to što govorite nije možda ponešto zlo? Zašto govorite tako?

– Vi se uzrujivate zbog sitnice. Dosadni ste, Margarito! Svi govore tako...

– Kad bi to i bila istina, biste li htjeli poći u pakao zato jer i drugi idu onamo?

Starac se grohotom nasmija, a mladići ga podržaše. Margarita se uzbudi:

– Stidite se! U vašoj dobi, sijede kose, sablažnjavate djecu. Stidite se!

Odmaknu se i požuri u crkvu. Na prvom zavoju puta zaustavi se te pogleda u oči jednom i drugom djetetu.

– Znete li, djeco, veoma vas volim, započe upornim glasom. – Ali kad biste postali prosti kao onaj starac, radije bih da vas Gospodin ovog časa pozove k sebi. Dapače, usudila bih se da vas i ja zadavim vlastitim rukama.

Mama Margarita (B. Bellisio, 1855.)

Veliki dan za tebe

Veliki dan za tebe

Ivica je imao gotovo jedanaest godina. Bila je to u ono vrijeme dob kad se išlo na prvu pričest. Mama Margarita pripremila ga je. Tri puta ga je dovela do ispovjedaonice; svaki put ga poučila.

— Vidiš li, Ivice, reče mu, Bog ti daje velik dar, gledaj da se pripremiš za nj. Ispovjedi se pobožno, da ništa ne prešutiš u ispovjedaonici. Ispovjedi sve, pokaj se za sve. Obećaj Bogu da ćeš ubuduće biti bolji.

Na dan prve pričesti ujutro ne dopusti mu razgovarati ni s kim, otprati ga u crkvu do same pričesne klupe, s njim se pripremi za pričest i zahvali se.

Kad se vratila kući, nije mu dopustila da tog dana radi bilo kakav posao. Željela je da bude sabran. A onda ga pozove k sebi, sjedne i reče mu:

— Ivice, današnji dan je za tebe bio velik. Bog je prisvojio tvoje srce. Obećaj mu da ćeš, koliko budeš mogao, ostati dobar cijelog svog života. Idi često na svetu pričest, no nemoj učiniti svetogrđe. Budi iskren u ispovijedi, poslušan, redovito idi na vjeronauk i na propovijedi. Molim te, iz ljubavi prema Bogu bježi od loših razgovora kao od kuge.

Kad zađe u godine, Ivica će zapisati u svojim "Uspomnama": Nastojao sam da ispunim upute dobre mame i čini mi se da je od onoga dana u mome životu išlo sve najbolje.

4. ČAROBNJAK I ZABAVLJAČ

Ivica je bio izvanredno živahan, poletan i pokretljiv. Jednog dana vratio se kući ranije nego obično, a na okruglu licu razlijevale mu se kapi krvi. Pet mu je godina, dob kad se igraju zajedničke igre. Igrao se s drugovima "pale i klisa" i drveni ga je klip pogodio u lice. Mama ga, ojađena, opere i očisti mu ranu.

– Ivice, ti mi svaki dan učiniš nešto, ukori ga. Nemoj ići s onim nevaljalcima. Gledaj kako su zli.

– Mama, ja idem onamo upravo zato jer su zli. Kad sam s njima, dobri su i ne psuju.

– Da, ali ne idi više!

– Mama...

– Jesi li me razumio?

– Ako je to tebi po volji, onda neću ići. I opet je umiljato pogleda:

– Mama, kad sam s njima, bolji su...

Mamin se pogled susretne s Ivičinim:

– Idi samo – rekne mu mama Margarita i pomiluje ga po tjemenu.

Blizu Becchija ima livada

U desetoj godini Ivica zamoli mamu da ga pusti na sajam koji se održavao u susjednom mjestu. Htio je naučiti trikove čarobnjaka. Na te sajmove obično su išli svi.

Trebalo je pribaviti kućne potrepštine, kupiti alat, a moralo se također udovoljiti i kalendarskom običaju i zabaviti se.

Mama Margarita dobro je poznavala svog sinčića pa mu dopusti.

– Ivice, nemam novaca i nemoj ih ni tražiti od mene.

– O, na novac ću ja misliti, mama!

Zabavljači, čarobnjaci, skakači čudom su čudili svijet koji se motao po trgu. Seljaci su ih gledali otvorenih ustiju. Ivica se provukao u prve redove za dvije solde. Pažljivo je pratio i upijao vješte pokrete zabavljača, njihove odskoke, padove, ravnotežu. Kad se vratio kući, počeo je i on također uvježbavati pokrete prstiju, ramena, grudi, kao što je to vidio na sajmu. Ako bi pogriješio, ponovio bi to iz početka.

Pokraj Becchija stere se livada. Na jednom strmcu zasađene su voćke. Izvanredno pogodno mjesto za izvođenje onih čarobnjačkih prizora.

U nedjelju se ondje sakupio svijet. Oko Ivice načinili su krug. On je prostro na livadi nekoliko krpa za skokove, na nekom stoliću odložio je čarobnjačke uređaje, za dva drveta privezao je uže za izvođenje zračnih šetnji. Narod je volio tog dječaka kovrčaste kose, koji je imao rezak glas i dar da osvaja ljude.

Ivica je skočio na stolac i posegao rukom u džep. Što će izvaditi? Živog zeca? Ne! Zrnca krunice! Tko želi vidjeti predstavu, nema drugog izbora. Treba platiti ulaznicu: deset minuta moliti treći dio krunice. Ali ni to nije bilo dosta.

– Sad ću vam ponoviti propovijed kapelana iz Murijalda – reče Ivica.

Neki su se počeli previjati od smijeha, ugibati ramenima, pravili su se da će otići. No takvih je bilo malo.

Radoznalost ih je zadržavala. Ostali su...

Molitva i propovijed. Gundali su riječima, a ipak su napeto slušali uhom.

Zatim započne predstava. Ivica proguta novac kao da je to najnaravnija stvar na svijetu i pođe ga tražiti u nosu ili u otvorenim ustima nekog seljaka, koji još nije otkrio u čemu je trik. Uzme iz torbe pijetla, udavi ga i oživi ga da radosno zakukuriče; umnožavao je jaja ispod neke košare pred očima mase, koja je samo buljila. Otvorio je džep svojeg kaputa, a iz njega izletješe dva goluba. Prebaci se preko glave, dvaput se u brzini okrene i skoči na ruke i noge. Svi su uživali.

Popne se na uže: zapleše po njemu, osloni se na jednu nogu, lagano padne kao mačak na zemlju a da se nije povrijedio.

Svijet je bio izvan sebe. Ivica je zabavljao i činio dobro. U desetoj godini pripremao je zabavne igre za narod samo da bi ga predobio za Boga.

Penjalo

U šesnaestoj godini Ivica je bio siromašan školarac, u zaostatku sa školom, svega mu je trebalo. Nalazio je ipak izvore. Evo kako je zaradio 20 franaka, salamu i maramicu.

U susjednom selu Montafiju bio je blagdan. Tamo su digli penjalo.

To je bio visok stup, namazan sapunom i mašću, a caklio se kao ogledalo. Na vrhu su bile nagrade za onoga tko se prvi popne gore. Dječaci mještani gledali su željezni kotač koji je sve mamio jer su u njemu bili paketi, salame, slatkiši i druga privlačna roba. Neki su zagnuli

rukave, namrštili lice, ujeli se malo za donju usnicu, priljubili se uz stup, ali ni metar od zemlje... kliznuli su nazad bez daha. Nikako im nije išlo. Ivica je pažljivo promatrao njihove pokušaje i razmišljao u sebi zašto ne uspijevaju. Činilo se da je shvatio. Pošto su se svi okušali, krene i on. Započne polako i smireno. Nakon nekoliko zamaha prekriži noge, osloni se na pete, uzme daha i nastavi... sve više i više.

Gledaoci su gledali njegov stil, smijali su se i dobacivali mu. Međutim, kad je prešao sve ostale, nastao je muk na cijelom trgu. Ivica ispruži ruku, dotakne se kotača i nagrade su bile njegove. Prolomi se pljesak. Dječak se domogne novčanice od 20 franaka, salame, maramice, a drugo ostavi za daljnje natjecanje.

Sve što je bilo nemoguće oduševljavalo je tog dječaka, ono ga je upravo izazivalo. Sviđalo mu se raditi u nemogućim uvjetima.

U sve četiri igre pobijedio je akrobatu

U 18. godini Ivica je bio učenik u Chieriju. Okupio je oko sebe skupinu prijatelja. Nazvao ju je "veselim društvom".

Međutim, u Chieriju se dogodilo nešto nezgodno. Došao je akrobat i instalirao se na trgu. U nedjelju je privukao k sebi svijet koji bi tada trebao biti na službi Božjoj u crkvi. Među njima opazio je i onu skupinu svojih dobrih dječaka. Izjada im se i oni mu savjetuju: "Zašto da ga ti ne izazoveš na dvoboj?" Izvrсна ideja! Ivica ga pozove da se njih dvojica natječu. Akrobat prihvati. Ivica nije imao novaca, ali njegovi prijatelji imali su ih. Svaki je dao nešto pa su predali Ivici 20 franaka.

Prvo je bilo na redu trčanje. Akrobat potrči kao mu-

nja, ali samo nekoliko metara; Ivica se brzo snašao, snažno je poletio, stigao ga, prešao i ostavio ga nekoliko metara. Na polovici puta akrobat se zaustavi i preda mu utrku.

”Izazivam te u skoku u dalj”, reče mu. ”Spreman sam okladiti se na 40 franaka pa i više, ako hoćeš.”

Ivica prihvati i to. Akrobat izabere mjesto: skakat će pokraj ograde nekog mostića. On je skočio prvi i skoro je nogama dotakao zidić, a od njega dalje nije nikako mogao. Ivica je mogao skočiti isto toliko, ali ne i pobijediti. Uzme zalet i skoči kao i njegov protivnik, no u odskoku osloni se na ogradu mosta te preskoči zid i jarak: skoku je dodao izvanredan, ali opasan odskok.

U trećem su natjecanju okladu učetverostručili na 80 franaka. Na redu je bio ples štapa. Ivica uzme štap, na vrh mu objesi šešir i postavi ga na dlan. Zatim prebaci štap na vršak malog prsta, pa na srednjak i tako redom do palca. Štap se šetao i dalje po ruci: na lakat, na noge, pa opet na ruku te zatim na ramena i na bradu. Posjetio je i nos, obišao oko ustiju, vratio se na dlan, stalno sa šeširom na svome vrhu.

— Ne bojim se da ću izgubiti, rekne akrobat. To je igra u kojoj imam najviše uspjeha.

Uzeo je štap i vješto ga uputio u hod sve do podbratka. Međutim, naletio je na neočekivanu zapreku: imao je malo podug nos. Štap izgubi ravnotežu i padne. Akrobat je bio jako postuđen.

— Imam još stotinu franaka — nastavi on i stavi ih na okladu. Zaslužiti će ih onaj tko prvi dotakne vrh onog drveta.

Izabrano drvo bio je vitak brijest.

Ivica prihvati i tu igru. Akrobat se prvi uspeo na drvo i došao do te visine. Da se još samo malo digao, drvo bi

se prelomilo. Dalje se nije moglo penjati.

Ivica se također popne sve do vrha, dokle je stigao i akrobat, zatim se čvrsto primi za drvo, opruži tijelo i nogom se domogne pola metra više nego njegov protivnik. Među gledaocima nastade veliko oduševljenje. Pobjeda mu je bila osigurana.

Pobjedu je također prihvatio i akrobat bez ikakve zavisti. Ivica mu ipak obeća da će mu vratiti novac ako plati ručak za njega i za njegove drugove. Akrobat pristane, plati ručak za 25 franaka i opet dobije ostatak od 215 franaka. Ivica mu postavi i drugi uvjet: da slijedeći put ne daje predstavu u vrijeme svete mise.

5. MORAM IĆI U ŠKOLU

– Ivice, ti ćeš postati nešto...

Ivica se nasmije na te riječi, koje su ga podsjetile na tajnovit san.

– Nadam se, odgovori on. Zatim se nagne nad knjigu koju je čitao: bio je to neki školski udžbenik. Sjedio je na rubu livade, jednim je okom čitao, a drugim je čuvao kravu da ne prijeđe na susjedovu livadu.

Ivica je bio kao drugi dječaci. Išao je u školu, ali i na posao da bi pomogao svojoj mami, koja je bila veoma siromašna. Njegovi su prijatelji to dobro znali.

Ivica je također bio veoma simpatičan dječak. Kad se on igrao, svi su se bolje rasonodili. No on se igrao veoma malo. Svemu su bile krive knjige. Prijatelji su ga pozivali:

– Ivice, dođi se s nama igrati.

– Ne mogu...

– Dođi...

– Ne.

– Moraš poći s nama – ponavljali su mu, i strčali se oko njega i izazivali ga. Ako ne dođeš igrati se, premlatit ćemo te.

– Dajte me samo izmlatite – odgovori Ivica – no neću se igrati s vama.

– Zašto ne?

– Pa zato jer moram učiti da postanem svećenik.

Odgovor je djelovao kao grom iz vedra neba... Ti svećenik? – Oh, ne!

Netko je od njih digao ruku da ga udari, ali ju je brzo spustio.

Njihov vođa izide pred njega i rekne mu u ime svih:

– Budi bez brige, Ivice! Mi ćemo čuvati tvoju kravu, a ti i dalje čitaj.

Antun se usprotivio

No kako nastaviti studij?

Jedne večeri je mama Margarita razbila led.

– Antune, rekla je najstarijem bratu, htjela bih da Ivica nastavi, da pođe dalje u školu. Što ti misliš o tome?

– U školu? A zašto? – progunđa Antun.

– Vidi, Ivica je veoma sposoban, i onda, malo više naobrazbe nikad ne škodi čovjeku.

– Kakva naobrazba! Neka se primi motike kao i ja.

Antun je po prirodi bio malo drzak, ograničen i tvrdoglav. Cijenio je samo fizički posao i to je od svih tražio. Ivica nije mogao umekšati to tvrdo srce.

Ivica se pakuje

Veljača 1828. Ivica ima trinaest godina. Antun je bijesan i ne želi čuti nikakve razloge.

Mama Margarita sakupila je u jedan svežanj nekoliko košulja i dvije-tri knjige. Digne mu zavežljaj na rame i isprati ga do izlaza. Vani je padao snijeg. Bila je sredina veljače.

– Ivice, pođi do obitelji Moglia u Moncucco – rekne

mu mama Margarita. Oni su dobri ljudi i dat će ti posao.

Mama Margarita pozdravi ga:

– Odvažno, Ivice. Pođi!

Morao je otići. Samo ga je poljubila i rastala se od njega.

Pratila ga je suznim očima. Put se bijelio od snijega. Kad je stigao na imanje obitelji Moglia, bila je večer. Iza kuće susreo je gazdina strica.

– Ej, kuda ćeš, dječčače?

– Tražim gazdu da mi dade posao...

– Tako je, treba raditi, ali...

Ivica je shvatio da mu se ovaj ruga. Zaustavi se pred kućom u šutnji, pognute glave, i zatim uđe. Obitelj se okupila oko ognjišta i pripremala je vrbovo šiblje za vezanje loze.

– Što tražiš, mladiću? – upita ga neki čovjek koji bi po glasu mogao biti gazda.

– Tražim Alojzija Mogliu.

– To sam ja.

– Poslala me k vama moja mama da vam budem sluga u staji.

– Zašto te tako malog šalje od kuće? Tko je tvoja majka?

– Maragrita Bosco. Moj me brat Antun zlostavlja i tuče, pa mi je onda mama rekla: "Uzmi te dvije košulje i maramice i traži sebi negdje posao kao sluga. Ako ga ne nađeš, pođi na imanje obitelji Moglia između Moncucca i Mombella. Pitaj za gospodara i reci mu da te ja šaljem."

– Jadno dijete... no mi do kraja ožujka ne uzimamo slugu. Strpi se i vrati se kući.

– Imajte ljubavi, primite me i bez plaće... govorio je Ivica, dok mu nisu došle suze na oči. Evo, sjest ću ovdje

na zemlju i neću se maknuti.

Gospođa Doroteja, gazdina žena, malo se umekša.

– Uzmi ga, Alojzije. Uzmimo ga na probu na nekoliko dana. Veoma mi je žao djeteta!

Ivicu su primili na nekoliko dana.

Radio je marljivo do kasne večeri, sve dok je trebalo poći na spavanje.

I dok je išao na polje, u jednoj je ruci držao alat, a u drugoj otvorenu knjigu. Pa čak ni dok je vodio volove po njivi nije zanemario knjigu. Jednog dana iznenadi ga gazda:

– Ivice, kako to da toliko voliš knjige?

– Pa želio bih postati svećenik.

Nije odustao od svoje zamisli: postat će svećenik. Ali kada i kako? Na imanju obitelji Moglia ostao je gotovo dvije godine. Svi su ga bili zavoljeli.

Mama Margarita ga pozva kući. Kazala je: ”Čini mi se da se Antun više ne ljuti na tebe kao prije.”

6. DOBRI UČITELJ

U Butiglieru su se održavale pučke misije. Bilo je to 1829. godine, a to je bila izvanredna jubilara godina. Narod je dolazio iz svih obližnjih sela da čuje Božju riječ. Ivica je bio među najustrajnijima.

Pao je sumrak. Seljaci su se u manjim skupinama vraćali kući s večernje. S njima se uputio i neki stari svećenik. Bio je to don Josip Calosso, kapelan u Murijaldu, svećenik pun ljubavi, koji se zbog starosti povukao sa župničke službe. Don Calosso zapazi onog dječaka kovrčaste kose, zamišljena, pa ga pozove k sebi:

– Jesi li što razumio od one propovijedi?

– Sve!

– Sve? Vidiš li ova četiri solda? Ako mi kažeš nekoliko misli iz propovijedi, dat ću ti ih.

– Hoćete li da vam govorim o prvoj ili o drugoj propovijedi?

– O prvoj.

Ivica započne mimo, ni od koga ne očekujući pomoći nabroji naslove, tri glavne točke, podtočke, i zatim gotovo cijelu propovijed, koja je trajala oko pola sata.

Stari se svećenik začudi. Taj je dječak izvanredno nadaren.

– Reci, kako se zoveš? Čiji si ti?

– Ivica Bosco. Moja se mama zove Margarita. Otac mi je umro dok sam još bio malen.

– Jesi li učio gramatiku? (Primj. prev.: tako su se do 1848. nazivala prva četiri razreda šestogodišnje gimnazije.)

– Što je to?

– He, he... – dobri se svećenik nasmije – Bi li ti htio ići u školu?

– Oh, da! I te kako! Ali moj brat Antun...

– Što on?

– ... Ne voli da ja idem u školu. Kaže da je to gubljenje vremena. Ali kad bih ja mogao ići u školu, učio bih i ne bih gubio vrijeme.

Don Calosso se zamisli.

– A zašto bi ti htio učiti?

Ivica spusti glas.

– Htio bih postati svećenik.

– A zašto?

– Želio bih brinuti se za dječake. Nisu oni zli, samo nitko ne misli na njih.

Taj ga je dječak osvojio.

– Hrabro naprijed! – rekne mu don Calosso. – Ja ću misliti na tebe. Reci svojoj mami da me posjeti.

Mama Margarita je došla i predstavila se. Taj dječak mora slijediti Božji poziv. Don Calosso će poučavati Ivicu.

Ivici je već bilo 14 godina. Do Božića je naučio svu talijansku gramatiku. Za Uskrs će biti kadar da prevodi i neke latinske tekstove.

– Ako tako nastaviš, s osmijehom mu rekne don Calosso, za malo vremena naučit ćeš sve.

Ivica je poskakivao od radosti.

Onima koje voli, Bog ne pripravlja samo ruže.

Antun se uporno protivi

Antun je galamio. To se moglo i očekivati.

– Što će nam toliko latinskog u kući? Čemu latinski? Raditi, treba raditi! – vikao je jedne večeri.

– Ali Antune, umiješa se mama Margarita, nije nam više toliko potrebno da i Ivica radi na polju...

– Ah, zavika on, dosta mi je toga! Prestanite već jednom s time. Taj bi gospodinčić želio živjeti na tuđi račun. Jesam li ja ikad čitao knjige? Pa gledaj, ipak sam narastao i udebljao se!

Velik i debeo! To je tvoja slika! Ivica mu se usudi mudro dobaciti:

– Ah, znaš, naš je magarac još deblji od tebe, a nikad nije išao u školu.

Antun stade bjesniti... Ivica jedva jedvice umakne iz kuće.

Don Calosso ga opet uvjeravao:

– Ivice, nemoj se uznemirivati zbog svoje budućnosti. Ja ću ti pomoći i dok sam živ, imat ćeš svega. Pa i kad umrem, i onda ću misliti na tebe.

Međutim, naveče, kad se vratio kući, Antun mu je opet počeo dobacivati i pravio je nove scene. Ivica se požali don Calossu.

– Ako je tako, uzmi nešto odjeće i dođi stanovati kod mene. Prvu pouku dat ću ti ja kod kuće, a kasnije ću se pobrinuti da ti platim sjemenište. Ivice, želio bih te vidjeti kao svećenika.

Gutao je sve, talijanski i latinski, pa i gramatiku unatoč odbojnosti što su je prema njoj osjećali đaci.

Sve je bistro shvaćao i zapanjivao svog učitelja. Oku-

sio je dosad nepoznatu sreću, onu, koju mi nazivamo "duhovni život".

Ključ blagajne

Jednog dana pošalje don Calosso Ivicu nekim poslom svome rođaku. Tek što se vratio, dotrči mu u susret neka osoba:

– Ivice, brzo! Zove te don Calosso, umire...

– Don Calosso?

Ivica je upravo poletio.

Don Calosso je ležao u krevetu, udarila ga je srčana kap. Kraj života bio mu je blizu i jedva je prepoznao Ivicu. Stari svećenik mogao je tek nešto reći. Gledao ga je dugo.

Ivici se činilo da mu srce puca.

Dobri je svećenik drhtavom rukom izvadio ključ, pružio mu ga i mučio se da mu pokretima protumači da sve što je u blagajni zaključano pripada njemu za njegov studij.

Dva dana kasnije bio je mrtav.

Stigli su rođaci. Nikad ih inače nije bilo kod njega. Pokojnik je voštana i smirena lica ležao na odru. Ivica je bio pokraj njega, molio i razmišljao. U susjednoj sobi rodbina se svađala.

– Novac je moj – diže se jedan glas.

– Molim, ja sam baštinik, ja sam njegov nećak. Zakon je na mojoj strani.

– Don Calosso je prije svoje smrti predao ključ dječaku i dao mu na znanje da će on sve baštiniti. Mnogo puta mu je i prije rekao: "Ivice, i kad umrem, mislit ću

na tebe!”

– To ništa ne znači! Pokažite dokumente!

Ivica je sve to slušao. Teškom boli gledao je mrtvog don Calossa, a onda otvori vrata:

– Ne želim u pakao za to malo novaca. Neću ih uzeti. Zadržite ključ!

Pređa im ključ i vrati se kući.

Podstubište? Previše je

Najveće mjesto u onom kraju bilo je Castelnovo (npr. prev.: danas se zove Castelnovo di don Bosco). Ivici je bilo petnaest godina. Mama Margarita odlučila je poslati ga na studije u srednju školu u Castelnovo.

Četiri puta dnevno išao je istom cestom. Da bi nešto uštedio, Ivica se, čim bi izišao iz mjesta, izuo i nastavio pješačenje bos. Ali zimi je cesta bila veoma loša, a klima oštra. Ivica nije mogao izdržati. Mama Mařgarita donijela je novu odluku, da će mu pronaći stan u Castelnovu. Našla mu je sobicu kod nekog krojača. Bila je to podstubišna sobica, u kojoj je nekad bilo skladište.

– Evo ti stana, rekne mu krojač. Sviđa li ti se?

– I previše! doda Ivica.

Mama ga Margarita stane uvjeravati:

– Svakog tjedna posjetit ću te i donijeti ću ti kruha za slijedeće dane.

Kad se opraštala od njega, povjerala ga je drugoj Majci:

– Ivice, preporučim se Gospi!

Njegov ideal je ostao nepromijenjen

Školska je godina završila. Mama Margarita je pomišljala da mu nade neku sigurniju školu.

– Slijedeće godine poći ćeš u grad, u Chieri, reče.

Ivica se složio s time.

– U redu! No morao bih i ja pripomoći da se umanje troškovi. Ako se slažeš, mama, uzet ću dvije torbe pa ću obići sve obitelji po selu da nešto saberem.

Bio je 3. studenoga 1831. Ivica je pješice pošao u Chieri, sa stanovitom količinom sira, žita i sijerka, koje je nakupio od vrata do vrata. Zamijenit će ga za novac, koji će mu dobro doći da kupi knjige, bilježnice i da plati školarinu.

Svaka poteškoća u njemu je budila nove snage. Poteškoće su ga učile da se bori. Ivici je bilo šesnaest godina. Premda je živio u tolikim iskušenjima i neimaštini, njegov je ideal, naime, da ide prema oltaru, prema djeci i prema Bogu, ostao nepromijenjen.

7. PRVI U RAZREDU

Gospođa Lucija Matta, u čijoj je kući u Chieriju Ivica stanovao i bio na hrani, imala je sina kojemu u školi nije išlo baš glatko. Nije bio lošeg vladanja, no bio je javno poznat kao neprijatelj svake škole.

Ivica mu je pomogao pri ponavljanju gradiva, pridobivao bi ga sitnim darovima i pomagao mu da formira svoj čvrsti karakter.

Nakon šest mjeseci gospođa Lucija je primijetila priličan napredak u učenju i u vladanju svoga momčića, a to je bila Ivičina zasluga. Nije mu uračunala prijašnje dugove i unaprijed mu je badava ustupila stan. Kakav luksus!

Ivičino pamćenje začuđuje

Ivica je marljivo učio. S obzirom na ostale u razredu bio je stariji. Njegove su školske godine bile u zaostatku za osam godina. Da bi nadoknadio izgubljene godine, Ivica se dao na učenje.

Nakon dva mjeseca nastavničko vijeće promakne ga u viši razred. Nakon daljnja pak dva mjeseca učiniše izvanrednu iznimku i pripuste ga ispitu zrelosti. Kao u jednom dahu završavao je u godini dana po dva razreda.

Njegovo pamćenje začuđivalo je ljude. Kad je ušao u novi razred, dočekao ga je profesor, neki šećeraš Cima

bombastičnom izjavom: — Ti si, Ivica, ili veliki lisac ili si talenat.

Ivica mu skromno odgovori:

— Nešto u sredini toga, gospodine profesore. Imam dobru volju da izvršim svoju dužnost.

Spominjemo jedan neobičan slučaj. Nekog dana tumačio je profesor Cima u razredu život kralja Agesilaja, koji je zabilježio Kornelije Nepot. Ivica je tražio knjigu, ali je nije našao, zaboravio ju je kod kuće. Što sada? Da sakrije svoju zaboravnost, otvori neku drugu knjigu. Uz to je pažljivo pratio što je profesor govorio, a njegovi su prsti listali knjigu s jednog kraja na drugi.

Oni nestašniji kolege primijetili su to. Jedan se smijao, drugi se iskašljavao, a treći je namigivao očima i upirao prstom.

— Što je tamo? — upita profesor.

Ivica ne otvori usta, no oči svih bile su uprte u njega.

— Bosco! — izdere se profesor. — Protumači mi konstrukciju latinskog teksta koji sam pročitao i ponovi komentar.

Ivica se ustane. Pravio se kao da čita i napamet ponovi tekst, a zatim tumačenje i profesorov komentar. Njegov glas je sipao rečenice kao iz rukava. Bez greške!

Slijedila je bura odobravanja. Začudeni kolege skočili su na noge, a u očima im blještila radost i zaprepaštenje. To je previše! Profesor Cima je bjesnio. Bilo je to prvi put da nije uspio održati disciplinu. Zgrabi Ivicu i zamahne da ga ošamari. Međutim, Ivica se ukloni brzim pokretom glave.

Profesor stavi jednu ruku na Ivanovu knjigu i sijećući očima po razredu upita:

— Može li se znati što se ovdje događa?

– Bosco je kod sebe stalno imao neku drugu knjigu – diže se neki učenik iz zadnje klupe – a čitao je i tumačio kao da je u rukama držao Kornelija Nepota.

Profesor okrenu knjigu, od korica do korica i nije mogao vjerovati svojim očima. Naredi Ivici da ponovi dva poglavlja iz Kornelija Nepota i tumačenje. Stvarno, nije bilo prevare. Snebivajući se, dodade:

– Opraštam ti tvoju zaboravljivost. Sretan si, Bosco. Pobrini se da pametno upotrijebiš svoje pamćenje.

U društvu obožavatelja

Od onoga dana Ivicu su mnogi molili da im pomogne pri ponavljanju gradiva i rješavanju školskih zadataka, pa čak i učenici viših razreda. Bio je neumoran. Noću je samo gutao knjige. "Moja me majka naučila, govorio je često, da malo spavam."

Ivica je među svojim kolegama u Chieriju osnovao veoma originalno "Društvo veseljaka", klub prijatelja.

"Društvo veseljaka" imalo je svoj pravilnik, bez mnogo stavki, jer ih članovi ne bi ni čitali, a kamoli provodili. Samo su dva stavka, ali jasna kao sunce: Prvi: "Svaki član društva veseljaka mora izbjegavati svaki razgovor i djela koja se ne pristojе dobrom kršćaninu." Drugi: "Točnost u ispunjavanju školskih dužnosti i kršćanskih obaveza."

Na vjersku pouku članovi su dolazili u isusovačku crkvu, a sastanke su održavali neizmjenice u svojim razredima.

Osim redovitih članova bilo je i pridruženih, prijatelja, simpatizera. Za blagdane su se oko Ivice okuplja-

li svi da im one izvede svoje najbolje igre. organizira utakmice, takmičenja i izlete. Mladi su bili upravo zaneseni za nj.

Jednog dana Ivica je pošao sa svojimima na izlet u Torino. Obišli su brežuljke Superge i posjetili Marijinu baziliku. Iz Chierija ponijeli su sa sobom komad kruha u džepovima, a u Torinu su kupili za četiri solde kestenja. Tada je Ivica prvi put vidio Torino.

Redovnik! A zašto ne?

Pošto je završio gimnaziju, Ivica odluči da ode u franjevce. Sveti Franjo Asiški neobično ga je privlačio.

Svoju odluku nije nikome tajio. Duskoro je to saznao i mjesni župnik.

– Ma što to radi taj momak? – ozbiljno se usprotivi. – Ne misli na svoju majku, koja se za nj istrošila.

Ako Ivica zaista ode u fratre, neće moći pomagati majku Margaritu u njenoj starosti i uzvratiti joj za tolika njezina pregaranja.

Župnik je potražio majku Margaritu u Becchiju i nagovorio je da se opre Ivičinoj ideji.

– Vi niste bogati, Margarita, a ulazite već u starost. Ako vaš sin ode u samostan, neće vas ni u čemu moći pomagati.

Pravo je, Ivica je ni u čemu neće moći pomoći. Mama Margarita se uredi i krene u Chieri.

Kad je došla onamo, potraži Ivicu i nade se nasamo s njime:

– Slušaj me, Ivice. Htjela bih da malo ozbiljnije razmisliš. Ali kad već jednom odlučiš, idi svojim putem i

nemoj se ni na koga obazirati. Za tebe je najvažnije spašenje tvoje duše. Župnik bi htio da te odgovorim od tvoje zamisli jer bih te u budućnosti trebala. Ali uvjeravam te, Ivce, u te stvari ja se ne bih miješala. Bog je prije svih. Od tebe ja ništa neću, niti od tebe išta očekujem. Zapamti dobro: rođena sam u siromaštvu, živjela sam u siromaštvu pa želim i umrijeti u siromaštvu. Ako ti po nekim okolnostima postaneš bogat, ja te nikad neću posjetiti. Zapamti to dobro, sine!

Kad je to izgovorila, mama Margarita popravi svoju staru maramu na glavi, pozdravi sina i vrati se u Becchi. Put je prešla pješice.

Ivan je znao da u Torinu živi neki mladi svećenik, njegov zemljak. Zvao se Josip Cafasso, a imao je 24 godine. Bio je to po sebi izvanredan i osobit čovjek. Potraži ga i povjeri mu svoje muke. Don Cafasso ga sasluša strpljivo i odgovori mu:

– Pođi u sjemenište, Bosco. Nastavi mirno svoje studije. Bog će se pobrinuti za tebe.

To je bilo više naredenje nego savjet.

Majka kakvih je malo

”Uvijek sam oskudijevao u svemu”, reći će jednog dana don Bosco. To je prava istina. Kad je primao svećeničko odijelo (nekad se to svečano obavljalo), poklonili su mu ga drugi: župnik se pobrinuo za kaput, jedan mu je gospodin darovao reverendu, neki drugi šešir, jedna dobra gospođa cipele, drugi opet kolar i biret.

Najljepši dar poklonila mu je mama Margarita. Pošto je primio svećeničko odijelo, pozove ga nasamo da sasluša njezin pronicavi govor.

— Ivica, započne ona, obukao si svećeničko odijelo. Ja se tome veoma veselim. Sjeti se, međutim, da tvoj stalaž ne krasi odijelo, već krepostan život. Ako bi ti ikad došla sumnja u tvoje zvanje, nemoj, Ivica, za ljubav Božju, obeščastiti to odijelo. Skini ga odmah! Volim sina siromašna seljaka negoli svećenika koji zanemaruje svoje dužnosti. Kad si se rodio, posvetila sam te Gospi; kad si započeo studije, preporučila sam ti ljubav prema dobroj Majci. A sada ti preporučujem da budeš sav njezin, Ivica...

Eto jedne majke kakvih je malo!

8. EVO TI SVEĆENIKA

Ivica je proveo šest godina u Velikom sjemeništu. Bio je primjer dobra sjemeništara. Izvanredan drug, veselo zabavljač, obuzdao je u strpljivosti svoj nagao značaj i doveo ga pod svoju kontrolu.

Bio je spreman za svaku uslugu, čistio je, premještao namještaj, uređivao stvari, šivao kape, brijač, šišao, krpao je male poderotine na odijelima, pa je čak i popravljao cipele. Bio je na uslugu svima i svi su mu uzvraćali poštovanjem.

Tko je imao neke sumnje, ili je bio malodušan, ili je imao školskih problema, u njemu je uvijek nalazio savjetnika, prijatelja i pomoćnika u ponavljanju nerazumljivih zadataka. Išao je na ruku napose onima slabije nadarenima pa je za njih pisao zadaće i školske sastave da bi se što lakše pripremili za ispite.

Bez poteškoća je posuđivao drugima svoje knjige koje su ga koštale mnogih odricanja. Pripremao je čak propovijedi starijim kolegama, koji su morali ići na župu za vrijeme praznika, kad je vidio da nisu bili sposobni da ih napišu sami.

Tako su se o Ivanu Boscu sjećali njegovi kolege. A u bogoslovskom studiju bio je nenadmašivo prvi. Svake se godine najboljima u tečaju dodjeljivalo 60 lira (ondašnjih, koje su zlata vrijedile). Klerik Bosco je u šest godina odnio sve nagrade i stavio novac u svoj džep. Više od toga nije mu bilo moguće ništa učiniti.

Govor kao iz topa

Za vrijeme praznika 1838. klerik Bosco posjetio je Cinzano, i to na blagdan svetog Roka, zaštitnika župe. Na ručku su u župnoj kući bili mnogi svećenici, no nije bilo onoga koga su najviše očekivali: propovjednika koji je trebao kod večernje održati govor u čast svetog Roka. Vrijeme je prolazilo, a propovjednika nije bilo. Župnik se znojio i bilo mu je sve nelagodnije.

Crkva je bila prepuna naroda, večernji blagoslov išao je kraju, a o propovjedniku niodakle glasa. Da izvuče župnika iz neprilike, klerik Bosco pođe od jednog svećenika do drugog, predstavi se i zamoli ih da zamijene propovjednika. No nitko se nije osjećao sposobnim da nastupi.

Budući da je previše insistirao, neki mu svećenik naglas dobaci:

– Jesi li naivan! Govoriti ovako nespreman u čast svetog Roka, zar misliš da je to kao popiti čašu vode? Daj ti nastupi!

Bosco je bio malo dirnut u ponos, pa odgovori:

– Nisam se usudio nametnuti, ali budući da svi vi odustajete, prihvaćam.

Župniku je odlanulo.

U crkvi su zapjevali neku zahvalnu pjesmu, samo da se nađe nekoliko minuta vremena za razmišljanje nenajavljenom govorniku. Bosco se sjeti životopisa svetog Roka koji je prije dvije godine pročitao. Popne se na propovjedaonicu i započne govor. Govorio je kako su mu misli dolazile na pamet. Propovijed je tekla spontano i jednostavno, narod ga je shvatio i uživao. Na kraju su ga svi pohvalili.

– Nikad nismo čuli tako lijepu propovijed o svetom Roku, govorili su vjernici na izlazu iz crkve.

Ključar? To ne razumijem

Pozvali su ga da propovijeda o Marijinu rođenju. Pripremio se do u tančine. Napiše propovijed, ispravi je i nauči napamet. Zatim je održa s propovjedaonice. Pohvale i čestitke bez kraja i konca.

– Vaša propovijed o čistilištu bila je predivna! – stane mu čestitati neki gospodin, kojega su svi smatrali učenim.

– Ali ja sam govorio o Marijinu rođenju! – primijeti klerik Bosco.

– Oh, malo sam se izgubio...

Nekom drugom zgodom klerik Bosco zatraži poslije propovijedi mišljenje svog župnika.

– Tvoja propovijed – odgovori mu župnik – bila je divna, sređena, izgovorena u dobrom, probranom jeziku, a imala je i mnogo svetopisamskih misli. Ako tako nastaviš, imat ćeš uspjeha u propovijedanju.

– A je li narod što razumio?

– Malo. Razumjeli su te moj brat svećenik, apotekar, ja i veoma malo drugih.

– Ali ja sam govorio sasvim jednostavno...

– Tebi se to čini jednostavnim, no narodu je to previsoko. Ti si upravo zagrizao tu i tamo nešto iz Svetog pisma, na to si nabacio crkvenu povijest, a onda si se poigravao s nekoliko retoričkih fraza i... Sve su to stvari koje narod ne razumije.

– Pa što mi savjetujete da uradim?

– Ostavi klasičan jezik i stil, govori u dijalektu gdje se može, ili u pučkom talijanskom, ali lagano. Umjesto mudrovanja i zaključivanja iznesi pokoji primjer, sliku i anegdotu. Zapamti da narod ne razumije teološki jezik i da mu nikad nisu dovoljno protumačene vjerske istine.

Klerik Bosco je shvatio. Otada bi, prije nego bi se uspeo na propovjedaonicu, propovijed, koju je napisao, govorio manje naobraženim osobama. Ako one nisu razumjele ono što je govorio, pojednostavio bi rečenice, izostavio bi teže izraze, pisao bi ih ispočetka.

Jednog dana je pročitao svoju propovijed mami Margariti. Kad je govorio o svetom Petru, nazva ga malo neobičajeno: "veliki ključar". Mama Margarita upita:

– Ivica, reci mi što je to "ključar"? Ne razumijem. Gdje se nalazi to mjesto?

Klerik Bosco prekrži rečenicu s "velikim ključarom" i napiše jednostavno: sveti Petar.

Misli na svećeništvo

Godine sjemenišnog života završile su. "Poglavari su me voljeli – pisao je kasnije, sjećajući se u nostalgiji – i stalno su mi pokazivali neku pažnju. Drugovi su mi bili osobito odani. Može se reći da sam ja živio za njih, a oni za mene. Teško me pogodilo kad sam se morao rastati od mjesta gdje sam proživio šest godina, gdje sam se odgajao, stjecao znanje, duh Crkve i doživio mnoge dobrote i nježnosti, koja se samo poželjeti može!"

Dakon Bosco odsad misli na svećeništvo. Bit će zaređen u Torinu. Za duhovnih vježbi koje su mu bile priprava na svećeništvo, zapisao je u jedan mali notes svoje odluke:

"Svećenik ne ide sam u nebo, niti ide sam u pakao. Ako je radio dobro, poći će u nebo s dušama koje su se spasile po njegovu primjernom životu, ako je pak radio loše, živio sablažnjivo, ići će u propast s osuđenima zbog njegove sablazni.

1. Stoga ću do kraja dobro iskoristiti vrijeme.
2. U svim okolnostima nastojat ću usvojiti ljubav i blagost svetog Franje Saleškog.
3. Bit ću uvijek zadovoljan hranom koju mi ponude, samo da ne bude štetna po zdravlje.
4. Pit ću vino pomiješano s vodom, i to samo kao lijek, to jest, kada i koliko mi bude potrebno za zdravlje.
5. Rad je snažno oružje protiv neprijatelja duše, zato neću spavati duže od pet sati u noći. Preko dana, napose poslije ručka, neću počivati: jedina iznimka bit će u slučaju bolesti."

Odsad je "don" Bosco

Monsignor Frasoni, torinski nadbiskup, zaredio je Ivana Bosca za svećenika 5. lipnja 1841. Odsad je on don Bosco. (Pr. prev.: "Don" u talijanskome: gospodin, naziv se često upotrebljava za svećenika.) Njegovi zemljaci očekivali su ga u Castelnuovu, gdje već mnogo godina nije bilo mlade mise. Ali on je više bio za to da mladu misu proslavi u nekoj tihoj kapelici, u intimnoj sabranosti.

Dan-dva kasnije bila je svetkovina Tijelova i don Bosco je ispunio želje svojih zemljaka. Došao je u Castelnuovo, otpjevao mladu misu, ponio Presveto u svečanoj povorci. Župnik je pozvao na ručak njegovu rodbinu, svećenike i mjesne vlasti.

Naveče se s majkom vratio kući u Becchi istim putem kojim je išao i nekad, u svome djetinjstvu.

Mama Margarita imala ga je konačno samog uza sebe. Evo ih zajedno: zaredeni sin i mama, prepuna gorljivosti.

Ivan Bosco, mladomisnik, 1841. (suvremena fotografija)

— Ivice, eto, ti si sad svećenik. Govoriš misu. Od ovog trenutka nadalje ti si, dakle, bliži Isusu. Zapamti pak, početi govoriti misu, to znači započeti trpjeti. Ti se toga odmah nećeš sjetiti, ali malo-pomalo uvidjet ćeš da je tvoja majka imala pravo. Uvjerena sam da ćeš svaki dan moliti za mene, bilo da sam živa, bilo da sam mrtva. a to mi je dosta. Ti odsad misli samo na spasenje duša. a na mene nemoj uopće pomišljati.

Izvanredne su bile te majčine riječi: "Govoriti misu znači trpjeti!"

9. ORATORIJ BEZ SVOGA STALNOG MJESTA

Don Bosco je, dakle, svećenik. I što će sada učiniti? Svi ga kuju u zvijezde, samo da bi došao k njima. Neke bogate obitelji htjele bi ga za učitelja svoje djece. Mještani Murialda, susjedi Becchija, htjeli bi ga za kapelana i spremni su mu udvostručiti plaću. Castelnuevo pak hoće ga za župnikova zamjenika. Međutim, don Bosco se želi posvetiti 'uličarima'. Otišao je u Torino don Cafassu, svom vjernom prijatelju, koji je poučavao u jednom konviktu, gdje su se mladi svećenici usavršavali za svoj kasniji rad. Don Cafasso mu preporuča: "Zaustavi se ovdje i studiraj još koju godinu." Don Bosco ga je poslušao.

Osmoga prosinca, na blagdan Bezgrešne, don Bosco je ušao u sakristiju crkve svetog Franje Asiškog, da bi odslužio misu. U jednom ćošku sakristije stajao je dječak.

Sakristan ga pozove:

– Dođi da poslužiš ovome gospodinu kod mise!

– Ne znam to – odgovori dječak.

– Dođi! – inzistirao je sakristan. Hoću da ti ministriraš don Boscu.

– Ne znam, nisam nikada ministrirao...

– Bitango jedna! Zašto si onda došao ovamo u sakristiju? – I udari ga. Dječak se izmakne, domogne se vrata i pobjegne. Don Bosco prigovori sakristanu:

– Zašto ste ga udarili? Što vam je zla učinio?

– Što se to vas tiče?

– Tiče me se to veoma mnogo: on je moj prijatelj. Pozovite ga odmah natrag, želim mu nešto reći.

Dječak se sav preplašen vrati, a suze su mu tekle niz lice zbog udarca koji je dobio.

– Jesi li bio na misi? – upita ga.

– Nisam.

– Pođi onda sa mnom, a poslije ću ti reći nešto što će te obradovati.

Dječak kimnu potvrdno glavom i rukavom obriše posljednju suzu.

Znaš li fućkati?

Kad je završila misa, don Bosco povede dječaka u neki mali hodnik i postavi mu nekoliko pitanja.

– Kako se zoveš, moj dobri prijatelju?

– Bartolomej Garelli.

– Odakle si?

– Iz Astija.

– Čime se baviš?

– Zidar sam.

– Je li ti otac živ?

– Umro je.

– A majka?

– I ona je također umrla.

– Koliko ti je godina?

– Šesnaest.

– Znaš li čitati i pisati?

– Ne.

– Znaš li pjevati?

– Ne, odgovori dječak.

– Znaš li fućkati?

Dječak se nasmije.

– Reci mi: jesi li bio na prvoj pričesti

– Još nisam.

– A na ispovijedi?

– Da, kad sam bio malen.

– Ideš li na vjeronauk?

– Ne usudujem se.

– Zašto ne?

– Pa oni mladi od mene znaju mnogo više, a ja sam velik pa ne znam ništa.

– Ako bih te ja poučavao u vjeronauku, da li bi došao?

– Vrlo rado!

– Na ovo mjesto, u sakristiju?

– Samo ako me neće tući...

– Budi miran, nitko te neće zlostavljati. Ti si moj prijatelj, i samo ćeš sa mnom raditi. Kad ćemo započeti?

– Kad vi želite.

– Večeras?

– Da!

– Odmah sada?

– Može i to.

I don Bosco je počeo. Bartolomej Garelli, siročče, nepismen, odbačen, bio je prvi od njegovih dječaka. Slijedeće nedjelje vratio se don Boscu, ali više ne sam: doveo je sa sobom šest drugih dječaka. Nitko od njih nije znao za Boga. Ali svi su našli apostola i prijatelja.

Dobra grafica

Pošto je završio tri godine dopunskog studija, don

Bosco je morao napustiti konvikt. U isti mah i njegovi su dječaci bili na ulici. Započinje očajno lutanje.

Don Cafasso mu savjetova:

– Spremi stvari i pođi u Sklonište. Tamo trebaju upravitelja za malu bolnicu svete Filomene. Zajedno sa svećenikom Borelom radit ćeš za tu ustanovu, a tada će ti i Bog savjetovati što da učiniš za svoje dječake.

Bolnicu svete Filomene i Sklonište ustanovila je neka plemenita gospođa, grofica Barolo (dobra duša, ali veoma pedantna) u torinskom području Valdocco. Grofica je u Torinu imala velik ugled. Njezinim salonima prolazile su slavne osobe, kao francuski književnik Balzac, ministar Cavour, pisac Lamartine. Ona je dopustila don Boscu, da u jednom malom dvorištu uz njenu palaču sakupi svoje uličare.

Dječaci su došli u nedjelju ujutro, brbljavi i nestrpljivi. Koga god su susreli, upitali su ga: "Gdje je don Bosco? Gdje je taj oratorij?"

Stanovnici tog, inače mirnog područja, pogledavali su se bijesni i srditi: "Ma kakav don Bosco? Kakav oratorij! Gubite se odavde, dječurlijo!"

Don Bosco je naglo uskočio. Dječaci su se okupili oko njega uz viku i radost.

Don Boscova soba bila je toliko prostrana da su svi stali u nju. Zaposjeli su je u naletu. Netko je sjeo na krevet, drugi na stol, neki na zemlju, neki opet na prozorsku dasku...

Jedan upali vatru, drugi je ugasi, jedan pomete sobu a da je nije poškopio vodom, treći obriše prašinu. Predmeti su bili smješteni po ormarima, pa su ih viši dječaci stali rediti i stavljati na mjesto. Don Bosco je sve to gledao i smijao se, molio je samo da mu ništa ne oštete. Sati šale i rasonode izmjenjivali su se s molitvom.

Nakon osam mjeseci opēt na ulici

Uvjeti rada bili su očito teški. Za dječake nije bilo crkve, na misu su morali ići drugamo, a nisu imali ni prostorija za sastajanje, ni dvorišta. Don Bosco se odvažio i zatražio pomoć od grofice Barolo. Postigao je da je dvije bolničke sobe mogao preurediti u kapelicu, tako da su bolesnici mogli biti u njima samo u kolovozu slijedeće godine.

Dana 8. prosinca 1844., na treću godišnjicu susreta s Bartolom Garelijem, don Bosco je otvorio kapelicu. Padao je gust snijeg, ali dječaci su ipak svi došli. Za vrijeme kratke pobožnosti don Bosco je plakao od ganuća pred očima dječaka, koji su bili začuđeni. No poslije toga se oko male crkve, po sobi, u kuhinji, po hodnicima i u predvorju preko cijeloga dana orila buka i vika veselih dječaka.

U daljnjim mjesecima su na igru i na vjeronauk dolazili i đaci večernjih i dnevnih škola. Don Bosco i svećenik Borel postali su pravi učitelji i poučavali su ih u abecedi. Nije bilo razrednih prostorija, no umjesto njih poslužile su im sobe dvojice svećenika.

Satove odmora provodili su duž ulice koja je dijelila grofičine ustanove od onih susjednih, Cottolengovih. Don Bosco se pobrinuo za kugle za kuglanje, za lopte, štapove i za drugi pribor za igranje, a obećao je također i njihaljke i sprave, te školu gimnastike, pjevanje i glazbe.

Grofica je sve strpljivo podnosila osam mjeseci. Nije joj se to svidjelo i nije mogla vidjeti svoju kuću prepunu dječaka, nekad i zamazanih, koji su galamom uznemiravali njezino osoblje te gazili cvijeće po vrtu ili uzduž ulice.

Don Bosco je dobio otkaz i morao se seliti iz stana. Kamo sada?

Dva otvorena groba

Nedaleko od grofičine bolnice bilo je groblje, nazvano Sveti Petar u okovima. U njemu je bila neka kapelica, u kojoj se mogla služiti misa, a ono malo prostora bilo je dosta za igru. Don Bosco je potražio kapelana groblja don Josipa Tesija i zamolio ga za dozvolu da na njemu okuplja dječake. Don Besio je to bez poteškoće dopustio. Slijedeće nedjelje don Bosco je stigao onamo sa svojim dječacima.

Kad su 25. svibnja došli, don Tesija nije bilo kod kuće. Veselo društvo je galamilo, pjevalo, skakalo, pravilo vratolomije. Tada je iz kuće skočila Tesijeva domaćica, sva ogorčena i digla viku na njih, ne birajući riječi ni psovke, kako to znaju činiti žene kad se razbjesne.

Jedna od njezinih koka ležala je u dvorištu na jajima. Neki je dječak preplasi, a ona odletje. Dok je trčala, ispalo joj je jaje i razbilo se. Kad je to vidjela domaćica, izgubila je prisebnost. "Zajedno s njom – pripovijedao je nekoliko godina kasnije don Bosco – počela je vikati neka djevojka, pas je stao zavijati, pijetao kukurikati, a kokoši kokodakati. Činilo se da će svaki čas buknuti evropski rat."

Don Bosco je pokušao umiriti domaćicu, ali je ona slila na nj bujicu psovki i pogrda.

– Ako vas don Tesio ne ukloni odavde, ja ću vas otjerati kako ja znam, zaprijetila se ona. I zašto vi, don Bosco, ne držite čvršće tu dječurliju? Zar ih tako odgajate? Da mi se niste slijedeće nedjelje vratili ovamo...

– Dobro, gospođo – počne je smirivati don Bosco – ni vi niste sigurni da ćete slijedeće nedjelje biti ovdje... Nije mogao s njom izići na kraj, već prekine igru i pode s dječacima u crkvu.

Domaćica je nastavila s vikom i dernjavom. Don Bosco je potihom govorio svojim dječacima:

– Siromašna žena! Kaže nam da više ne smijemo staviti nogu na ovo tlo, a slijedeće nedjelje bit će već na groblju.

U to je don Tesio stigao kući, a domaćica mu opiše don Bosca i njegove dječake kao revolucionare i profanatore svetih mjesta.

Don Tesio se požuri za don Boscom na trg, stigne ga dok se još pozdravljao s dječacima i zaprijeti mu:

– Druge nedjelje nemojte mi više doći! Neću da nas uznemirujete. Poduzet ću sve mjere da vas u tom spriječim.

Don Bosco zakima glavom:

– Siromašni don Tesio! Ta ni on ne zna hoće li slijedeće nedjelje biti živ!

Sutradan, u ponedjeljak, don Tesio napiše tužbu na općinu. Bilo je to njegovo posljednje pismo. Nekoliko sati kasnije pogodi ga kap i umre prvih sati u utorak. Te iste nedjelje otvori se i drugi grob: umre njegova domaćica.

Slijedeće nedjelje, prvog lipnja, osvanuo je na vratima crkvice Svetog Petra u okovima prilijepljen oglas općine, kojim se zabranjuje okupljanje svijeta i najavljuje uhićenje don Bosca ako se usudi da se s dječacima vrati na to mjesto.

Došla je zima

Na biskupovu preporuku općina je dozvolila don Boscu da se posluži malom crkvom svetog Martina blizu Mulini Dora.

Tako su jedne nedjelje u srpnju don Boscovi dječaci prenijeli kugle za kuglanje, štapove, kolute, knjige, namješ-taj, misno ruho i ostalu opremu iz kapelice. Išli su u dugom redu poput mrava kad nose hranu u mravinjak.

U novoj crkvi je svećenik Borel služio za njih misu i započeo propovijed:

”Ako se kupus ne presadi, dragi dječaci, neće imati velike glave. Slično se događa i s našim oratorijem...”

Međutim, don Bosco nije ni tu ostao dugo. Sekretar općine Mulini načuo je i sam dodao lažnim glasinama koje su kružile o oratoriju, stavio sve to na papir i poslao općini. Žalio se da susjedne obitelji ne mogu mirno živjeti. Općina je odgovorila don Boscu na veoma uljudan način, ali je sadržaj toga bilo odlučno naređenje o kojem se ne može raspravljati: najkasnije do 1. siječnja 1846. don Bosco se mora maknuti s tog mjesta.

Nakon tog pisma sekretar Mulinija nije napisao više nijedno drugo: ruku mu je obuzela nagla drhtavica. U roku od tri godine umro je. (Njegov sin je ostao na ulici, don Bosco ga je kasnije uzeo k sebi, dao mu kruha i pro-našao mu posao.)

Kad se oratorij iselio iz Mulinija, bio je ”leteći”. Za blagdane ga don Bosco prenosio sad amo, sad onamo po crkvama u Torinu ili u okolnim selima. Dječaci ujutru prisustvuju misi i ispovijedaju se. Poslije podne se pak igraju, uče vjeronauk i šetaju. No došla je zima i ukinula sve one duge šetnje po poljima. Bila je to ledena zima.

10. DON BOSCO JE LUD?

Poteškoće su izgledale nepremostive. Prijatelji mu savjetovahu da napusti sav rad s dječacima, no don Bosco nije popuštao. Stalno je okupljao nove dječake, svakodnevno se pojavljivao među njima po ulicama i razgovarao s njima.

Da nije obuzet nekom fiksnom idejom?

Neki njegovi prijatelji iz sjemeništa posjetiše ga.

— Vidiš, rekoše mu — ti sramotiš svećeničko dostojanstvo.

— Kako?

— Pa s tim svojim nastranostima. Ponižavaš se u igri s deranima. To se nikad nije vidjelo ovdje u Torinu.

Svećenik Borel, koji je inače volio don Bosca, savjetova mu:

— Pričekajmo pogodnija vremena! Otpustimo one dječake koji su sada uz nas i zadržimo samo dvadesetak onih kojima je naša pomoć najpotrebnija.

A don Bosco

— To nikako!

— Pa gdje ćemo ih okupljati? — upomo nastavi Borel.

— U oratoriju.

— A gdje je taj oratorij?

— Ja ga već vidim sagrađena. Vidim, crkvu, kuću, dvorište za igru.

Don Bosco je zadržavao ukočeni pogled nad fantas-

tičnom budućnošću, uporno je ostajao pri svome snu.

”Siromašni don Bosco! – pomislio je svećenik Borel. – Na putu je da poludi!” Približi mu se, poljubi ga i plačući ode od njega.

”Kakvo će odijelo nositi?”

Glasovi da je don Bosco lud počeli su se brzo širiti među ljudima u gradu. Neki su ga svećenici stali posjećivati. Iznosili su mu kako bi na drugom području mogao mnogo učiniti: propovijedati kao pučki misionar, pomagati kojem gradskom župniku, prihvatiti rad u ustanovama grofice Barolo. Don Bosco ih je šutljivo slušao.

– Nije potrebno da u tome budete uporni – dodavali bi. – Vi, don Bosco, ne možete izvesti nemoguće. Čini se da i Providnost također ukazuje da ne odobrava vaše djelo.

– Oh, Providnost!... – uzdahnu don Bosco. – Vi griješite. Ja i dalje mogu raditi s oratorijem. Božja mi je Providnost poslala te dječake, a ja neću nijednoga odbiti. Siguran sam da će mi Providnost priskrbiti sve potrebno. Štoviše, sredstva su već pripremljena. Nitko mi ne želi ustupiti prostorije? Izgradit ću ih uz pomoć Presvete Marije. Imat ćemo prostrane zgrade sa školama i sa spavaonicama, koje će primati dječake koliko ih god dođe. Imat ćemo sve vrste radionica, gdje će mladi moći izučiti zanate. Imat ćemo divno dvorište i prostrana predvorja za igru, predivnu crkvu, klerike, katehete, asistente, umjetnike, profesore, brojne svećenike koji će poučavati dječake.

– Zar možda namjeravate osnovati novu redovničku zajednicu? – upitaju ga.

– Zašto ne?

– A kakvo će odijelo nositi?

– Svi će imati košulje s kratkim rukavima kao zidar-
ski pomoćnici!

Te riječi popratit će podrugljivi pogledi i podsmjehi-
vanje.

– Zar sam možda rekao nešto čudno? – nastavi don
Bosco. Zar ne znate da su oni koji hodaju okolo goloru-
ki marljivi ljudi?

Na koncu razgovora ti su svećenici zaključili samo
jedno: lud je.

”Brzo s njim u ludnicu”

Torinski svećenici veoma su se zabrinuli i da bi iz-
bjegli javnu sablazan i neuračunljivost tog neuravnoteže-
nog siromašnog svećenika, odlučit će da ga prebace u lud-
nicu.

U ludnici osiguraše jedno mjesto, a zatim se dva
svećenika, inače don Boscovi prijatelji, prihvatiše zadatka
da ga prebace onamo. Pošli su k njemu kočijom i uljud-
no ga pozvali da se prošeta s njima.

– Malo svježeg zraka, dragi prijatelju Bosco, dobro
će vam doći. Pođite! Kočija nas vani čeka.

Don Bosco je naslutio podvalu. Ništa manje uljudno
prihvati njihov poziv. Dva svećenika ga zamole, opet
uljudno, da se prvi uspne do sjedala na kočiji. Samo
uljudno!

– Ne! – branio se don Bosco. To bi bio s moje stra-
ne manjak poštovanja prema vama. Izvolite vi prvi.

Ona dvojica se ne baš dobre volje uspnu. Don Bosco
brzo lupi vratima i vikne kočijašu:

– Brzo u ludnicu, gdje očekuju ovu gospodu. . .

Kočijaš ošine konja i u galopu krenu. Glavna vrata ludnice čekala su otvorena i kočija uleti u brzini. Bolničari požure da otvore vrata kočije. Ali što? Najavljeno im je da će dovesti jednog svećenika, a unutra su dvojica, koji su ustali, stali protestirati i braniti se da oni nisu ludi.

Bolničari ih obojicu bez milosrđa svežu i dovuku u sobu na gornjem katu. Ta znali su dobro kako treba postupati s ludacima i nisu se obazirali na njihovo protivljenje.

Na sreću blizu je bio bolnički kapelan. Priskoči im u pomoć i razjasni u čemu je zabuna. Dva su svećenika odmah puštena. Otada su don Bosca ostavili na miru u njegovu "ludilu". A don Bosco je i nadalje njegovao to "ludilo".

U roku od petnaest dana morate se iseliti

U proljeće 1846. don Bosco je iznajmio neku livadu i doveo onamo svoje dječake. Sav rad oratorija zbivao se na toj livadi. Dječaci se na njoj igrali u ludom veselju. Na glas bubnja prekinuli bi igru, sakupili se u skupine prema dobi, posjedali na ledinu i slušali pouku iz katekizma. Don Bosco je stojeći na nekom niskom kamenu poučavao starije i pazio kako rade ostale skupine.

Jedne nedjelje prolazio je onuda neki karabinjer i s nepovjerenjem gledao onih četiri stotine i više dječaka kako se po livadi prevrću, skaču, igraju. Na don Boscov znak galama se u tren oka utišala i dječaci su se rasporedili u skupine za rad. Karabinjer se zabezeknuo. "Da je taj svećenik general, pomisli u sebi, mogao bi se boriti protiv najbolje oružane vojske na svijetu i pobijedio bi je."

No livada nije ništa u usporedbi s kućama, crkvama, dvorištima o kojima je sanjao don Bosco.

Jednog dana stigne mu pismo vlasnika livade: "Dječaci mi stalno gaze po livadi, pisao je, a time će uništiti i posljednji korijen trave. Mi smo vama velečasni, spremni oprostiti neplaćene dugove samo ako se u roku od petnaest dana maknete s naše livade."

Don Bosco pođe na razgovor s vlasnicima livade ne bi li povukli svoju odluku, no oni su ostali nepokolebljivi.

Na Cvjetnicu, 5. travnja, bio je posljednji dan do kad je don Bosco mogao ostati ondje. Žalostan je ostavio tu livadu zauvijek.

Don Bosco okupi svoje dječake, ispovjedi znatan dio njih i povede ih na svetu misu kod otaca kapucina, u crkvu Gospe od polja.

Zatim se teškim srcem obrati dječacima. Usporedi ih s pticama kojima je gnijezdo bačeno na zemlju i pozva ih na molitvu Gospi ne bi li im Ona pronašla neko bolje gnijezdo.

Poslije podne dječaci se vrate na livadu. Stanu se igrati i moliti. Don Bosco se izdvoji u jedan kut jer su ga snašle melankolične misli. Nisu ga razumjeli, ismijan je, nema ni pedlja zemlje gdje bi mogao okupiti svoje mlade prijatelje. Ta malodušnost izvuče mu suze, koje su se kotrljale niz lice.

"Veselite se, dječaci! Našli smo!"

Približi im se neki čovjek: Pankracij Soave, mucavac, s kojim se jedva jedvice moglo sporazumjeti. Pristupi don Boscu i upita ga:

– Je... li... istina d...a vi tr...ažite n...eko mjesto za la...borat...orij?

– Ne za laboratorij, ispravi ga don Bosco, već za oratorij.

– Or...ator...ij il...i labor..ator...ij, n...ije tol...iko v...ažno, svej...edno je.. to. – Blizu mene ima jedno mjesto koje je na prodaju.

Don Bosco pođe za njim. Pronade vlasnika, nekog Pinardija, i dugu nadstrešnicu, s nagnutim gornjim dijelom, čije se jedno krilo oslanjalo na zid, a drugo je sezalo do jednog metra iznad zemlje. Krov je bio podrt, nedostajao je pod. Ta je staja mogla poslužiti za skladište ili za drvnicu. Kad je ušao, don Bosco je sagnuo glavu da ne udari o strop.

– Preniska je – reče Pinardi. – Ne služi mi ničemu. Želim je preurediti – odmah nadoda. – Iskopat ću malo dublje u zemlju, napraviti ću stepenice, staviti pod, sve kako vi kažete. Želim upravo da ovdje bude vaš laboratorij.

– Ne radi se o laboratoriju, dragi prijatelju, već o oratoriju – naglasi don Bosco. Naime, radi se o maloj kapelici, crkvi, gdje bi se okupljali dječaci.

– Onda još bolje. Znae, i ja sam crkveni pjevač: donijet ću dvije stolice: jednu za mene, a drugu za moju suprugu. Zatim, kod kuće imam kandilo, pa ću i njega donijeti ovamo za ukras. U redu: oratorij!

– A koliko tražite za najamninu? – upita don Bosco.

– Tri stotine lira na godinu. Neki mi daju i više, ali ja to radije dajem vama jer radite nešto dobro.

– Dat ću vam i tri stotine dvadeset ako mi ustupite i komadić zemlje za igru i ako mogu doći već slijedeće nedjelje.

– Slažem se! – zaključio Pinardi i pružio mu ruku.

Don Bosco se u blagdanskome raspoloženju vratio

svojim dječacima, okupi ih i saopći im povišenim glasom:

– Veselite se, dječaci! Našli smo oratorij! Imat ćemo crkvu, sakristiju, prostorije za školu i teren za trčanje i igru. U nedjelju idemo onamo.

– Gdje je to? – živo će dečki.

– Tamo dolje, vidite li? U Pinardijevoj kući! – i pokaže im rukom prema mjestu.

Ptići su našli gnijezdo. Mnogo drveća, mnogo lišća, mnogo zelenila diže se prema nebu.

11. KONAČNO POD KROVOM

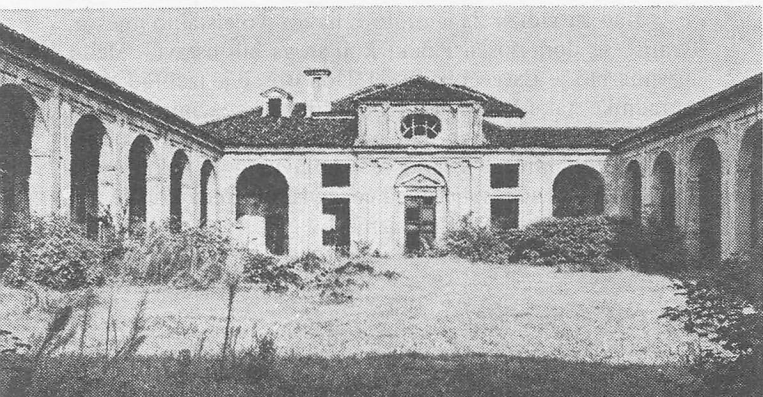
Na Uskrs, 12. travnja, bila je Pinardijeva staja uz don Boscov blagoslov pretvorena u Pinardijevu kapelicu. Duga je petnaest, a široka šest metara.

Dvije sobice iza oltara služile su za sakristiju i za spremište. Komad zemlje ispred kapelice bit će za igralište. Don Bosco nije želio ništa drugo nego da se misa, katekizam, pjevanje izmjenjuju sa skokovima, igrama, utrka, prenošenjem štafete, bacanjem klipova, natezanjem užeta i drugim novim igrama koje je stalno svježe izbacivao kao iz peći.

Kako je teško poslati ih kući

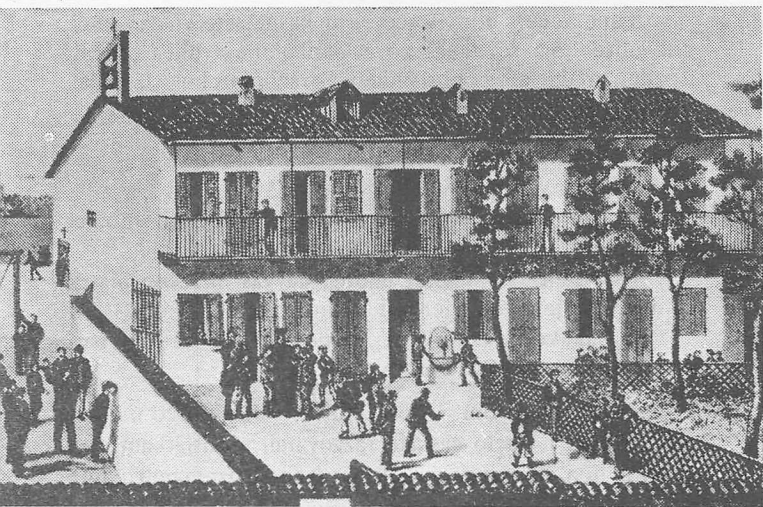
Navečer je, poslije tolikog igranja i govorenja, bio umoran do iznemoglosti. U kasne sate pozdravio je svoje dječake: "Pođite, pođite, smrkava se, roditelji vas čekaju." Ali dječaci nikako da se razidu. Oni najodrasliji vraću se i zadržavaju se još uza nj, zatim staviše ruke unakriž načinivši kao neko sjedalo te prisiliše don Bosca da sjedne i da ga nose okolo pjevajući. Uvjeriti dječake da treba otići kući bio je posljednji dnevni napor koji je još morao uložiti.

Oratorij se iz tjedna u tjedan sve bolje organizirao. Uz pouku u katekizmu uvedene su i večernje škole te škola za pjevanje.

*Kapela sv. Petra u okovima u groblju, mjesto „lutajućeg”
oratorija*

*Pinardijeva štala koju je don Bosco preuredio u oratorij
(suvremeni crtež)*

Kad su vidjeli da je oratorij našao svoje stalno mjesto, vratiše se don Boscu i neki koji su ga bili ostavili. Među prvima bio je i svećenik Borel. Don Bosco je izabrao svoje suradnike također i među odraslijim dječacima, napose darovitijima. Poučavao ih je nasamo i imenovao ih katehetama i učiteljima. Obratio se i upraviteljima nekih škola da mu preporuče bolje mladiće iz viših razreda koji će mu pomoći u poučavanju katekizma.

Nestale su i plahte

Nedjeljom je oratorij posjećivalo sedam stotina dječaka. Ali don Bosco je odavno znao da velik dio njih živi bijednim životom, bez kreveta, bez rada, da su to uličari, prepušteni sami sebi i zapušteni. Za takve mu nije bio dovoljan nedjeljni oratorij. Potrebni su mu kreveti, zaduženja, neki red i odgoj.

Jedne večeri don Bosco se u kasne sate vraćao kući duž ulice koja se danas zove Garibaldijeva ulica. Začas ispade preda nj čopor mladića razbojničkog izgleda.

Don Bosco ubrza korak, no oni su ga čekali

On ih odlučno susretne:

— Dobar večer, prijatelji! Kako ste?

— Slabo pope — odgovori jedan. — Žedni smo, a nemamo novaca. Platite nam litru vina.

— Slažem se. Štoviše, budući da vas ima više platit ću dvije. Ali ja ću također piti s vama.

— Dakako, razumije se, pope. Kako ste vi dobar svećenik! Oh, da su svi svećenici takvi!

Udoše u susjedni "Alpski hotel" i don Bosco naruči piće. Pili su i veselo ćaskali, razgovarali u dosjetkama i s dobrim don Boscovim savjetima. Kad su ispraznili čaše,

don Bosco ih pozove da slijedeće nedjelje navrate u oratorij. Zatim se oprusti.

– A sad kući, vrijedni dječaci. Vrijeme je za spavanje.

– Kući? Nemam ja kuće! – dobaci jedan.

– Ni ja! – nastavi drugi.

– A ja još manje! – potvrdi treći.

– Pa gdje spavate? – upita don Bosco.

– Gdje se zateknemo. Nekad na sjeniku, a kad se u džepu nađu četiri solde, onda u kojem javnom konačištu.

– Ako je tako, onda za ovu noć dođite k meni – zaključí don Bosco i krene s njima.

Kad su stigli u kuću, zajedno s njima izmoli Očenaš i Zdravomariju, koje su već bili zaboravili. Zatim se uz neke stare ljestve uspnú na sjenik, pun dobre slame. Don Bosco dadne svakome po jednu plahtu i pokrivač, preporučí im mir, zaželi laku noć i vrati se u svoju sobu.

Ujutro pođe malo kasnije da probudi svoje goste, ali gore ne bijaše ni njih, ni plahti. Iščežli su.

Ta gruba šala ponovila se nekoliko puta, ali s drugim skitnicama. Jednom zgodom nisu nestali samo pokrivači i plahte, već također i slama.

Kako se ustanovljuje zavod

Jedne večeri pade pred nj neki poderanac, bez posla i bez kuće, ali inače dobar (trebalo ga je samo vidjeti).

Bilo je to u svibnju, a vladalo je nevrjeme. Don Bosco tek što je večerao, kadli se začuju kucaji na vratima. Bio je to neki dječak, petnaestogodišnjak, od glave do pete mokar kao miš.

- Odakle dolaziš?
- Iz Valsesije. Zidarski sam pomoćnik i tražim posao. Imao sam tri lire, no potrošio sam ih, a druge nisam stigao zaraditi...
- Pa kamo sad kaniš ići?
- Ne znam. Dopustite mi da ostanem ovdje... I briznu u plač. Don Bosco je oklijevao.
- Kad bih znao da me nećeš okrasti...
- Neću, gospodine. Siromašan sam, ali nikoga nisam nikad okrao.
- Onda ostani – smireno će don Bosco. Obriše ga, dade mu da se ugrije i ponudi mu juhu. Zatim ga otprati van i domalo se vrate s narāmkom cigala. Rasporede ih u četiri reda i na njih stave daske. Don Bosco donese slamnjaču, dvije plahte i pokrivač. Krevet je bio načinjen u samoj kuhinji. Sutradan ujutro dječak je bio još tu. Don Bosko ga okrijepi i povede sa sobom da potraže poslodavca. Potkraj te godine sedam takvih dječaka spavalo je kod don Bosca. Kasnije će ih biti tisuću i još više.

Te kišne svibanjske noći don Bosco je otvorio svoj prvi zavod. Prvom pitomcu ustupio je svoju slamnjaču. Taj dječak, izgubljen usred noći, prespavao je i nahranio se, a na neki način i ne htijući osnovao je dom dječaka.

12. MAJKA PET STOTINA DJEČAKA

Don Bosco se jednog dana navratio u Becchi s velikim planovima u glavi. Njegovi dječaci imali su u njemu oca, a on im je htio dati također i majku: mamu Margaritu.

Našao ju je mirnu i sretnu u kući. Imala je svoju zemlju, kokoši, krave u staji, unučad, Josipovu djecu, koja su joj bila prava radost.

– Mama, bi li ti htjela biti sa mnom u Torinu?

Don Bosco joj ne obeća ništa osobito. Imat će posla, radit će od zore do mraka, a one derane trebat će i voljeti.

– Ako ti se čini da bi se to svidjelo Gospodinu, spremna sam poći s tobom – bio je njezin odgovor.

Došljaci bez ičega

Majka i sin pošli su iz Becchija. Ona je uzela sa sobom košaru rublja, a on misal i časoslov. Cijeli put su propješačili. Njihova novčarka bila je tanka. Stigli su u Torino izmoreni i obijeljeni prašinom. Nekoliko koraka pred oratorijem susretne ih jedan svećenik, don Boscov prijatelj:

– Pješice iz Becchija?

– Da.

– A zašto?

– Nemamo "onoga" i don Bosco mu pokaže prstima kao da broji novac.

Vrijedni svećenik bio je ganut i maši se džepa, ali nije imao ni solda kod sebe. Izvadi sat iz džepa i pruži mu ga:

– Uzmi, don Bosco! Kod kuće imam drugi...

– Vidiš li to, majko? – u smijehu će don Bosco mami Margariti. – Evo dokaza da Bog misli na nas. Idemo, dakle, u pouzdanju u Božju Providnost.

Dan kasnije sat je bio prodan, a za nj su dobili kruha. Siromaštvo nije smetalo mamu Margaritu. Popijevala je neku narodnu melodiju divnim glasom:

"Sirotiňjo, selu ŝi teška, ali meni i mojoj kući nisi."

Oprema za zaručnicu

Mama Margarita bila je praktična žena. Odmah je nabavila u kuću kukuruza, graha i pšenice. Za prve troškove prodala je komadićak zemlje i vinograd.

Donijela je također i svoje vjenčano ruho, koje je sve dotađa čuvala. Neki su dijelovi poslužili za dopunu misnice, bijelo platno za šivanje naplećnjaka i rupčića za kalež, albe i oltarnjaka. Prodala je prstenje i zlatni lančić te za njih kupila ukrase za misnice. Od vjenčane haljine nije ostalo ništa. Liturgijske službe u Pinardijevoj kapelici bile su ljepše, a dječake je zanosilo to lijepo misno odijelo.

Nekoliko godina kasnije u Torinu se pojavila epidemija kolere. Don Bosco je uvjerio dječake da se, ako budu živjeli u milosti Božjoj, neće zaraziti, a zatim je one veće poveo sa sobom da pomažu i njeguju oboljele.

Zaraženi bolesnici, napose oni siromašni, trebali su svega. Dječaci su nailazili i takve koji nisu imali plahte, pokrivače, košulje, pa su se nakon toga vraćali mami Mar-

gariti. Ona je imala svega, što god su zatražili. Brzo se, međutim, morala rastati od rublja i u kući ga više nije bilo. Ostala joj je samo gornja odjeća. Neki mladi bolničar došao je požaliti se mami Margariti da je našao siromašnog bolesnika koji se prevrtao u bijednom krevetu bez plahte. Mama Margarita je sve pretražila i našla je stolnjak.

– Uzmi, reče ona, i nosi, no sada nemamo baš ništa više.

Došli su i drugi mali bolničari i tražili još. Što će sada? Mama Margarita požuri se u kapelicu Pinardi, skine oltarnike, naplećnjake, albu, koje je darovala i sve ih pokloni bolesnicima.

Od lijepog vjenčanog ruha mame Margarite nije ostalo baš ništa.

Kuhinjski pomoćnik

Jednog dana došao je grof Scolpis don Boscu da razgleda oratorij. Don Bosco ga je pratio po kući. Kako je gost želio sve vidjeti, dovede ga i u kuhinju. Mama Margarita upravo je bila kod ognjišta.

– To je moja majka – reče don Bosco, i mama moje siročadi.

Grof Scolpis je pohvali.

– Da zaslužimo raj, radimo sve pomalo – gotovo da se ispričavala mama Margarita.

– Kakva jela kuhate svojoj djeci? – upitao ju je grof.

– Kruh i čorbu, čorbu i kruh.

– A koliko jela kuhate svome don Boscu?

– Jedno.

– Premalo je, zar ne? A je li to bar dobro za nj?

– Izvrsno! Zamislite da jedno te isto jelo jede za ru-

čak i večeru, i to od nedjelje pa do četvrtka.

– Zašto od nedjelje do četvrtka a ne od nedjelje do nedjelje?

– Pa u petak i u subotu su dani posta pa mu kuham jelo za mršavljenje.

– I nitko vam ne pomaže?

– Oh, da! Obično imam dobrog pomoćnika, ali danas je on zauzet.

– A tko je vaš pomoćnik?

– Eto ga, reče mama Margarita, i smijući se upre rukom u don Bosca.

– Čestitam, don Bosco! – okrenu mu se grof. – Znao sam da ste vrstan odgojitelj i vješt pisac, ali nisam znao da se razumijete također i u kuhanje.

– Trebali biste ga vidjeti na poslu, doda mama Margarita, osobito kad kuha palentu.

Pogled na križ

Don Bosco je poštivao svoju majku pa je želio da se isto tako vladaju i njegovi dječaci. "Ja sam, iako sam ovdje ravnatelj – rekao je dječacima – slušam mamu i poštujem je. Činite i vi isto tako."

Za imendan je don Bosco svake godine pozivao k njoj sve dječake da zajedno slave. Ona bi sjela među njih i slušala njihove riječi i pjesmice te svečano primila buket cvijeća. Zatim bi im se zahvalila i to svake godine gotovo na isti način.

Rekla im je: "Zahvaljujem vam iako ja za vas ništa ne radim. Sve to radi don Bosco. Ipak, zahvaljujem vam se na čestitkama i ako don Bosco dopusti, sutra ću vam pripremiti jedno jelo više."

Dječaci su bili pokretljivi kao živa i nerijetko su joj napravili poneku neugodnost. Mama Margarita je bila strpljiva, ali kad su joj jednog dana u igri pogazili vrt, otišla je da se izjada don Boscu.

– Kako mogu izdržati još u ovoj kući? – požali se ona. – Tvoji dječaci mi svaki dan učine neku štetu. Rublje se suši na suncu, a oni ga pobacaju na zemlju, poderu odijela da se više ne mogu zakrpati, izgube maramice i čarape, sakriju košulje i hlače. Onesu mi iz kuće suđe da se njime igraju i moram ga pola dana tražiti. Ja ću ovdje izgubiti živce. Drukčiji je bio ono život dok sam bila u Becchiju i mirno uređivala svoju staju. Malo mi treba da se vratim onamo i da živim u Božjem miru ove preostale dane.

Don Bosco ne otvori usta, već upre prstom prema zidu.

Mama Margarita pogleda onamo. Na zidu je visio križ. Njezine su oči bile pune suza.

– Imaš pravo, imaš pravo! – i vrati se na svoj posao.

Uvijek ćemo biti zajedno

Jednog ranog jutra, u zoru, mama Margarita bila je na izmaku života, oboljela je od upale pluća.

Dječaci iz oratorija gorljivo su se molili.

– Samo dobri Bog zna – reče mama Margarita don Boscu – koliko sam te voljela u životu. Nadam se da ću te još više voljeti u raju. Mirne sam savjesti, znaš. Ispunjavala sam dužnost koliko sam mogla. Čini se možda da sam nekada bila stroga, ali to je bio glas dužnosti, koji me obvezivao. Reci našim dragim sinovima da sam za njih rado radila i da sam ih ljubila kao majka.

– Ivane – prošapta još jednom mama Margarita – molim te jednu uslugu. To je posljednja. Idi i počini malo. Dvostruko trpim kad te vidim uza se da patiš. Imam dobru njegu ovdje. Idi i moli se za me.

Don Bosco brišući suze zatvori vrata.

– Zbogom!

Bio je to posljednji pozdrav.

Pokucali su mu na vrata. Bila su tri sata ujutro. Mama je već otišla u nebo.

Don Bosco se u pratnji jednog dječaka uputi u svetište Gospe od utjehe, koje je mama Margarita veoma voljela, da ondje prikaže svetu misu. Bilo je pet sati ujutro.

U tom času dode mu posebno nadahnuće. Trebaš majku. Evo ti je: "Djevica Utješiteljica, majka žalosnih, majka među svima."

"Marijo Utješiteljice – progovori on – ja i moja dječica ostali smo ovdje bez mame. Budi uz nas više nego prije, majko moja i njihova majko." Bilo je to 25. studenog 1856.

Četiri godine kasnije don Bosco je sanjao san. Blizu svetišta Utješiteljice stajala je mama Margarita nasmijana:

– I ti ovdje? Zar nisi umrla, mama?

– Umrla sam sinko, ali živim.

– Pa jesi li sretna?

– Presretna sam!

– Reci mi, čemu se raduješ u raj?

– Ne mogu ti to reći.

– Pokaži mi u nečemu svoju sreću.

Mama Margarita se preobrazi. Njezino predivno lice zablještalo je. Pjevala je glasom čiji je sklad imao tisuću prijelaza. Don Bosco je bio zadivljen, opojeno ju je slušao. Mama Margarita mu je rekla:

– Čekam te, sinko, znaš? Nas dvoje uvijek moramo
biti zajedno.

I nestala je...

13. UGRABILI STE MI SRCE

”Dragi moji dječaci, zapisao je don Bosco u jednoj knjizi, od srca vas sve volim. Dosta mi je da znam da ste mladi pa da vas volim. Teško biste mogli naći nekoga tko bi vas više volio u Isusu Kristu od mene i tko bi vam više želio vašu sreću.”

Don Bosco im je krpao odjeću, šišao ih. Ako je netko bio bolestan, posjećivao bi ga, tješio, a kad bi se bolest pogoršala, bdio je uz bolesnika dan i noć i pomagao mu. Dječaci su govorili da bi bilo ugodno umrijeti u oratoriju uz prisutnost don Bosca.

Svi su mu njegovi dječaci bili dragi. I svaki je od njih bio uvjeren da zauzima privilegirano mjesto u njegovu srcu.

Njegova je soba uvijek bila otvorena svakome tko je htio s njime razgovarati; svakoga je primio očinskom ljubaznošću, tako da je u tom raspoloženju bio spontan i iskren. Iako je bio zauzet mnogim poslovima, don Bosco bi saslušao svakoga strpljivo i ljubazno. Nekad je običavao šetati po sobi, a kad bi završio razgovor, ispratio bi sugovornika do vrata, otvorio ih i rastao se:

— Ostanimo uvijek prijatelji!

Tako su ga voljeli: *Don Bosco među svojim dječacima.*
(foto 1860)

"Gladan sam"

Jedne večeri, kad je oratorij još bio na livadi, predstavi mu se neki dječak od petnaestak godina. Htio se pridružiti dječacima u igri, ali se nije usudio, pa ih je tužno promatrao. Don Bosco mu pristupi i upita ga:

– Kako se zoveš? Odakle dolaziš? Koji zanat učiš?

Dječak nije odgovarao. Nijem? Don Bosco mu položi ruku na tjeme i nastavi:

– Što te muči, moj mladi prijatelju? Reci mi, zar se ne osjećaš dobro?

– Gladan sam – u jednom dahu izusti dječak. Don Bosco mu odmah donese nešto da jede. Zaista je bio gladan. Pojeo je sve do posljednje mrvice. Zatim se okrene don Boscu i očima potraži njegovo povjerenje, da mu ispriповijedi svoj život. Radio je sedlarski zanat kod nekog poslodavca, koji ga je otpustio zbog slabe okretnosti na poslu, a on poslije nije mogao pronaći drugi posao. Prijašnju noć proveo je na stubištu neke crkve, a preko dana prosio je milostinju, no nitko mu nije ništa udijelio. Bio se odlučio na krađu, ali kad je na livadi vidio toliko djece koja skaču i igraju se, ostao je otvorenih ustiju, začuđen i gledao ih.

Don Bosco ga je zatim poveo u kuću, dao mu večeru i stan, a sutradan mu je našao i posao.

Nikad te neću otpustiti

Don Bosco je prihvaćao u oratorij ne samo siročad već i djecu iz svih obitelji, a naknadu je tražio samo ako je netko mogao što dati. Tvrđio je: "Nije pravedno da se onaj tko ima svoj novac hrani na račun novca koji je Providnost odredila siromasima."

Jednog dana susretne na dvorištu veoma potištena dječaka.

– Što ti se dogodilo? – upita ga.

– O, kad biste to vi, don Bosco, znali! Moji roditelji ne mogu više plaćati stan i hranu za mene i onaj činovnik vašeg ureda pisao im je da će me poslati kući.

– Jesi li ti don Boscov prijatelj?

– Da, jesam.

– Onda ćemo sve urediti. Piši svome ocu da više ne misli na mjesečni doprinos i da ubuduće plaća koliko može. A sad ću se ja porazgovoriti s činovnikom u uredu.

Dječak zaplaka od radosti.

Nije više napustio don Bosca: završio je srednju i visoku školu i postao svećenik—salezijanac.

Drugom zgodom neka je majka također bila u neprilici jer nije mogla podmiriti sve troškove za svog Karla. Požalila se činovniku u uredu i zamolila da se strpi jer će uskoro prodati vino i platiti zaostatke.

– Ako ne platite sada, odgovori činovnik, prisiljen sam da vam dijete pošaljem kući.

Dječak je potišten pošao u školu. Kad je završilo predavanje, požuri se k majci i nađe je dobro raspoloženu.

– Zar više ne plačeš, mama?

– Ne, Karlo. Ni ti ne treba da plačeš, jer sam bila kod don Bosca, koji mi je rekao: Slušajte, dobra majko: ako činovnik naredi vašem sinu da izide na glavna vrata, neka se on vrati kroz crkvu. Don Bosco ga nikad neće otpustiti.

Ovdje ti ništa ne nedostaje

Druga neka majka doznala je da joj je sin obolio i požuri se da ga posjeti, noseći sa sobom u košari sve što je imala. Mislila je da dječak u oratoriju, uz onaj mali mjesečni doprinos, nema nikakvu njegu. Nađe ga teško bolesna, sa 40 stupnjeva temperature, ali uza nj je bilo sve što je trebalo. Don Bosco je uza nj, tješio ga, i sve mu donosio. Majka je pala nice na koljena:

– Dobri Bože, blagoslovi don Bosca i njegovu kuću!
I reče sinu:

– Ti ćeš, drago dijete, ostati ovdje. Htjela sam te povesti sa sobom, ali ti imaš ovdje svu njegu, koju ti ja ne bih mogla dati.

Želiš osvetiti don Bosca

Josip Brosio, mladić koji je srcem bio jako vezan o don Bosca, nije ga jedne nedjelje vidio na dvorištu. Potražio ga je po kući, od sobe do sobe, i našao ga u spavaonici malo potištena.

– Što vam se dogodilo, don Bosco?

Don Bosco je šutio.

Mladić je bio uporan i tražio razlog njegove boli.

– Jedan od naših dječaka – započne napokon don Bosco – jako me ražalostio. Što je mene osobno uvrijedio, to sam mu oprostio, ali gore je što se on nalazi na lošem putu i tko zna kako će završiti.

Brosija je to ubolo u živo meso. Kipio je od ljutine i uvjeravao don Bosca da će on smisliti kako da se osveti. Pokaže mu šake.

Don Bosco ga razoruža:

– Ti želiš osvetiti don Bosca i imaš pravo. Ali osvetit ćemo se zajedno. Jesi li zadovoljan?

– Da! – odgovori sav sretan.

– Onda dođi – reče mu don Bosco. – Idemo.

Povede ga sa sobom u crkvu da se mole.

”Uvjeren sam da je on molio za mene, sjeća se kasnije Brosio, jer sam se onog trenutka osjetio drukčiji. Srdžba koja je u meni bjesnila protiv onoga moga druga pretvorila se u oprostenje.”

Don Boscova formula

– Bi li ti htio biti don Boscov prijatelj? – znao bi se nekad obratiti kojem dječaku.

– Oh, da!

– A onda moraš biti kao v+d–z. (Na talijanskome: a+b–c = allegro+buono–cattivo). Znaš li što to znači v+d–z?

– Ne znam! –odgovori mu dječak.

– Ja ću ti reći – nastavi don Bosco. – Moraš biti ”v”, tj. veseo, plus ”d-”, tj. dobar, minus ”z”, tj. manje zao. Evo formule da budeš don Boscov prijatelj!

Svojim je dječacima govorio i ovako:

”Dopustite mi da vam kažem (i neka se zato nitko ne uvrijedi): svi ste vi lopovi. Kažem vam to i ponavljam: svega ste me okrali. Zadržali ste me svojom dobrotom i svojom odanošću, svojom pobožnošću, obuzeli ste sve moje sposobnosti. Još mi je ostalo ovo jedno srce, pa i njega ste sad ugrabili te više ništa nije ostalo osim goruće želje da vas ljubim u Gospodinu, da vam činim dobro i da spasim vaše duše.”

14. TAKO SU GA VOLJELI

Don Bosco je zajedno s don Cinzanom, župnikom Castelnuova, prolazio jednog dana pokraj crkve sv. Lovre. Nekoliko mladića ispružilo se na proljetnom suncu, a pokraj njih sjedili su čistači cipela i dimnjačarski naučnici. Moglo im je biti dvanaest do petnaest godina. Kad je opazio don Bosca, jedan čistač cipela uzvikne:

– Oh, don Bosco! Dodite k meni da vam očistim cipele.

– Hvala ti lijepa, dragi prijatelju, sada nemam vremena.

– Očistit ću ih za čas, znate!

– Drugi put, žuri mi se.

– Ali očistit ću vam ih, ne trebate mi ništa platiti. Čast mi je i ponosan sam da vam mogu tako poslužiti.

Nato ga osorno prekide dimnjačar:

– Pusti ljude da u miru prolaze ulicom.

– Što ti upadaš? Razgovaram s kim hoću.

– Zar ne vidiš da se čovjeku žuri?

– Što se to tebe tiče? Ja dobro poznajem don Bosca, znaš?

– I ja ga poznajem.

– Ali ja sam njegov prijatelj.

– Ja takoder.

– Ali ja ga više volim nego ti.

– Ne, ja ga više volim nego ti.

- Ja!
- Ne, nego ja.
- Hoćeš li ušutjeti već jednom ili nećeš?
- Ne, hoću da govorim.
- Pazi da ti ne razbijem njušku.
- Probaj.
- Životinjo jedna.
- Ti si životinja.

Jedan se baci na drugoga te udri šakama i nogama. Tada se uhvate za kose, jedan drugog baci na zemlju, prevrnu kutiju i kovčeg s priborom za čišćenje cipela, poispadaju četke, razlije se mast. Don Bosco priskoči:

– Mir, dečki, nemojte tako!

Jedva ih je rastavio; još su bili bijesni jedan na drugoga.

– Recite vi, don Bosco, da li više volite mene ili njega?

– Ne, mene!

– Ma – smireno će don Bosco, – poslušajte me! Vi mi postavljate teško pitanje. Vidite li moju ruku? – i pokaže desnu. – Vidite li kažiprst i palac? Što mislite koji od njih dvoje više volim?

– Obadva volite!

– Tako i ja volim vas obojicu: vi ste mi kao dva prsta na mojoj ruci.

Razbijena vrata

Jedne večeri je don Bosco išao pločnikom uzduž ulice Dora Grossa (danas ulica Garibaldi) u Torinu. Prolazio je pokraj predivnog izloga prodavaonice tkanina, koja je

imala staklena vrata. Neki njegov pitomac, koji je tu radio kao trgovački pomoćnik, pošto je ugledao don Bosca, nije ni pomislio da su vrata zatvorena, već je potrčao da ga pozdravi. Udario je glavom o staklo i razbio ga u tisuću komada. Na štropot stakla don Bosco se zaustavi, a dječak kao bez osjećaja boli skoči k njemu, dok je s druge strane vlasnik izletio bijesan i bučan. Ljudi se strčali oko njih.

– Što si to učinio? – upita don Bosco dječaka.

– Vidio sam vas u prolazu i u želji da vas pozdravim nisam ni opazio da je ulaz zatvoren pa sam ga razbio.

Vlasnik je i dalje bjesnio na dječakovu nepažnju.

– Zašto se toliko uznemirujete? – upita ga don Bosco.

– Zar niste vidjeli da je to bila nehotična pogreška?

– Taklo je razbijeno i mene to stoji novaca.

– Pustite maloga na miru. Vi ništa nećete izgubiti.

Dječak je razbio staklo zbog moje krivnje i ja ću vam ga platiti.

– Ako platite, neću više ni riječi prigovoriti. A tko ste vi?

– Ja sam don Bosco i stanujem u Valdoccu.

Uto priskoči trgovčeva supruga, žena s posebnim odsjevom dobrote na licu.

– Vi ste, dakle, don Bosco? – upita ga gospođa.

– Prestani sa svojim potraživanjem, uporno će na supruga. Dobro ti je poznato da don Bosco nema novaca za razbacivanje.

– I ja treba da izgubim? – izdera se trgovac te gundajući u sebi uđe u dućan. Gospođa je zašutjela. Sutradan se svrati u oratorij i reče don Boscu:

– Nadam se da drugi put naš Drago neće silom kroz staklo kao nemiran duh. Međutim, donijela sam vam novac da ne izgubite ništa kad budete plaćali mome su-

prugu. Nemojte mu reći od koga ste ih dobili.

Don Bosco obolio

Još dok je njegov oratorij bio u svom početku, don Bosco je obolio od upale pluća. U osam dana omršavio je kao koštica. Don Borel podijelio mu je i bolesničko pomazanje.

Možemo zamisliti dramu četiri stotine preplašenih dječaka. U mladenačkoj nasilnosti navalili su na prag bolesnikove sobe.

Bili su to dirljivi prizori, koji bi svakoga ganuli do suza.

”Želim ga samo vidjeti!” – ”Neću ga ništa pitati!” – ”Želim mu reći samo jednu riječ!” – ”Kad bi znao da sam ovdje, dopustio bi da uđem!” Tražili su ga danju i noću.

Pošto su već izgubili svaku nadu, pritekli su se čudu. Izmjenjivali su se od jutra do mraka u svetištu Gospe od Utjehe i molili je da očuva na životu njihova oca.

Bdjeli su u molitvi cijelu noć. Neki su se zavjetovali da će moliti kronicu u toku cijelog mjeseca, drugi za godinu dana, a ne malen broj i za cijeli život; neki su opet postili o kruhu i vodi i obećali post za mjesec i godine, samo ako Gospa vrati zdravlje njihovu dragom ocu.

Iznenada je ozdravio.

Prvih dana u drugom tjednu kolovoza uzjahali su ga na magarčića i krenuli s njime u Becchi. Majčina njega, svjež zrak i miran počinak vratili su mu izgubljene snage. Oporavio se.

Dječaci pak iz Torina ne samo da su mu pisali već su ga nekoliko puta došli u skupinama posjetiti, iako su ona-

mo i nazad morali prijeći oko šezdeset kilometara. Štoviše, bojali su se da će zauvijek ostati u Becchiju pa su ga stavili u škripac:

– Ili se vratite u Torino ili ćemo oratorij premjestiti u Becchi.

Trećega studenog don Bosco se vratio u Torino. Dopratila ga je majka Margarita. Stigao je do Pinardijeve kuće već u mrak. Zapalio je svijeću.

Odozdo su neki dječaci provirili kroz prozor.

– Da to možda nije on? Da se nije vratio? Da pođu vidjeti? Nisu se usudili. Bilo bi predivno ako je on. Čekaju. Najednom zaori pjesma, i to u gornjim sobama. Bio je to njegov glas. Divan glas! Tenorski glas, koji u sebi uvijek nosi nešto andeosko.

Costamagnin "ne"

Mons. Jakov Costamagna se u misijama u Meksiku, dvadeset godina poslije don Boscove smrti, 2. veljače 1908., ganutljivo sjetio svoga "ne" koje je rekao don Boscu kao klerik u 18. godini. Naime, don Bosco ga je htio poslati za učitelja glazbe u jedan novi zavod.

Pripovijeda on: "Pozvao me da ga otpratim od Becchija do Genove, a ja sam to odbio. Za vrijeme jednog putovanja od Genove do Acque gledao je da me na svaki način privoli, ali ja... izbjegavao sam ga, jer mi se nije dalo napustiti oratorij i poći u Lanzo (bila je to 1864. godina, godina utemeljenja zavoda). Konačno, u Acqui, dok sam se zagledao u srebrnu bradu mons. Modesta Contratta. kapucina, uhvati me za ruku i iznenadi:

– Dakle, što ćeš mi odgovoriti?

– Dat ću vam odgovor večeras u Torinu. A naveče

sam mu odgovorio negativno. Ipak mi je pripremio krevet u prostranoj spavaonici pokraj svoje sobe. I kad sam vidio toliku tankočutnost njegove ljubavi, nisam uopće mogao zaspati, plakao sam cijelu noć. Ujutro, čim sam osjetio kretanje u njegovoj sobi, zamolio sam ga da udem i u jecajima ponavljam:

– Pošaljite me kamo god hoćete, ne mogu se više opirati!

Zajedno s Don Boscom otputovao sam u Lanzo.

Htio bih vas obdariti

♫ Jednog dana smjestio se blizu don Bosca ispod kolonade čak drugog razreda gimnazije, živahan, inteligentan. Malo je bio uzbuđen, a želio je s njime razgovarati. Don Bosco to pogodi:

– Ti bi mi htio nešto reći, zar ne?

– Da... ali ne bih htio da drugi čuju.

Skrenuli su malo ustranu. Dječak promrmlja potihom:

– Htio bih vam nešto darovati.

– A što bi mi htio pokloniti?

– Evo ovo – reče i propne se gotovo na prste, ispruži ruke i raširi ih – htio bih vam se sav pokloniti, da odsad uradite sa mnom što hoćete, i uvijek ću uz vas ostati.

– Vredniji dar ne bi mi mogao pokloniti – odgovori mu don Bosco. – Prihvaćam ga, ali ne za sebe, već ću ga ponuditi Gospodinu.

Dječaci su ga osvojili i privezali ga uza se svojom ljubavlju. U zamjenu za njegov napor i žrtve uzvratili su mu ono što je on poslije Boga i Gospe najviše volio na svijetu: njihovu mladost.

15. KAKO JE DON BOSCO ODGAJAO

Dva Engleza, a jedan je od njih bio ministar kraljice Viktorije, u pratnji nekog plemića iz Torina, posjetili su don Boscov oratorij. Pošto ih je malo upoznao s kućom, uveo ih je u dvoranu gdje je učilo oko pet stotina dječaka. Uđoše i začuđeno promatrahu onih pet stotina dječaka kako u šutnji marljivo uče, a s njima je bio samo jedan asistent za svojim stolom. Čudom su se čudili kad su saznali, da ni preko godine nema pritužbi na njih, pa ni nereda, a još manje razloga da im se zaprijeti ili nametne neka kazna.

– Kako se može – zanimao se ministar – postići takva šutnja i takav red? Recite mi molim vas tu vašu tajnu. A vi – okrene se svom tajniku – zapišite što će reći ovaj svećenik.

– Gospodine, odgovori don Bosco, sredstvo koje mi primjenjujemo ovdje ne može se primijeniti kod vas.

– Zašto ne?

– Jer su to isključive tajne.

– Kakve?

– Često primanje sakramenata: ispovijedi i pričesti.

– Imate pravo! Mi u Engleskoj nemamo tako moćnih sredstava u odgoju. A ne bi li se to moglo zamijeniti nečim drugim?

– Ako se ne primjenjuju sredstva vjere, potrebno je prihvatiti se prijetnje i štapa.

U dvorištu don Boscova oratorija: učitelj se igra učenicima

Don Bosco u krugu glazbenog društva iz svog oratorija

– Imate pravo! Imate pravo! Ili vjera ili štap. Pripovijedat ću to u Londonu.

Razum, vjera i ljubaznost

”Dva su se sustava, piše kasnije don Bosco u maloju raspravi o preventivnom sustavu, oduvijek primjenjivala u odgoju mladeži, i to preventivni i represivni sustav. Represivni sustav sastoji se u tome da se odgajanicima razlože zakoni, pa se onda pazi da se otkriju prekršitelji i da im se, ako ustreba, odredi zaslužena kazna. Prema tom sustavu moraju poglavareve riječi i izraz lica odavati uvijek strogost; štoviše, prijetnju, a on sam mora se kloniti svake familijarnosti prema odgajanicima.

Da bi ravnatelj povećao svoj autoritet, smije rijetko doći među svoje odgajanje, i to obično samo onda kad ih treba kazniti ili zaprijetiti im. Taj je sustav lak, manje naporan, a koristan je osobito za vojsku i uopće za odrasle i razborite, koji već sami po sebi mogu znati i sjećati se onoga što je u skladu sa zakonima i s drugim propisima.

Drukčiji je i, rekao bih, oprečan ovome, preventivni sustav. On se sastoji u tome da se pitomcima razlože pravila zavoda, pa se onda nadziru tako da budu uvijek pod budnim okom ravnatelja ili njegovih pomoćnika, koji će govoriti kao ljubezni očevi, voditi ih u svakoj zgodu, davati im savjete i ljubezno ih ispravljati, a to znači isto što i staviti ih u moralnu nemogućnost da pogriješe.

Taj se sustav potpuno temelji na razumu, na vjeri i na ljubaznosti pa zato isključuje svaku silovitu kaznu, a nastoji izbjeći i lake kazne. Čini se da je taj sustav povoljniji.”

Kruh, slatkiši i čokolada

Don Bosco je odgajao s ljubavlju. Govorio je: "Odgoj je stvar srca." I nadalje: "Odgoj je čovjekoljublje, dovrtljiva i strpljiva ljubav."

Neka gospoda Viry, spisateljica, u knjizi "Stranice bez datuma", zapisala je slijedeću zgodu o don Boscu:

"Svake godine dolazio je nekoliko dana na odmor k mojoj majci. Misio je veoma pobožno, a zatim se igrao s djecom na ulici i opet se vratio na objed u našu obitelj. U blagovaonici se ponašao uljudno kao u nekom salonu. Čovjek treba da ima u sebi poseban takt i inteligenciju da bi se mogao tako brzo uživjeti u društvo i u svijet u kojem se nije rodio.

Jednog dana preda nj su doveli djevojčicu (bila sam to ja) koja nije htjela moliti "Očenaš" dalje od polovice. Zaustavila se na "Kruh naš daj nam danas" i ni slova dalje. Don Bosco nije htio izgrditi tvrdoglavku (bila je previše sklona na plač), već joj ljubezno priskočio: "Moli Gospodina kruha, pa ćeš vidjeti da će ti poslati slatkiša i čokolade." Od toga dana djevojčica je bez zastoja molila "Očenaš".

Osamnaest godina kasnije ta se djevojčica, sada gospodica, ponovo susrela s don Boscom i zamolila ga za savjet o nekom mladiću, s kojim se htjela zaručiti. Razmišljao je trenutač i jednostavno mi rekao: "Ne poznajem mladića osobno, ali znam da je plemenita duša." Taj mi je sud bio dovoljan i kasnije sam u tom mladiću imala doista vrijednog supruga. Ali don Bosco se u jedan tren sjeti mene kao male tvrdoglave djevojčice i u humoru spomenu: "Je li da vam je sada, kad molite cijeli Očenaš, Gospodin poslao čokolade i kolača? Treba da se sad sjetite siromaha kojima još dajete samo suhi kruh!"

Najgori deran

Pisac Carlo Conestabile pripovijeda drugi osobni doživljaj:

”Jednog dana posjetio sam don Bosca i našao sam ga za stolom gdje čita iz nekog notesića, u kojem su bila upisana imena.

— Pogledajte, evo ovdje — reče mi — to su neki moji ”huncuti”, koji mi zadaju briga.

Dotada sam poznao samo površno don Boscovu pedagošku metodu i upitao sam ga je li takvim dječacima nametnuo neke kazne.

— Nijednu — odgovorio mi je. — Ali evo što ću učiniti. Ovaj, na primjer (rekao mi je ime), najveći je fakin među svima iako je divnog srca. Prošetat ću se za vrijeme odmora i zatražiti da me izvijesti o svome zdravlju. Odgovorit će mi, ne sumnjam u to, da je ono izvrsno. ”Dakle, zadovoljan si sa sobom, prijatelju moj?”, upitat ću ga. Malo će se zbuniti, oborit će oči i zacrvenjeti se. I nastavit ću, ali upomo i blago: ”Digni se, dragi moj sinko, nešto s tobom nije u redu. Ako je tijelo zdravo, možda ti je duša nezadovoljna?” Nekoliko minuta kasnije taj će dječak biti u ispovjedaonici i uvjeren sam da se više nikad neću požaliti na nj.

Saslušao sam ga u šutnji, bio sam zadivljen njegovim postupkom i riječima. Načeo sam tajnu njegovih velikih ustanova.”

Jedna od najčešćih izreka na don Boscovim ustima bila je: ”Česta ispovijed, česta pričest i misa stupovi su odgojne zgrade od koje želimo da su daleko prijetnja i sila.”

Ispovijed – stup odgojne zgrade

”Našao sam se na vratima svoje sobe, ispriповјedio je jedanput don Bosco neobičan svoj san dječacima, i pošto sam izašao, odjednom se našoh u crkvi. U njoj je bilo toliko mnoštvo dječaka da je bila dupkom puna. Nisu se molili, već se činilo da se pripremaju za ispovijed. Velik broj njih okupio se oko moje ispovjedaonice i čekali su me. Kad sam ih vidio tolike, pogledao sam da li još tkogod ispovijeda. Tu i tamo vidio sam da su neki dječaci imali oko vrata obavijeno uže.

– Što će vam to uže?, upitao sam. – Bacite ga! No gledali su me ukočeno.

– Odbaci to, rekao sam nekome. – Ustani se i skinu to.

Dječak mi odgovori:

– Ne mogu ga skinuti, netko ga iza mene drži. Dodite i vidite ga.

Pogledao sam malo pažljivije i činilo mi se da vidim iza njihovih ramena neke veoma duge rogove. Približio sam se da još bolje vidim i malo sam maknuo ustranu prva ramena. Iza njih bila je neka gadna životinja, imala je strašnu gubicu, veličine velikog mačka i duge rogove, koji su držali one zamke. Monstrum je spustio gubicu, sakrio je među šape, podavijao se, da ga ne vidim. Upitao sam onog dječaka i ostale za ime, no nitko mi nije odgovarao. Pitao sam i onu životinju, a ona se sakrivala još više. Tada sam rekao jednome od njih:

– Idi u sakristiju i donesi mi škropilo s blagoslovljenom vodom. Dječak se brzo vratio. Otkrio sam da je svaki dječak, kao i onaj prvi, imao iza sebe nekog pratioca, koji se sve više smotavao u klupko. Uzeo sam škropilo i upitao jedno od onih velikih strašila:

– Reci mi: tko si ti?

Životinja me ukočeno gledala, rastvorila usta, isplazila jezik i škripala zubima da bi nasrnula na mene.

– Bjesni koliko hoćeš, ja te se ne bojim. Ovom ću te vodom pošteno oprati.

Tri zamke

Monstrum se ježio i gledao me; previjao se tako da su mu zadnje noge doticale ramena. I nanovo je htio nasnuti na mene. Pogledao sam ga od glave do pete i primijetio da ima različite zamke.

– Reci mi što radiš ovdje?

I digao sam škropilo. Strašilo se tada istrgne i pokušava pobjeći.

– Nećeš pobjeći – nastavio sam – zapovijedam ti da se ne mičeš.

Režao je i:

– Pogledaj! – i pokaza mi tri zamke.

– Reci mi – zapitao sam – što radiš s tim zamkama? Što one znače?

– Zar to ne znaš – odgovorio mi je. – S te tri zamke stojim ovdje i stežem dječake da se slabo ispovijedaju.

– Kako? Na koji način?

– Oh! Neću ti to reći, otkrit ćeš me dječacima.

– Hoću da znam što znače te tri zamke. Govori, jer ću te inače poškopiti blagoslovljenom vodom.

– Nemoj, molim te. Pošalji me u pakao no ne polijevaj me tom vodom.

– U ime Isusa Krista, govori!

Monstrum se strašno izvijao:

– Prvim konopcem stežem zamku da mladići prešute svoje grijehе u ispovjedaonici.

– Drugim?

– Drugim konopcem tjeram ih da se ispovijedaju bez kajanja.

– A trećim?

– O trećem ti neću ništa reći.

– Nećeš mi reći? Sad ću te poškopiti blagoslovljenom vodom.

– Ne, ne! Neću govoriti. – Urlao je iza glasa: – Kako? Zar to nije dosta? I ono što sam rekao previše je.

– Hoću da i ostalo kažeš – i ponovivši prijetnju podigao sam ruku.

– Trećom im smetam da ne učine dobru odluku i da ne slušaju savjet ispovjednika.

– Gadna životinjo! – povikao sam po drugi put. I dok sam ga još htio pitati druge stvari i narediti mu da mi otkrije kako da izliječim to zlo, sva ostala strašila, koja su dotad nastojala da ostanu skrivena, počela su muklo mrmljati, pa žaliti se i napokon vikati, stvorivši opću galamu.

Kad sam vidio njihovu pomutnju, uvidio sam da ne bih mogao više ništa vrijedno izvući iz njih pa sam poškopio samo onoga koji je govorio i rekao: "Sada van!" i on je nestao. Tada su u strašnom štropotu jedan za drugim pobjegli svi monstumi, neki na jednu, drugi na drugu stranu. Eto, dakle, što su te tri zamke. Prva zamka prisiljava dječaka da prešuti grijehе pri ispovijedi. Zamka mu zatvori usta tako da u ime stida ništa ne ispovijeda ili umjesto da ispovijedi da je grijeh počinio četiri puta, on kaže da ga je počinio samo dva ili tri puta. A tko šuti, nije iskren. Druga je zamka nedostatak pokajanja, treća pak nepostojanje čvrste odluke. Ako želite pokidati te zamke, izbijte iz iz sotoninih ruku, ispovjedite sve grijehе, izvršite pravo

pokajanje i dobru odluku da ćete poslušati ispovjednikove savjete.”

”Kralj neba treba da vlada u dušama”

”Vjera i razum dva su pokretača cijelog moga odgojnog sustava”, stalno je govorio don Bosco. Stoga je on među svojim dječacima poticao euharistijski život. Uporno im je preporučivao čestu svetu pričest: ”Kad dijete zna razlikovati obični kruh od euharistijskog, kad je dovoljno poučeno, nije potrebno gledati na godine. Kralj neba treba da vlada u toj duši.”

Svojim se dječacima obraćao riječima: ”Jedno vam toplo preporučujem: često i gorljivo primajte svetu pričest! Ako budete tako primali Isusa u svoje srce, vaša će se duša toliko ojačati Božjom milošću da će i tijelo prisiliti da prihvati ono što traži duh.”

Dječaci su ga slušali: gotovo svi su nedjeljom pristupali svetoj pričesti. Međutim, pod tjednom, a osobito na početku postojanja oratorija, malo ih je primalo euharistiju.

Jednog jutra, a bilo je to u počecima don Boscova odgojnog rada, zbililo se nešto neobično: nitko nije pristupio svetoj pričesti. Don Bosco je misio i kad je otvorio ciborij s hostijama, nikoga nije bilo pred njim. Morao ga je zatvoriti. Celestin, dječak koji je tek nedavno bio došao u oratorij, požali se svom školskom kolegi:

— Jesi li vidio jutros? Don Boscu je moralo biti veoma neugodno.

Kad su se vratili kući, osnovali su među svojim drugovima klub, čiji su članovi izabrali jedan dan u tjednu da pristupe svetoj pričesti, tako da će se netko svaki dan

pričestiti. Don Bosco je bio veoma zadovoljan tom inicijativom.

Don Bosco je mnogo ispovijedao, dječacima je pružao Kristovo Tijelo, širio je među njima štovanje prema Gospi. Njegov odgojni sustav, koji se rađao iz dana u dan u iskustvu, bio je okrunjen i upotpunjen sa dva načela: vjerom i razumom. Osebnost koju je dao svom odgoju bila je izvorna.

Ona je izlazila iz izvornosti njegove duše.

16. REMEK–DJELO: DOMINIK SAVIO

Dominik Savio umro je u petnaestoj godini i proglašen je svetim. Don Boscovim životom prošao je brzo poput meteora. Samo dvije je godine živio s njime, ali taj je prolaz ostavio na nj dubok dojam. O njemu je don Bosco napisao životopis, bistrim, jasnim i veoma živim stilom. Donosimo neke dijelove.

Prvi susret s don Boscom

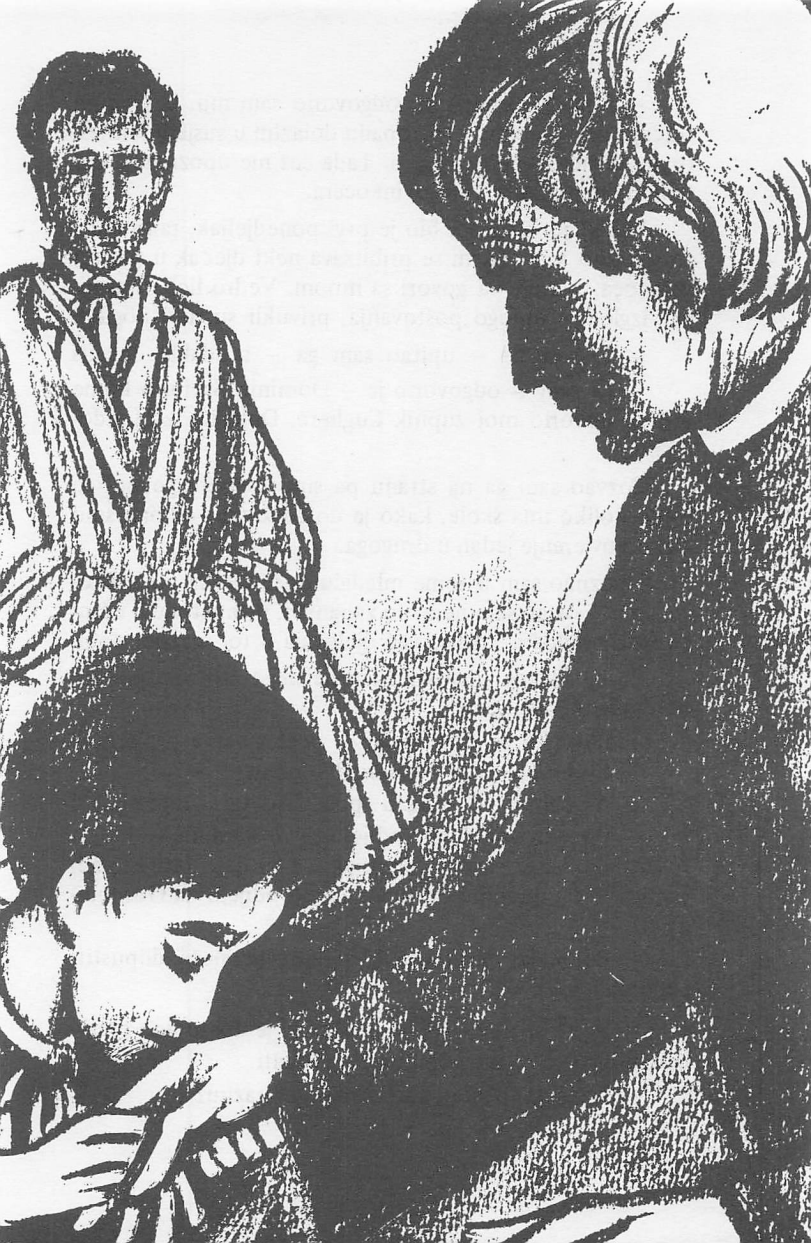
”Bila je 1854., kad me je posjetio don Cugliero, župnik u Mondoniju, i preporučio mi svog učenika, koji se u pobožnosti isticao više od svih ostalih.

– Stari, drago mi je da te vidim! – zaustavio me je na ulici kao starog školskog druga.

– A što ti tražiš ovdje?, upitam ga.

– Došao sam posjetiti te da vidim kako radiš među tim fakinima. Čuo sam da uz huligane primaš i nadarene dječake, za koje postoji nada da će biti nešto od njih. Mislio sam ti i ja poslati takva dječaka. Iz Mondonija je, a zove se Dominik Savio. Nije baš najboljeg zdravlja, ali mogu ti reći da je vrijedan učenik, kakva još nisi imao.

Prvi susret s dječakom Dominikom Saviom (J. Bifel, crtež)

– Nemoj pretjerivati, odgovorio sam mu. U svakom slučaju bit će dobar. U listopadu dolazim u susjedno mjesto pa ćemo se ondje vidjeti. Tada ćeš me upoznati s tim tvojim Dominikom i njegovim ocem.

Došao je listopad, bio je prvi ponedjeljak, rano ujutro. Opazio sam da mi se približava neki dječak u pratnji svog oca, u želji da govori sa mnom. Vedro lice i nasmijan izgled, s mnogo poštovanja, privukli su moj pogled.

– Tko si ti? – upitao sam ga – i odakle dolaziš

– Ja sam – odgovorio je – Dominik Savio, o kome vam je govorio moj župnik Cugliero. Dolazim iz Mondonija.

Pozvao sam ga na stranu pa smo se porazgovorili o tome koliko ima škole, kako je dosad živio i odmah smo stekli povjerenje jedan u drugoga.

Upoznao sam u tome mladiću dušu sasvim po Kristovu duhu i ostao sam ne malo zapanjen, promatrajući učinke Božje milosti, koja je već djelovala u toj nježnoj dobi.

Poslije dužeg razgovora i prije nego što sam pozvao oca, reče mi ove riječi:

– Što vam se čini, mogu li poći s vama u Torino?

– Čini mi se da je "materijal" dobar.

– A čemu bi mogao poslužiti taj "materijal"?

– Da načinimo lijepo odijelo za Gospodina.

– Dakle, ja sam "materijal", a vi ćete biti krojač.

Uzmite me i načinite od mene lijepo odijelo za Gospodina.

– Bojim se da ti osjetljivo zdravlje neće dopustiti naporan studij.

– Za to se ne bojte. Gospodin mi je dosad dao zdravlja i milosti pa će me i ubuduće pomagati.

– A što ćeš postati kad završiš gimnaziju?

– Ako mi Gospodin dadne toliko milosti, želio bih postati svećenik.

– Dobro, ali ja bih se htio uvjeriti možeš li ti učiti. Uzmi ovu knjižicu (imao sam sa sobom jednu knjižicu "Katoličkog štiva"), i nauči ovu stranicu (pokažem mu prstom), pa ćemo se sutra vidjeti. Nato sam ga ostavio da se igra s ostalima. Nastavio sam razgovor s njegovim ocem. Nije prošlo ni osam minuta, a Dominik nam pristupi i smiješeći se reče:

– Ako hoćete, ispričat ću vam ono što sam naučio.

Uzeo sam knjižicu, i, na moje iznenađenje, nije znao napamet samo predloženu stranicu, već je veoma dobro razumio i njen sadržaj.

– Odlično, rekoh mu, ti si svoje naučio prije vremena, pa i ja također dajem svoj odgovor prije vremena. Moli se Gospodinu da pomogne meni i tebi da ispunimo ono što od nas traži.

Nije znao kako bi izrazio svoje zadovoljstvo i zahvalnost. Uzeo je moju ruku, stisnuo je, poljubio je nekoliko puta i rekao:

– Nadam se da ću se vladati tako da nikada nećete morati da se potužite na moje ponašanje.

Želim postati svet

Jednog dana sam mu rekao da mu želim pokloniti dar po njegovu ukusu i neka ga on izabere.

– Dajte mi dar, spremno odgovori Dominik, da me učinite svetim. Želio bih se predati Gospodinu, zauvijek Gospodinu. Osjećam potrebu da budem svet i ako to ne postanem, neću ništa postati. Bog me hoće sveta i ja to moram biti!

Jednom prigodom htio sam mladićima iz oratorija pokazati poseban znak pažnje. Tražio sam da mi svoje želje ispišu na komadić papira. Može se veoma lako zamisliti koliko je bilo smiješnih i čudnih zahtjeva. Dominik Savio napisao je na komadić papira samo ove riječi: "Tražim da mi spasite dušu i da mi pomognete da postanem svet!"

Nekom drugom zgodom tumačio sam im značenje nekih riječi po njihovu postanku.

– Što znači Dominik? – upitao me je.

Odgovorio sam mu:

– Dominik znači "Gospodinov".

– Vidite, da sam imao pravo kad sam od vas tražio da me učinite svetim: čak mi i ime govori da sam Gospodinov. Moram, dakle, i hoću da sav budem Gospodinov. Hoću da budem svet i dok to ne postanem, neću biti sretan.

Kako lijepo stvari vidim

Posebnu je pobožnost gajio prema Bezgrešnom Srcu Marijinu. Kad god je dolazio u crkvu, uvijek se navraćao k njezinu oltaru kako bi isprosio milost da svoje srce uvijek sačuva čistim. "Marijo, govorio je, hoću uvijek da budem tvoj sin. Isprosi mi smrt prije nego sagriješim protiv kreposti čistoće".

Bila je večer 9. ožujka 1857. Dominik je primio sakramente umirućih. Tko god je slušao njegov govor, divio se vedrini lica i pomislio bi da je otišao u krevet samo da se malo odmori. Veseo izgled, još žive oči, puna svijest i lucidnost zadivile su sve prisutne. Nitko osim nje ga nije mogao vjerovati da se nalazi na samrti.

Sat prije nego će izreći posljednje riječi, došao ga je posjetiti župnik. Kad je vidio njegovu smirenost, ostao je zapanjen ozbiljnošću kojom se pripremao na smrt. Često je izgovarao duže i kraće pobožne uzdahe, koji su otkrivali želju da što prije dođe u nebo.

Pošto je župnik izmolio s njime neke molitve i pošao prema vratima, Dominik je glasnije povikao:

– Gospodine župniče, prije nego odete ostavite mi neku uspomenu.

– Ne mogu ti drugo reći, drago dijete, nego da se sjetiš Gospodinove muke.

– Deo gratias – odgovorio je on. Muka Isusa Krista neka mi bude stalno u mojim mislima, na usnama i u srcu. Isuse, Josipe i Marijo, predajem vam svoju dušu u miru.

Zaspao je na jedan sat. Kad se probudio, okrene se svojim roditeljima:

– Oče! – prozbori – jesi li ovdje, sa mnom?

– Tu sam, drago dijete, što me trebaš?

– Dragi oče, vrijeme je, čitaj mi "molitve za sretnu smrt".

Na te riječi majka je briznula u plač i udaljila se iz Dominikove sobe. U ocu se cijepalo srce od bola, a suze su mu gušile glas. Unatoč tome odvažio se i pročitao molitve. Dominik je razgovijetno ponovio svaku riječ, a na kraju želio je ponoviti zaziv: "Milosrdni Isuse, smiluj mi se!"

Kad su došli do riječi: "Kad se moja duša pojavi pred tobom i po prvi put ugleda neumrli sjaj tvog veličanstva, ne odbij je ispred sebe, već se udostoj primiti je u dobroti svoga milosrđa da Ti vječno pjevam hvalu", prekide i reče:

– To je upravo ono što želim. Oh, dragi oče, vječno pjevati hvalu Gospodinu!

Opet ga uze san. Probudi se polako te razgovijetnim

i veselim glasom reče:

– Zbogom, dragi tata, zbogom! Oh, kako lijepe stvari vidim!...

To je izrekao i nasmijao se vedrim izgledom lica. Izdahnuo je s rukama na prsima, u znaku križa, bez i najmanjeg trzaja i uzbuđenja.

Smrt Dominika Savija bolno je dimula don Boscovo srce. "Moja ljubav prema njemu – piše on – bila je očeva ljubav prema djetetu, koje je najdostojnije te nježnosti."

Kasnije je, u drugom izdanju životopisa mladića Dominika, napisao: "Kad god pišem o njemu, iznenada mi se pojave suze na licu."

17. IZVANREDAN SPISATELJSKI RAD

Svaki trenutak slobodnog vremena don Bosco je iskoristio za čitanje i za pisanje. Knjige je upravo gutao.

Izdavač njegovih knjiga tražio je da se točno poštuju rokovi. Nekad se dogodilo da dan prije predaje rukopisa don Bosco nije napisao još nijednu rečenicu. Nije se uznemirivao zbog toga. Naveče bi se zaključao i počeo pisati. Nastavio bi cijelu noć, a sutradan dopodne rukopis bi dovršio i predao ga vlasniku tiskare.

Na putovanju bi sa sobom nosio bilježnicu, bilješke, korekturane otiske te bi na koljenima, na torbi, uredio svojevrsan pisaći stol. Dok bi slučajno na postaji čekao drugi vlak, našao bi mjesto uza zid te bi usred galame svijeta i štropota kola pisao i dopunjavao tekstove ili bi se navratio u sobu koje gostionice.

Vratar – pregledavač rukopisa

Don Boscove su knjige bile jasne i lake za čitanje. U školskim klupama naučio je jednu manu, tada zajedničku svima: retorički način izražavanja. Pisao je veoma uglađeno i kičeno, rečenice su mu bile zaokružene i ukrašene s mnogo epiteta. No zarana je shvatio da takav način pisanja nije blizak narodu. I kao za svoje propovjedi, tako je isto i za svoje rukopise tražio mišljenje običnih ljudi. Prvi je njegove rukopise pregledavao vratar. Zatim ih je dao na

čitanje običnim radnicima, pa ako ih oni ne bi razumjeli, popravio bi ih i preradio.

Mama Margarita postala je onaj odobravatelj njegovih knjiga. Ona ih je pročitala u cijelosti.

Priručnici povijesti u tadašnjim školama sasvim su krivo i netočno iznosili prosvjetni i kulturni rad Crkve. Don Bosco se dao na posao te sastavio točniji i potpuniji priručnik "Povijest Italije za omladinu".

Ministar za prosvjetu tadašnje vlade ocijenio je knjigu kao izvrsnu i dodijelio joj nagradu od tisuću lira (tada je to bio velik novac). Izjavio je da bi se knjiga mogla uzeti kao priručnik i u svim državnim školama samo ako don Bosco izmijeni neke postavke. No Don Bosco nije htio ništa mijenjati.

U vrijeme kad se u škole uvodio decimalni metrički sustav don Bosco je izdao knjigu: "Decimalni metrički sustav jednostavno prikazan s uvodom u četiri osnovne aritmetičke operacije za zanatlije i za seoski svijet". Knjiga je bila namijenjena prosvjećenju običnog svijeta, da ga sačuva od uobičajenih prevara do kojih je dolazilo zbog neukosti naroda. Da bi pak ljude poučio na zabavni način, napisao je i izveo sa svojim dječacima komediju u tri čina prema naslovu svoje knjige: "Decimalni metrički sustav".

Za svoje dječake bio je tako oduševljen da je napisao životopise najboljih mladića koje je upoznao: Alojzija Comolla, svoga prijatelja iz sjemeništa u Chieriju, Dominika Savija, svog omiljelog pitomca, Mihovila Magonea i Franje Besucca, dječaka iz svoga oratorija.

"Katoličko štivo"

Kralj Karlo Albert dopustio je 1848. slobodu tiska, a

*Nekoliko važnijih don Boscovih djela. 1946. godine
proglašen je zaštitnikom katoličkog tiska.*

Slovoslagar. U oragoriju je osnovao tiskaru već 1862.

protestanti su to iskoristili za napade na Crkvu i za širenje svojih ideja. Tiskali su nekoliko mjesečnika, a naokolo su kružile knjige i knjižice klevetničkog sadržaja. Dijelile su se po obiteljima besplatno i unosile kriva mišljenja.

Katolici su bili time iznenađeni i nisu odmah reagovali. A trebalo je na letak odgovoriti letkom, na časopis časopisom, na knjigu knjigom.

Don Bosco nije ostao prekrizanih ruku. Prihvatio je izazov. Tiskao je letke i širio ih na tisuće primjeraka, zatim brošure i knjige. Njegov stil, jednostavan i jasan, donosio je ljudima užitek u čitanju. "Nijedan od progonitelja Crkve u prošlim vremenima, napisao je u jednoj knjizi, ne postoji više, a Crkva je ipak još tu. Ni današnjih progonitelja Crkve za neko vrijeme više neće biti, a Crkva će uvijek ostati, jer Bog je dao svoju riječ i štiti je sve do svršetka svijeta."

Njegov je najuspjeliji pothvat bilo "Katoličko štivo", mjesečnik koji je don Bosco zamislio, tiskao i raspačavao. U njemu je iznosio katoličku nauku, polemike s krivovjercima, pripovijesti, životopise. Stil mu je bio popularan, pristupačan širokim masama. Cijena je bila umjerena, a među narodom se list raspačavao vrlo brzo i organizirano. Dogodilo bi mu se da su se crkveni cenzori bojali potpisati neke sveske. Tada bi don Bosco poslao rukopis drugim cenzorima. Međutim, kad bi došli do polovice rukopisa, i oni bi ga vratili opravdavajući se da nisu spremni riskirati život za jedan potpis. Konačno, don Bosco je ipak našao nekog cenzora koji mu je dao potpis i od biskupa bi dobio dopuštenje da tiska taj broj mjesečnika.

Izvrnuta knjiga

Jednog dana dođu u oratorij tri člana sekte valden-

za da raspravljaju s don Boscom. Zadržali su se na postojanju čistilišta.

Don Bosco je otvorio Sveto pismo i pročitao im neke odlomke na talijanskom i na latinskom jeziku. Jedan od njih, najžučljiviji, prekine ga izjavom da nije dovoljan latinski, već da je potreban i grčki tekst, na kojemu da je to sasma drukčije. Don Bosco pročita grčki i pruži mu tekst.

– Evo, pokušajte i vi.

Taj gospodin uzme knjigu i prelista je od početka do kraja, prvi pa i po drugi put, ali se nije mogao snaći. Don Bosco ga pusti još neko vrijeme i zatim primijeti:

– Oprostite, gospodine, ne možete pronaći taj odlomak jer držite knjigu naopako. Okrenite je ovako... – i okrene mu je u rukama.

Lice se onome čovjeku zacrvenjelo od stida.

Četiri tisuće lira da prestanete

Godišnja pretplata za don Boscovo "Katoličko štivo" bila je tadašnjih 36 soldi. To je bila veoma popularna cijena, pa je pretplatnika bilo sve više. Na početku je tiskao samo nakladu od devet tisuća primjeraka, a kasnije ju je povišio na petnaest tisuća, pa i na više. Za ono vrijeme bila je to izvanredno visoka naklada. Najuspjeliji svesci doživjeli su i više izdanja i opet su bili raspačani. U inozemstvu se također čitalo "Katoličko štivo". Prevedeno je na francuski, španjolski, portugalski, a raspačavalo se i u Francuskoj, Argentini, u Brazilu, Kolumbiji, Španjolskoj.

Jedne nedjelje ponovo se don Boscu vrate oni protestanti. Bili su dvojica, no ne baš ugodni. Pozvao ih je u svo-

ju sobu, ali je upozorio neke od svojih mladića da budu blizu vrata i da sve prate napetih ušiju.

Došljaci su najprije počeli hvaliti don Bosca.

– Vi imate po prirodi velik dar da vas ljudi razumiju.

Zatim su mu iznijeli svoje prijedloge.

– Prestanite pisati o vjerskim stvarima, to su otrcane teme. Pišite radije o znanosti, o umjetnosti i o trgovini.

Don Bosco odgovori da on misli drukčije i smatra da je za narod "Katoličko štivo" mnogo važnije od svih ostalih stvari.

– Ali taj vam posao ne donosi nikakvu dobit – odgovore mu ona dvojica. Međutim, znanstveni spisi donijeli bi vam više novaca za vaše ustanove. Uostalom, ako to prihvatite, i mi ćemo vam pomoći. Uzmite, to je za vas – reče jedan od njih i pruži mu četiri novčanice po tisuću lira. – Nije to naša posljednja pomoć, uvjeravamo vas.

– Čemu tolik novac? – upita don Bosco.

– Da pomognemo vašu ustanovu i da pišete djela o kojima smo vam malo prije govorili.

– Oprostite, vraćam vam taj novac, a ja se i nadalje ne želim baviti drugim pisanjem osim izdavanjem "Katoličkog štiva".

– Pazite što radite, skoči jedan od njih. – Vi se izlažete teškim posljedicama i opasnostima...

Don Bosco nije shvatio te razloge. Ona dvojica se dignu i jedan za drugim:

– Vi nas vrijeđate. Zna li tko smo mi? I ako izađete iz kuće, mislite li da ćete se sigurno vratiti?

Njihovi su glasovi bili puni prijetnja, no pred vratima su mladići počeli kašljucati da bi oni unutra shvatili da su blizu. Don Bosco im odrješito uzvрати:

– Gospodo, da znate, meni ne treba vaš novac.

Obadvojica skočiše na nj, a don Bosco digne stolicu u zrak.

– Ako samo upotrijebite silu, pokazat ću vam što znači prekršiti kućno pravo slobodnog građanina. Vrijeme je da prekinete. Izvolite izići.

Don Bosco je držao i dalje stolicu u ruci, približio se vratima i otvorio ih. Njegovi su mladići bili pokraj njih, spremni da priteknu u pomoć. Don Bosco ih smiri:

– Ispratite gospodu na ulicu jer se slabo snalaze u kući.

Neukusna šala

Jedne nedjelje u proljeće, u rano poslijepodne, održavao se sat vjeronauka. Dječaci su bili raspoređeni po razredima, a najstariji su bili s don Boscom u crkvi. On im je govorio o velikoj ljubavi Isusa Krista, zbog koje je trpio i umro za ljude.

Iza zidne ograde vrzmala su se dva lopova. Jedan je podmetnuo ruku, a drugi se popeo na nju. Zatim je nekom starinskom puškom nanišanio i opalio. Metak je probio stakleni prozor na crkvi i proletio ispod don Boscova pazuha, razderao mu reverendu na rukavu i udario o zid, otkinuvši žbuku.

Don Bosco nije tog trenutka gotovo ništa osjetio. Činilo mu se kao da ga je netko lakše povukao za reverendu. Međutim, dječaci su sve primijetili i preplašili se.

– Bojite se neukusne šale? – stane ih uz osmijeh umirivati. – To je šala i ništa više. Neki slabo odgojeni ljudi ne znaju se našaliti a da ne uvrijede nekoga. Pogledajte, zar nije istina: poderali su mi reverendu i oštetili zid. No vratimo se našem vjeronauku...

Nije to bila jedina "šala" koju su smislili. Drugom zgodom napali su ga na ulici. Pozvali su ga da ispovjedi umirućega i ponudili ga otrovnim vinom. Gospodin ga je, međutim, uvijek štitio.

Vitalniji nego ikad prije

Valdenzi su odlučili da mu se na svaki način suprotstave pa su pokrenuli "Evangelističko štivo". Prodavali su ga također po niskoj cijeni i poklanjali, no nisu imali uspjeha, a ni odaziva. Te knjižice nisu bile pisane onako kao don Boscove: prijazno, duhovito i fino. Valdenzi su doživjeli pravi krah.

"Katoličko štivo" je danas aktualnije i snažnije negoli ikada prije. Započelo je izlaziti 1853., a u više od stotinu godina izlaženja mijenjalo je oblik i naslov, no sadržaj i popularnost ostali su uvijek isti i pristupačni širim slojevima ljudi.

18. PRIJATELJ NA ČETIRI NOGE

To je bio velik pas, veoma vjeran i sklon prijateljstvu. Borio se poput vukova: nije mu trebalo nikakvo upozorenje, već samo mig prema naprijed. Bio je brz kao munja, škripio je zubima kao da su metalni; start mu je bio strelovit i nasrtao je na napadače te ga odbijao. To je doista bila čudnovata životinja. Imao je izvanredno osjetljiv njuh za otkrivanje opasnosti i za predviđanje smrti. Kako god bila skrivena zasjeda i ma kako bio izdajnički napad, uvijek je njega našao pripravna i spremna za borbu ujedom i napadom poput vuka. I kad bi u hladnoj i tihoj noći lajao na zvijezde, zavijao bi na dugo, činilo se da zavija na zlo.

"Sivac" mu nije dao da izađe

Don Bosco ga je upoznao jedne večeri 1852., kad se kasno vraćao kući. Bojao se kakvog neugodnog susreta na putu, a u taj čas k njemu je prišao neki pas. Nije režao, štoviše, pokazivao je da želi biti prijatelj. Nazvao ga je "Sivac". Pas ga je dopratio do kuće i zatim nestao. Slično je bilo i drugom zgodom. Izgledao je veoma strašan, krupan i čitav metar visok. "Gadna psetina", nazivala ga je mama Margarita. Jedne večeri don Bosco je morao kasno izići. Mama Margarita bojala se za nj. On uzme šešir i pođe prema izlaznim vratima. Na pragu se ispružio Sivac, a

glatka dlaka blještala mu je na žutoj mjesečni.

”Oh, Sivac, bit ćemo dvojica. Digni se i podi sa mnom.” Ali pas zareži i ne maknu se. Don Bosco ga htjede preskočiti, no pas mu se opet baci u noge.

”Ako nećeš slušati mene, poslušaj bar psa – reče mu mama Margarita. – Nemoj izaći!” Don Bosco je poslušao i vratio se. Četvrt sata kasnije jave iz susjedne kuće da su se oku kuće vrzmali neki tipovi sumnjiva izgleda, koji su sigurno odlučili da ga napadnu.

Precizno spasavanje

Smrt je tri puta vrebala don Bosca s kronometrom u ruci, a sva tri puta intervenirao je Sivac. Stisnuo je zube kao čelična kliješta i spasio ga.

Jedne noći se don Bosco sam vraćao ulicom uzduž drvoreda. Nikoga nije bilo vidjeti, osim nekog čovjeka, koji je držao veliku toljagu i mirno čekao. Očito je bilo da ga kani ubiti. Don Bosco je pokušao pobjeći. Uspio bi da ga nije presrela skupina drugih ljudi. Hladnim udarcem u stomak srušio je prvog napadača. No drugi su mu već bili za petama izvikujući paklene psovke.

Tog kobnog trenutka prolomi se divlje režanje. Iznenada se pojavio Sivac. Odakle? Zlikovci se razbjegnu psujući, a put pred don Boscom ostade slobodan i pust. Mama Margarita je te noći po prvi put pomilovala psa.

Drugom zgodom, također noću, neki je razbojnik iza brijesta iznenada opalio na don Bosca dva hica iz pištolja. Kad je vidio da je promašio, bacio se na nj da ga borbom prsa o prsa dokrajči. Tog trenutka nasrne Sivac na razbojnika i ovaj preplašen pobjegne. No odakle je došao taj pas? Bila je to tajna.

"Bolje bi bilo da Dominus Lignus (Gospodin Bosco) sanjar i čudotvorac, uzme svoje oruđe i ostalu robu te ode visoko u oblake" (jedna od brojnih karikatura iz novina koje su pisale protiv njegovog rada). (gore)

"Sivac" – prijatelj na četiri noge.

Treći slučaj bio je najdramatičniji. Neke torinske novine usudile su se jasno progovoriti: "Uхватit ćemo don Bosca za gušu da ga ušutkamo." Jedne večeri u studenom bilo je hladno i sve obavijeno gustom maglom, kao u nekom krajoliku iz Simenonovih kriminalnih romana. Dva čovjeka čekala su don Bosca. Pošli su ispred njega jednakim korakom. On uspori, a oni isto tako. Kad je prešao na drugu stranu ceste, učiniše to i oni. Don Bosco je shvatio njihove namjere, okrene se natrag i pokuša pobjeći. Ona se dvojica okrenu i skoče na nj i bace mu ogrtač u lice, a jedan mu gurne maramicu u usta da ne može vikati u pomoć. Sivac nasrne kao strijela, bijesno zareži i gurne ravno na napadače, bacivši ih odmah na zemlju.

— Oprostite nam, smilujte nam se — stanu zapomagati ona dvojica kao poludjeli. Pozovite psa k sebi.

— Da, ako me pustite da idem dalje.

— Da, da, samo ga pozovite k sebi!

— Sivac... dođi ovamo!

Pas poslušao i smiri se. Ona su dvojica dobila nezaboravnu lekciju. Don Bosco je bio skrajnje zbunjen. Tada se navrati u obližnji Cottolengov zavod da uzme kap pića, da se osvježi i oslobodi straha. Zatim ga pas doprati do kuće, pa i uz stube do njegove sobe.

Tko je bio taj čudnovati pas?

Don Bosco je otvoreno priznao: "Često mi dođe pomisao da istražujem tko je ta životinja. Ne znam drugo osim da je Sivac za mene u mnogim opasnostima bio prava providnost."

Bio je to tako neobičan pas da je odbijao i najmanji zalogaj mesa i druge hrane koju su mu nudili poslije onih usluga. Dosta mu je bilo da ga je don Bosco malo pogladio po glavi i već je od radosti mahao repom. A don Boscove oči kao da su mu govorile: "Sivče, izvanredan si".

19. DON BOSCO UTEMELJUJE SALEZIJANSKU DRUŽBU

Jedne noći 1847. godine don Bosco je sanjao osobit san. Pojavila mu se Gospa i dovela ga u neki vrt.

U vrtu je bio hodnik sa stupovima, seljačkog izgleda, ali lijep, u obliku predvorja. Uz stupove obavijale su se biljke penjačice s granama, prepunima lišća i cvijeća.

Perivoj ruža

Hodnik je vodio kroz predivan perivoj koji je sezao daleko ispred pogleda očiju. Sa strane je bio obrastao ružama u punom cvatu. I tlo je također bilo posuto ružama.

– Izuj se.

Don Bosco poslušao, a Gospa mu dalje napomenu:

– Pođi dalje kroz perivoj: to je put kojim moraš proći.

Don Bosco je bio zadovoljan što je izuo cipele jer bi mu bilo žao gaziti ruže. Kretao se naprijed, ali domala ga je nešto ubolo u stopalo. Ruže su skrivale oštro trnje i noge su mu krvarile. Nekoliko koraka dalje don Bosco je bio prisiljen da se zaustavi i vrati.

– Treba da stavim cipele na noge! – rekne svojoj voditeljji.

– Svakako – odgovori Gospa. – Treba da uzmeš dobre cipele.

Don Bosco se ponovo obuje i vrati se do perivoja. Nato mu pristupe različite osobe i zamole ga da idu dalje s njime. Don Bosco je bio zadovoljan što ga slijede. Zajedno su išli kroz perivoj, koji je svojom ljepotom upravo opijao. Kako su išli naprijed, trijem se sužavao. Brojne grane odozgo se spuštale i dizale se kao vijenci, a druge su padale veoma koso. Grane sa stabljika s ružama širile su se na sve strane vodoravno ili su se razrastale u živicu i stršile po putu, a neke su se isprepletale odmah iznad zemlje. Sve su bile obrasle cvjetovima ruža. Tako je don Bosco vidio samo ruže: ruže sa strane, ruže iznad sebe i ruže po stazi. Okušao je da li ga još bole tabani i kad se dotakao ruže, osjetio je ubod sakrivenog trnja. Unatoč tome išao je naprijed. Noge su mu prokrvarile i sputale se u granje razbacano po zemlji. Ukloni poprečno granje koje mu je smetalo prolazak i ubode se. Pokušao je da ih savije, no osjeti da su srasle jedna uz drugu i uvijek se ubode. Krvario je iz ruku i iz cijelog tijela.

Neki koji su promatrali njegovo hodanje po perivoju primijetili su: "Oh, don Bosco uvijek hoda po ružama! Ide smireno naprijed, sve mu lijepo uspijeva..." Ali nisu vidjeli trnja, koje ga je ranjavallo. Don Bosco pozove klerike, svećenike i laike, braću pomoćnike, da ga slijede i oni su oduševljeno prihvatili, jer ih je primamila ljepota cvijeća. Ali domalo su primijetili da moraju hodati po trnju, koje se posvuda skrivalo, pa se požale.

– Mi smo prevareni!

– Tko hoće bez bolova hodati po ružama, neka se vrati natrag. Drugi neka me slijede.

Mnogi ga ostaviše. Kad je prešao dio puta, okrenu se i pogleda svoje pratioce. Jedan dio ga je već napustio, a drugi su mu okrenuli leđa. Okrenuo se da ih pozove, ali bilo je uzaludno, nisu ga uopće htjeli čuti. Onda je zaplakao i potužio se:

– Je li moguće da sam gotovo sam morao proći tako dug i naporan put?

Pošao je dalje s malo njih koji su ga slijedili. Upravo pred njim vidio se kraj. Don Bosco i ono malo njegovih pratilaca opaze da su im odijela poderana, da su iskrvavljeni i izranjeni po cijelom tijelu. Ali Gospa je bila s njima. S neba je puhao lagan i ugodan povjetarac, od kojeg je don Bosco osjetio da se rane zacjeljuju a bolovi smanjuju. Zdravlje je buktjelo na licima njegovih drugova, a Gospa se smiješila...

Taj je san bio pun značenja. Naime, don Boscov je život bio ispunjen dugotrajnom patnjom.

U drugome snu Gospa je poučila don Bosca što treba da uradi da ga njegovi suradnici ne napuste.

– Želiš li znati što moraš učiniti da više ne odlaze od tebe? Uzmi ovu vrpču i poveži im čelo – i pruži mu bijelu vrpču.

Don Bosco je uzeo vrpču, a na njoj su bile ispisane riječi "poslušnost".

Odmah je provjerio što mu je preporučila Gospa te sveže vrpču na čelo svojih pomoćnika. Oni nisu više odlazili, već su još s većim marom radili s njime.

Don Bosco je sad shvatio što treba da uradi: treba da svoje suradnike poveže zavjetom poslušnosti u redovničkoj kongregaciji.

Don Bosco se savjetuje

Torinski nadbiskup reče mu jednog dana:

– Don Bosco, vi ste smrtnik kao i svi ostali ljudi i ako se ne pobrinete na vrijeme vaš će oratorij umrijeti s vama. Bilo bi dobro da promislite kako bi vas mogao

nadživjeti.

Njegov vjerni prijatelj don Cafasso bio je još odlučniji:

— Za vaša djela koja ste započeli neophodno je da osnujete neku družbu.

Ali kako je osnovati kad vlada raspušta i one koje već postoje? Ministar Urban Ratazzi dao mu je mudar savjet:

— Želim vam don Bosco, reče on, da poživite još dugo godina. No što će se dogoditi s vašim djelom kad vas ne bude? Jeste li ikada razmišljali o tome? Vi biste morali izabrati neke laike i crkvene ljude u koje imate povjerenja i s njima osnovati neko udruženje.

Don Bosco mu prigovori da baš vlada nastoji da ukine sva redovnička udruženja. A Ratazzi nastavi:

— Zakon o ukidanju redovničkih udruženja dobro mi je poznat, pa također i njegova svrha. On ne može ništa protiv vas ako ustanovite udruženje koje odgovara potrebama našega vremena.

— A to bi značilo?

— Udruženje, u kojemu bi svaki član zadržao sva građanska prava, bio podložan državnim zakonima, plaćao porez i tako dalje.

— Jamčite li mi da će vlada dopustiti osnivanje takvog udruženja i njegovo daljnje djelovanje?

— Nijedna ustavna vlada neće spriječiti osnivanje takva udruženja i njegov razvoj.

Don Bosco nije zaboravio te riječi.

Na prvom razgovoru s Pijom IX., 1858. godine, spomenuo je svoju zamisao i o tome nadugo raspravljao s njime. Papa je don Boscu dao ove upute: "Vaša ustanova treba da bude kongregacija s redovničkim zavjetima jer se

bez zavjeta ne može održati jedinstvo duha i rada. Zavjeti moraju biti jednostavni, da se od njih može lako razriješiti, tj. da neslaganje nekog člana ne poremeti mir i jedinstvo ostalih. Pravila treba da budu blaga i laka za održavanje. Odijelo i pobožne vježbe vaših redovnika ne smiju se izdvajati od ostalog naroda. Stoga će biti najbolje da se kongregacija jednostavno nazove družba.”

Posvetili su se Bogu

U oratoriju u Valdoccu čuva se stari dokument u kojem stoji:

Osamnaestog prosinca, godine Gospodnje tisuću osam stotina pedeset devete, u ovom oratoriju, u sobi svećenika Ivana Bosca u devet sati naveče sastali su se... (Slijedi 18 imena). Okupljenima se svidjelo da osnuju družbu ili kongregaciju, koja ima za svrhu međusobnu pomoć za vlastito posvećenje, za promicanje Božje slave i za spasenje duša, napose onih koje su najpotrebnije obrazovanja i odgoja...”

Don Bosca su zamolili da preuzme službu vrhovnog poglavara, a ostale su službe podijelili izborom u tajnom glasanju.

Tri godine kasnije, jedne večeri u 1862. godini, članovi nove družbe ponovo su se sastali u don Boscovoj sobi. Na njegovu stolu između dvije upaljene svijeće isticao se križ. Don Bosco se obukao u bijelu roketu. Osam svećenika, trinaest klerika i dva laika klečeći zazvali su Duha Svetoga. Zatim su jedan po jedan (don Bosco je prvi bio) izgovorili obrazac posvete Bogu u zavjetima siromaštva, čistoće i poslušnosti. Na kraju svakog obećanja svi su odgovorili: ”Amen”.

Zatim je don Bosco progovorio.

”Dragi moji – reče – živimo u nemirnim vremenima i čini se da je preuzetno nastojanje da se u tim zlokobnim trenucima osnuje nova redovnička zajednica. Svijet i pakao urotili su se sa svom moći da razbiju one koje već postoje. Ali Božja je volja da naša družba započne radom i da nastavi svoje djelo.”

Piše, odgovara, raspravlja i čini čudesa

Novu je družbu odobrio biskup, no Sveta Stolica nije odmah učinila to isto. Već u prvim koracima postojanja nastupile su poteškoće: bio je to dugi put obasut trnjem. Godine 1869. don Bosco je pošao u Rim da postigne odobrenje, ali su se tome usprotivile tri osobe. Među njima bio je također i kardinal Berardi.

Don Bosco se uputio u kuću kneza Berardija, kardinalova nećaka, da zatraži njegovu pomoć. Tog časa on je bio uzbuđen jer mu je dijete spopala vrućica od tifusa i nije bilo nade da će ozdraviti. Don Bosco je posjetio dijete, blagoslovio ga te savjetovao roditeljima da učine deveticu u čast Marije Pomoćnice. Trećeg dana dijete je bilo izvan opasnosti, a malo kasnije sasma je ozdravilo. Kardinal se zahvali don Boscu i obeća mu svoju potporu za odobrenje njegove družbe.

”Jedan glas više”, rekao je u sebi don Bosco.

Mnogo je ovisilo također i o kardinalu Antonelliju. Pošao je i njemu u posjet. Našao ga je u krevetu, mučila ga reuma.

– Eminencijo – reče mu – pomozite mi i jamčim vam da će vam sutra biti bolje.

– Kako to možete reći?

– Pouzdajte se u Mariju Pomoćnicu. Gospa to zna.

– Dobro – zaključio kardinal. – Učinit ću sve što mi bude moguće da se vaša družba odobri.

Sutradan je kardinalu doista bilo bolje. "Već su svladana dvojica", ponavljao je u sebi don Bosco.

Odobrenju nove družbe najviše se protivio monsignor Svegliati, tajnik Kongregacije za redovnike. Don Bosco posjeti i njega i nade ga bolesna na pluća. Obeća mu da će sutradan ozdraviti. Tako se i dogodilo. Monsignor Svegliati se bez oklijevanja uputi Papi i uredi sve potrebno za odobrenje nove družbe. "I treći je svladan!", zadovoljno uzdahnu don Bosco.

Prvog ožujka 1869. je Sveta Stolica odobrila družbu. Međutim, to još nije bilo dosta, preostalo je još odobrenje pravila.

Pravila su bila previše suvremena i Rim ih nikako nije htio prihvatiti. U slijedećih pet godina don Bosco je pisao, odgovarao, raspravljao... činio čudesa. I konačno su se četiri kardinala koji su bili delegirani za odobrenje pravila složila da dadu privremeno odobrenje, a samo trojica su dali glasove za potpuno odobrenje. Bila je to djelomična pobjeda.

Don Bosco je upoznao Papu s cijelim stanjem stvari, a Pio IX. je odlučio:

– Ja dajem svoj glas za onaj koji nedostaje.

I pravila su bila trajno odobrena.

Kad se pogleda na sva zbivanja koja su pratila odobrenje Družbe i pravila, Don Bosco je imao zahvaliti nebu, svojoj strpljivosti i Papi Piju IX.

20. USTANOVLJENJE DRUŽBE KĆERI MARIJE POMOĆNICE

Svake jeseni Don Bosco je sa svojim dječacima išao na šetnju po pijemonteškim brežuljcima, malo pješice, a malo vlakom, da se zabave.

Jedne večeri u listopadu 1864. don Bosco je pošao na izlet jašući na bijelom konju. Dječaci su ga pratili veselo i udarali o bubanj, a najumorniji u pozadini jahali su naizmjenice nekog umiljatog magarca. Cilj im je bio Mornese, selo blizu Alessandrije. Stigli su u sumrak, ali su seljaci na putu pred kućama ipak čekali don Bosca, spremni da ga prime na prenočište. Zvona su zvonila, kao za blagdan, mužari su pucali, palile se svijeće i baklje. Među mnoštvom dočekao ga je župnik i mjesna glazba. Sve je bilo priređeno don Boscu u čast. Međutim, don Bosco nije došao kao običan turist jer je u Morneseu bilo ljudi kojima se žurilo da ga vide i da ga upoznaju.

Sutradan ga je posjetilo dvadesetak seoskih djevojaka koje su bile očarane susretom. Razgovarale su s njime, iznijele mu svoje planove i svoj dosadašnji rad. Među njima tražio je onu koja će jednoga dana predvoditi zajednicu i koju će Crkva proglasiti svetom – Mariju Mazzarello.

Djevojke su bile udružene u "redovničku" zajednicu koju je duhovno vodio i potpomagao župnik don Pestarino. On je zapravo i pozvao don Bosca u Mornese. Upoznao ga je nekoć u vlaku, posjetio ga u oratoriju i preporučio mu se: "Uzmite me sa sobom, želim da budem jedan od vaših suradnika!"

Don Bosco ga je primio za salezijanca, ali ga je zamolio da i nadalje ostane u Morneseu s onom skupinom djevojaka jer je s njima smišljao zamašan plan.

Sad je don Bosco došao upravo da započne izvoditi taj plan. Razgovarao je o tome također i s Papom, pa je dobio i njegovu suglasnost. U Morneseu održi don Bosco kratak nagovor djevojkama, potakne ih da žive revno i postojano u svojim odlukama i da čine dobro te ih zatim blagoslovi. Korak po korak vodit će ih da postanu jezgro njegove druge redovničke obitelji, družbe Kćeri Marije Pomoćnice. One su pozvane da među djevojkama provode apostolat sličan apostolatu salezijanaca među dječacima. Marija Mazzarello bit će pokretač te skupine.

Pokretač

Marija Mazzarello rodila se u zaseoku Mazzarello, blizu mjesta Mornesea. Među prvim sestrama nove družbe bile su brojne djevojke s prezimenom Mazzarello; neke su bile sestre, a druge opet suradnice, sve pak u nekom bližnjem ili daljnjem rodu. Sve su bile seljačkog porijekla. Marija je znala čitati, ali nije uopće znala pisati jer se u ono vrijeme smatralo da je škola suvišna za djevojke. Kao u zamjenu za to Marija je najbolje naučila katekizam, čak bolje od onih koji su bili pismeni. Svakog je jutro dolazila u crkvu. Ako je išla poprijeko, preko polja, mogla je stići za pola sata, a kad je vrijeme bilo loše, trebalo joj je da ide dobar sat. Nije imala sata da se ujutro probudi i na vrijeme dođe u crkvu, pa se budila već tri sata ranije.

— Gledaj, reče sestri koja ju je često pratila u crkvu, koje li su zvijezde na nebu. Jednog dana bit će sve pod našim nogama jer ćemo nas dvije biti više od njih.

Brzo se vraćala kući da s ostalima nastavi rad na po-

lju. Kao i u vjeronauku, nitko je nije mogao nadmašiti u marljivu radu.

Od njezine kuće crkva u Morneseu veoma se dobro vidjela. Kad bi sakristan za večernje pobožnosti upalio svijeće, stakla na crkvenim prozorima zasjala su u boji. Marija bi kod kuće klekla uz udubinu prozora, pogledala bi na osvijetljenu crkvu i molila se. I ukućani su preuzeli taj običaj da se s njom pokleknu. Svaku večer zajedno su s njom izmolili molitve: otac, majka, troje braće i tri sestre.

Don Pestarino rado ju je primjao u svoje pobožno udruženje i bio joj duhovni vođa.

Jednog dana – Marija je tada imala 17 godina – u Morneseu se pojavila epidemija tifusa od koje je oboljela cijela obitelj njezinog strica. Marija je uz privolu don Pestarina priskočila u pomoć bolesnoj obitelji, gotovo kao milosrdna sestra. U toj kući uskoro su svi ozdravili, ali se ona razboljela. I tifus, kao da se htio osvetiti, najviše je baš nju izmučio. Na kraju je i ona ozdravila, ali više nije bila onako jedra djevojka kao prije. Nije mogla više raditi u polju. A onda je s jednom drugom djevojkom, koja se također prezivala Mazzarello – naučila šivati i krojiti.

Seoske žene donosile su joj na krojenje i šivanje haljine, a sa sobom su također dovodile i svoje kćeri da ih ona nauči osnovnim poslovima, kao što su držanje igle, uvlačenje konca i sl. Marija ih je poučavala u šivanju i u krojenju, no također i u kršćanskom nauku. Kad bi došle u krojačnicu, djevojke bi najprije izmolile jednu Zdravomariju i uzele posao u ruke. Kad bi pak na zvoniku odzvonio sat, Marija bi to popratila riječima: "Sat manje na svijetu, sat bliže raju." Željela je da njezine suučenice u svoj rad unesu i nadnaravno značenje. Preporučivala im je: "Svaki ubod igle neka bude čin ljubavi prema Bogu!"

Kuća koje prije nije bilo

Koju godinu prije don Boscova posjeta dogodilo se nešto neobično... Jednog dana Marija je prolazila kroz Borgo Alto, selo blizu Momesea. Odjednom opazi kuću punu djevojčica, koje su se igrale i radile. Tuda je prolazila nekoliko puta, ali je nikad prije nije primijetila. A nije moguće da ju je netko sagradio preko noći. I zatim, odakle dolaze tolike djevojčice? Pomislila je da sanja. Nikako, budna je, izvan kuće je, dan je...

Požurila se da sve ispriповjedi don Pestarinu. Duhovni vođa je gotovo izgrdi i zabrani joj da o tom razmišlja. Činjenica je da ni on nije bio manje zbunjen time.

Taj komad zemlje i kuću koju je vidjela Marija bili su vlasništvo Pestarinova oca, bogatog gospodara.

Don Pestarino je odavna u svojoj mašti sanjao i priželjkivao da naslijedi onaj teren kako bi na njemu sagradio zavod. No kao dobar salezijanac mislio je tamo smjestiti dječake, a ne djevojčice.

Međutim, dogodilo se da je don Pestarino dobio to zemljište u baštinu, a don Bosco mu je rekao neka upravo na tom mjestu sagradi prvi zavod sestara kćeri Marije Pomoćnice i njihovu kuću maticu.

Don Bosco je svetac, osjećam to

Marija je više puta čula od don Pestarina o don Boscu i o njegovu radu. A ona sama bi također htjela osnovati oratorij. Jedne nedjelje pozvala je u radionicu djevojke koje su kod nje učile šivati da se zajednički igraju. One su došle, a slijedeće nedjelje dovele su sa sobom svoje prijateljice i prijateljice prijateljica. Tako je nastao prvi oratorij sestara Kćeri Marije Pomoćnice.

Dogodilo se da su dvije djevojčice izgubile majku, a otac ih povjeri na čuvanje Mariji. Ta dva krevetića bila su početak zavoda. Kako je bio siromašan taj početak! Bili su zadovoljni palentom, a nekad nisu imali ni nje dovoljno, ako su pak imali brašna, onda nije bilo drva za vatru. Marija ih je mnogo puta išla sabirati po šumi.

Nekako u to vrijeme i don Bosco je na bijelu konju uz viku svojih dječaka stigao u Mornese. Njegovi su dječaci prenoćili u zgradi nekog napuštenog imanja. Marija se obvezala da će se brinuti za hranu. Mnogo je radila, a kad je naveče don Bosco sakupio svoje dječake da im kaže laku noć, sjela je među njih i sve zanosno slušala što im je govorio.

Netko ju je opomenuo da nije lijepo za djevojku da se tako ponaša.

Ona je slegla ramenima:

– Don Bosco je svetac, svetac je... Ja to osjećam!

Gospodinove zaručnice

Don Pestarino je prihvatio don Boscove upute i slijedeće godine pošao je korak naprijed. Razgovarao je sa svim djevojkama svog udruženja i pitao ih jesu li spremne ostaviti svoje roditelje i udružiti se zajedno s Marijom i ostalim djevojkama Mazzarello. Mnoge su odustale jer su se bojale pričanja po selu. Pa i tako se pričalo štošta...

Neke su prihvatile taj poziv i obitelj je rasla. Don Pestarino je sagradio kuću iz svoga sna u Borgo Altu i djevojke su se preselile onamo sa svojom djecom. Kako se koja prostorija dovršavala, one su se postupno useljavale u nju.

Među sobom su sve češće govorile o tome da postanu

sestre i da osnuju posebnu družbu. Rado bi imale također i posebno odijelo, jer su još nosile svoje seljačko. Željele su da ono bude lijepo, ali bile su toliko siromašne da je sanjanje bilo za njih isto kao i misliti na jednako odijelo za sve. Kako su ozbiljnije razmišljale, poslale su don Boscu jedan uzorak, koji su same skrojile. On ga je obukao na jednog svog dječaka i bio je njime zadovoljan.

Ljudima u selu ta-se novost nije svidjela. Marija i njezine kolegice osjetile su da su izdvojene, ostavljene i poražene. Bilo ih je sedam djevojaka, a jedina želja bila im je da pomognu one najpotrebnije ljude u svome kraju.

Godine 1872. sabrale su se pod vodstvom don Pestarina da izaberu između sebe svoju poglavaricu. Marija je dobila 21 glas od 27 mogućih, iako je zaklinjala kolegice da je oslobode toga. Međutim, djevojke to nisu prihvatile, a don Pestarino je predložio da to riješe prema don Boscovu mišljenju. Marija je imala toliko povjerenja u don Bosca da se nadala da će je on osloboditi te službe. A don Bosco je imao toliko povjerenja u Mariju da ju je potvrdio na tom mjestu.

Kad je postala poglavarica, na Mariji se to nije primijetilo. Donosila je kamen zidarima za dovršenje kuće i prala je rublje na potoku.

U istoj 1872. godini obuklo se i drugih 15 sestara. Biskup im je podijelio križiće: "Primate, drage kćeri, lik voljenog Isusa. On će vam biti utjeha u teškoćama s kojima se budete srele." Zatim ih je ovjenčao vijencem s crvenim i bijelim ružama: "Evo, moje drage, vijenca koji vam je pripremio vaš zaručnik Isus." I oči su mu se napunile suza.

Don Bosco je uzeo na se roketu i na kraju obreda pozdravio ih: "Vi ste u tuzi, ja to vidim, jer vas progoni i ismijava vaša rodbina, pa i vaši vlastiti roditelji okreću vam leđa. Nemojte se tome čuditi! Štoviše, čudim se da

vam ne učine i nešto gore. Nemojte se žalostiti što vas tako zlostavljaju. Budite hrabre i utješene, jer ćete samo kroz takve kušnje biti sposobne da izvedete svoje poslanje.”

Zatim im je dao veoma praktične savjete: ”Sad nosite redovničko odijelo. Nastojte da cijelo vaše vladanje покаže da ste redovnice, tj. Bogu posvećene. Vaš korak neka ne bude ni previše nagao ni usporen, vaše držanje skromno i sabrano, vedro i spontano; oči spuštene, ali glave ne...”

Naveče su skinule vijenac s glave, položile ga pred Gospinu sliku i molile da im u zamjenu za to uresi srce potrebnim krepostima da postanu dobre Gospodinove zaručnice.

Rast poput gorušičinog zrna

Svake godine pridružila bi se njihovoj skupini koja nova sestra. Naskoro ih je bilo toliko da im je u kući u Borgo Altu bilo tijesno.

Šaćica dobrih djevojaka uskoro se povećala na tisuće. Iz Mornesea, kamo je don Bosco dojahao na bijelu konju, preplavile su svijet. Rade u obdaništima, u školama, u oratorijima (omladinskim domovima), u misijama, u prihvatilištima za gubavce. Odijelo im je jednostavno i praktično, a držanje skromno i sabrano, veselo i spontano, naravno, otvoreno, neusiljeno. Ispod duge crne koprane oči su im oborene, ali im je glava uspravna, kao što je htio don Bosco. I Bog ih je pratio svojim blagoslovom.

21. DALEKE ZEMLJE

29. siječnja 1875. don Bosco je dao da se ukraši učionica dječaka u Valdoccu, a stavio je također i nove zastore na pozornicu. Dječaci su nagađali da će se zbiti nešto izvanredno. U određeni sat ušli su u učionicu, za njima su ušli salezijanci iz oratorija, ravnatelji različitih salezijanskih kuća, pa također i jedan gospodin koji mora da je bio veoma uvažen jer je s ponosom nosio bradu, vojno odijelo sa sabljom o pojasu i šest prilično velikih medalja, obješenih na prsima.

Poglavari su zauzeli mjesta na pozornici: don Bosco i zanimljivi vojnik bili su u sredini, poglavari družbe i ravnatelji okolo njih. Dječacima je zastao dah.

Don Bosco je dao znak tajanstvenoj osobi i ona se ustane. Predstavi se da je konzul Republike Argentine u konzularnom sjedištu kod kraljevske kuće Savoja i nastavi da je došao da pročita važno pismo. Jedno je pismo napisao nadbiskup iz Buenos Airesa, a drugo načelnik glavnoga grada. Obadvojica pozivaju don Bosca da pošalje onamo svoje sinove da otvore misijska sjedišta.

Don Bosco se zahvalio uglednom konzulu na njegovim riječima. Zatim je naglasio da se on slaže s time da onamo pošalje svoje sinove da otvore misijski rad u Argentini i da je za to zamolio dozvolu od Pape. U dvorani odjeknu jednoglasni pljesak.

Misije s onu stranu Oceana upalile su dječje fantazije i zagrijale srca, ali ne samo ona dječja.

"Divljaci" su odložili oružje

Koju godinu prije tog događaja don Bosco je sanjao nešto. Činilo mu se da se nalazi u prostranoj, neobrađenoj i divljoj ravnici. Pretrčavali su je čopori ljudi s oružjem u rukama. Bili su visoki, "divlji", nosili su duge i kuštrave kose, a na sebi su imali kožu od divljači. Trčali su u lov za životinjama, a vraćali su se držeći komadiće okrvavljenog mesa na vrhu koplja. I tog trena nastupili su misionari u odijelima iz različitih redova. Govorili su im o Bogu, a "divljaci", umjesto da ih poslušaju, isjekli su ih na komade. Strašan se prizor odigravao u nekoj planinskoj i nepoznatoj zemlji.

Don Bosco se ražalošćen upitao: "Hoće li ikad biti moguće obratiti na vjeru tako okrutne ljude?" Došli su drugi misionari, na licu im je bio osmijeh, a pred njima je išao odjel simpatičnih dječaka. Don Bosco je dobro promatrao lica tih misionara, koji su izabrali smrt, i prepoznao ih je: bili su to njegovi salezijanci. Htio ih je vratiti natrag, ali je već bilo kasno: misionari su već bili u sredini, među "divljacima". Dogodilo se nešto nevjerojatno. Umjesto da ih ubiju, "divljaci" su odložili oružje na zemlju i pokazali se blagima i nasmijanima. Misionari su pokleknuili, a isto su učinili i "divljaci". Započela je pjesma u čast Gospi. Svi su pjevali, pa i "divljaci" također, i to sve glasnije, tako da se don Bosco probudio.

Don Bosco nije znao u kojem dijelu zemlje žive ti "divljaci" koje je vidio u snu uz toliko bogatstvo pojedinosti. Gledao je zemljopisne karte, proučavao krajeve i nošnju, raspitivao se kod nekih etnologa. Došao je na pomisao da bi ti "divlji" katekumeni mogli biti Kinezi, Etiopljani, Australci, Indijanci.

Tek razgovor s argentinskim konzulom uklonio mu je tu tajnu: pojedinosti opisa koje je iznosio don Bosco

podudarale su se onim što je znao konzul. Nema sumnje: oni "divljaci" jesu stanovnici Patagonije i žive na najjužnijem dijelu Argentine. Don Bosco je prihvatio poziv da pošalje svoje sinove među onaj narod koji je živio u velikoj zaostalosti.

Prva ekspedicija

Uveče 11. studenoga 1875. sakupilo se u prezbiteriju bazilike Marije Pomoćnice deset salezijanaca. Neki su bili svećenici, obučeni na španjolski način, s mornarskim kapama u rukama, a drugi su bili braća pomoćnici u crnom odijelu s cilindrom. Bila su to deseterica misionara iz prve ekspedicije.

O tom događaju pisale su torinske novine, a narod je došao vidjeti ih. Don Bosco se uspeo na propovjedaonicu. Započeo je: "I mi ćemo također ugraditi kamenčić u veliku zgradu Crkve. Tko zna, neće li to biti sjeme iz kojega će kasnije narasti velika biljka. Tko zna, neće li to biti gorušičino zrno, koje će malo—pomalo rasti, širiti se i učiniti veliko dobro, donijeti velike plodove.

Na kraju službe Božje i don Bosco je stupio u prezbiterij da kaže zbogom putnicima. Srdačno je zagrlio jednog po jednog, a to isto učinili su i drugi salezijanci. Bio je to duboko dirljiv trenutak. Evo don Boscove pis-mene uspomene, koju je ostavio svojim sinovima putnicima: "Tražite duše, a ne novac, časti i dostojanstvo. Nاپose se brinite za bolesnike, za djecu, za starce, za siromahе. Na taj način zavrijedit ćete Božji blagoslov i ljudi će vas svugdje voljeti."

Tri dana kasnije misionari su otplovili iz Genove. Čim su stigli u Argentinu, otvorili su dvije kuće i u njima zanosno započeli svoj rad. Jedan svećenik iz biskupije

Buenos Aires, koji je upoznao njih nekolicinu, napisao je don Boscu neobičan izvještaj: "Fagnano je neumoran. Tomatis neustrašiv, Casinis uporan, Allavena snažan, Molinari marljiv, Gioia nepobjediv, Scavini izdržljiv u znanstvenom, manualnom i vjerskom radu."

Što je bila Patagonija, koju su salezijanski misionari htjeli obratiti? Začarana tajna, koja je privlačila. Zemljopisne karte tih krajeva bile su na mnogim mjestima neispunjene i sastavljene otprilike. Na boljoj karti Patagonije onog vremena bile su označene ove pokrajine: Nepoznata zemlja, Indios, Neistražena pokrajina, Južne pustinje, kojima su krstarili samo necivilizirani stanovnici. To je bila beskrajna i divlja zemlja gotovo tri puta veća od naše zemlje, obrasla prašumom, a naseljavalo ju je necivilizirano stanovništvo, koje su bezobzirno i okrutno progonili susjedni došljaci.

Patagonija onog vremena

Neki ju je istraživač opisao ovako: "Patagonija je pustinja koju nastavaju najvećim dijelom najratobornija i najhrabrija plemena argentinskih Indijanaca. Oni su prisiljevali argentinsku vladu da na granicama održava jako naoružanu vojsku. Nažalost, vojska nije uvijek bila kadra zaustaviti vandalske najeзде domorodaca, koji bi porazili čete vojnika i bacili se na stanovništvo kao bijesne horde i sve stavljali na muke i ubijali.

Cacichi ili poglavice plemena — nastavlja dalje istraživač — smatrali su da je Indijanaca bezbroj, i u stanju su, samo ako bi htjeli, da nametnu svoju volju cijeloj Argentini. Njihovi prohtjevi, prijetnje i najave rata navodile su na mišljenje da su brojni i snažni. A zapravo ih je moglo biti oko 80.000.

*Don Bosco (drugi s lijeva) među prvom ekipom misionara
1875., u sredini argentinski konzul Gazzolo.*

*Druga ekipa sestara Kćeri MP koja je oputovala u misije
u Urugvaj 1879., u prvom redu u sredini Marija Mazzarello.*

Ti Indijanci, nepovjerljivi prema bijelcima, gledali su opasnost također i u njihovoj vjeri, pa se zato nikad nisu obratili na kršćanstvo. Nijednom misionaru nije uspjelo da se među njima proslavi riječ Božja. Ako bi se neki misionar usudio proći kroz indijansko naselje, izložio bi svoj život opasnosti: skupo bi platio svoju hrabrost, osudili bi ga na najokrutniju smrt, koju bi njihovi vračari uopće mogli smisliti. Iz tih se razloga već dugo nijedan svećenik ili redovnik nije usudio poći u onu pustinju.”

Svi su htjeli poći u misije

Prvi don Boscovi misionari nisu se izlagali opasnostima, već su radili razborito te su uspjeli ondje gdje su drugi doživjeli poraz. Najprije su sebi osigurali pozadinu, kuću u Buenos Airesu. Don Cagliero i dva druga salezijanca dobili su na upravu crkvu koju su sagradili talijanski emigranti; a bila je bez svećenika. Trideset tisuća, što Talijana, što drugih, nastavalo je područje oko crkve, ali gotovo svi su izgubili svaki dodir s Bogom. Bili su uljudni s misionarima, ali daleko od vjere. Misionari su ih opisali ovako: ”Puni su komplimenata, ali bježe od sakramenata.” Rado su davali pohvale, a živjeli su bez sakramentalnog života.

Salezijanci su započeli radom u oratoriju, a mladež je nagnula u gomilama. Za njima su pošle i obitelji (u tome je nepogrešiva don Boscova metoda!). Don Cagliero je propovijedao u prilično tečnom španjolskom jeziku, a što je najvažnije, govorio je dobro i narod ga je došao slušati. Nadbiskup je požurio da napiše don Boscu: ”Vaši sinovi čine veliko dobro u ovome golemom gradu.”

Don, Fagnano i drugi misioari krenuli su rijekom Rio Parana sve do San Nicolas da bi ondje otvorili zavod. Po-

nudili su im zgradu, ali je bila premalena, nedovršena i bez namještaja. Doživjeli su malo razočaranje. Međutim, nisu izgubili odvažnosti, te su uz pomoć stanovništva proširili zavod. Otvorili su internat i eksternat, oratorij, župu, a dali su se također i na apostolska putovanja po okolnim farmama i naseljima.

Misionari su o oratoriju pisali s mnogo oduševljenja, pripovijedali su i o onim najsitnijim pojedinostima. Oduševljenje je bilo zarazno i nametnulo se don Boscu te je svake godine poslao novu misijsku ekspediciju. Za njega je to bila jedna briga više. Najveći problem bio mu je nedostatak novaca, a tome se pridružio također i izbor osoblja. Doduše, nije nedostajalo dobrovoljaca koji su bili voljni da odu u misije: bilo ih je i previše." Kad bih im ovog trenutka – kaže don Bosco 1877. – stavio na slobodu, svi bi salezijanci otputovali u Buenos Aires." Ali to ne bi učinili samo salezijanci, već također i sestre – Kćeri Marije Pomoćnice, koje su se upravo te godine pridružile misionarima da preuzmu brigu za žensku omladinu.

Nositelji civilizacije

Don Caglieroov plan bio je jednostavan: otvoriti ustanove među civiliziranim stanovništvom u pograničnoj zoni i tim putem malo-pomalo približavati se i onom neciviliziranom narodu. Prva su iskustva zatim savjetovala još uspješniji način rada među njima.

Postupno su se misijska središta u Patagoniji i u Ognjenoj Zemlji povećavala. U očima domaćih ljudi misionari su uživali velik ugled i poštovanje dobrih ljudi i dobrih prijatelja.

Svake godine ekspedicije su išle točno u isto vrijeme, išle su u sve krajeve svijeta, te su se širile poput kon-

centričnih krugova. Don Bosco je poslao sinove u Urugvaj, u Čile, u Ekvador, i u druge zemlje u Americi, Aziji i Africi.

Odlazili su svuda kamo ih je zvala hitna potreba za naviještanje Radosne vijesti.

22. SURADNICI

Don Bosco je od prvih početaka svog djelovanja imao oko sebe stotinu dječaka koje je morao uzdržavati, a sam to ne bi nikako mogao. Bio je prisiljen da traži pomoć. Mnogi su mu izlazili ususret, a prvi među svima svećenik Borel, zatim ljudi iz svih slojeva društva, koji su mu pružali ruku koliko su mogli. Oni naobraženi predavali su nedjeljom vjeronauk ili su poučavali u večernjoj školi. Tko je imao novaca, davao ih je za podmirenje tisuća vrsta troškova. Oni pak utjecajni na položajima u društvu pronalazili su radna mjesta za dječake. Tko je imao smisla i volje za odgoj dječaka nadzirao ih je i s njima se igrao.

Za svoje prve pomoćnike don Bosco je uzeo stolara, trgovca opasačima, slastičara, posrednika iz burze, grafičkog slagara, trgovca sitnom robom, urara.

Don Bosco ih je nazivao svojim pomagačima i suradnicima, a oni su to doista i bili.

U čast torinskih gospođa

Neki dječaci dolazili su u oratorij u poderanim kaputima i hlačama. Drugi opet nisu imali druge košulje osim one na sebi, koja je bila tako prljava da ih u njoj majstor ne bi primio u svoju radionicu. Svak se zazirao prljavih, nečistih, dronjavih dječaka. Mnoge gospođe iz visokog društva dolazile su u oratorij i nudile su svoju pomoć da

urede onu slikovitu mješavinu zakrpa i prljavih odijela. To je bilo veliko olakšanje za mamu Margaritu, koja je mnogo radila, ali na sve nije stigla. Jedna među njima, gospođa Gastaldi, brinula se za dječake koji su spavali u oratoriju. Za svaku nedjelju promijenila bi krevetninu, a zatim bi kao neki oficir poredala dječake u red i pregledala jesu li oprali ruke, vrat, uši...

Htio bih svagdje pripovijedati, kaže don Bosco, na čast torinskih gospođa, kako se mnogima od njih, iako su bile iz uglednih i bogatih obitelji, nikad nije gadilo pokupiti one komade rublja, otrcane hlače, oprati ih i pokrpati vlastitim rukama, sakupiti one poderane košulje, koje možda još nikako nisu vidjele vodu, pa ih oprati, pokrpati ih i ponovo ih predati siromašnim dječacima. Čini mi se da ih je poticao duh kršćanske ljubavi te su ustrajale u oratoriju i činile dobro. Mnoge od tih zaslužnih gospođa slale su u oratorij rublje, nova odijela, novac, hranu i sve ostalo što su mogle.

Tko plaća?

U oratoriju je bila svečanost: blagdan svetog Alojzija 1852. godine. Osam stotina dječaka je na misi, a pričesti su pristupili svi. Kad su izlazili iz kapelice, na vratima je svaki dobio žemičku i još nešto uz nju. Tko je to platio? Vijećnik Cota i njegova plemenita gospođa, koji su bili pokrovitelji te svečanosti.

Poslije podne održana je svečana procesija i četa nacionalne garde, elegantno obučena, sa svojom glazbom pazila je na red. Tko ju je doveo ovamo? Oficir Dasso, don Boscov prijatelj.

U slobodno vrijeme dječaci su održali takmičenje: trčali su u vrećama, bacali su "otrovne" lopte, izvodili

gimnastičke točke i sl., a pobjednici su bili na kraju nagrađeni. U dvorištu je bio smješten "vodoskok", iz kojeg je pršila crvena i bijelo obojena voda. Od vremena do vremena dizao se u zrak aerostatični balon. Na večer je na livadi zablijestio trijumfalni luk, ukrašen malim svjetiljkama. Svečanost je završila vatrometom. Tko je platio nagrade dječacima, igru vodoskoka, aerostatičke balone, lampice na trijumfalnom luku, vatromet? Tko su bila "visoka gospoda", i ostali, možda svi ne tako plemenitog roda, ne s tolikim grbovima, ali isto tako s dobro nabijenom lisnicom. Svi su bili don Boscovi prijatelji i njegovi suradnici.

Don Bosco im se zahvalio, a kao odgovor oni su mu više od jednom ponovili: "Mi treba da vama zahvalimo, jer nam dajete priliku da učinimo malo dobra. A Gospodin će nas po vašim molitvama blagosloviti i utrostručiti će naše blago."

Lutrija i ugovor za rad

Kad god je don Bosco donio plan da proširi oratorij ili otvori novi zavod za dječake, uvijek bi pokrenuo veliku lutriju. U tu svrhu sastavio je akcioni odbor, u kojem su bila imena poznata širom javnosti. Oni bi kod nadležnih vlasti dobili odobrenje za lutriju, zatim bi sakupili nagrade (umjetnine, domaće radove, slike, ćilime, knjige i dr.). Izložili bi ih na javnom mjestu, tiskali za njih bonove po 0,50 lira, objavili pravila lutrije u Službenom listu kraljevine, prodavali bi bonove i izvlačili dobitnike (uz bubanj su radili i po cijelu noć) i na kraju bi podijelili nagrade. Koliko su god novaca dobili, don Bosco ga je odmah potrošio na svoje dječake.

Ti suradnici imali su pune ruke posla da nađu zaposlenje za dječake koji su već bili sposobni da sebi zarade

kruh. Bilo je to vrijeme kad nikakav zakon nije štiti prava mladih naučnika, a poslodavci su ih često iskorištavali, namećući im ponižavajuće uvjete rada. Don Boscovi suradnici su, u dogovoru s njime, sklapali legalne ugovore na službenim dokumentima. Bili su jamci da je dječak ozbiljan i marljiv, ali su također zahtijevali od poslodavaca da se obavežu na ispunjavanje obaveza prema naučniku u pogledu ugovora, što će tek kasnije, nakon dugogodišnje borbe, postići sindikati.

Neki od tih ugovora još su sačuvani. Na jednom je potpis urara Viktora Ritnera, koji jamči za dječaka. Poslodavac se pak obvezuje da će tri godine poučavati dječaka u staklarskoj struci, nadgledati njegovo vladanje, opominjati ga "riječima i nikako drukčije", zaposliti ga poslovima "koji su povezani s njegovom strukom, a ne onima izvanjskima, iz drugih struka". Osim toga bit će slobodan u blagdane i svake će mu godine dati 15 dana odmora. U prvoj godini naučnik će primati tjedno po jednu (staru) liru, u drugoj jednu liru i pol, a u trećoj dvije lire.

Urar Ritner bio je od toga dana naučnikov skrbnik na poslu, pratio je njegov rad, posjećivao ga, zanimao se za nj kao njegov stariji brat.

Ujediniti se i raditi

Tako su radili don Boscovi suradnici. Don Bosco je razmišljao da za njih osnuje udruženje koje će ih međusobno povezati. Govorio je: "Jedan konac je slab. Udvostručite ga s drugim i teško će se prekinuti. Slično je s dobrim katolikom. Ako je sam, lako ga svladaju neprijatelji dobra, a ohrabre li ga i potpomognu drugi, s njima čini veliku snagu i uspijeva učiniti mnoga dobra."

Jedne večeri 1850. don Bosco je oko sebe okupio sedam povjerljivih ljudi. Želio je s njima stvoriti jezgro laika koji bi bili aktivni i spremni na suradnju sa svećenicima u obranu vjere. Započeo je i osnovao "Provizorno udruženje", koje bi prethodilo širem pokretu, ali sve je ostalo na tome. Zaista je to bilo privremeno udruženje.

Godine 1864. don Bosco je podnio Papi pravila svoje kongregacije, a u njih je stavio i poglavlje koje govori o "vanjskim članovima kongregacije". Tko su oni? U don Boscovoj zamisli to su njegovi suradnici. Od njih je stvorio jednu vrstu salezijanaca, kao potporanj bedemima duša. U pravilima je napisao: "Svatko može biti član naše družbe, pa živio on u svijetu, u svojoj kući ili u svojoj obitelji. On se ne obvezuje nikakvim zavjetima, ali nastoji da provede u život onaj dio pravila koji je spojiv s njegovom dobi, staležom i životnim okolnostima." U Rimu su mu rekli da se nešto takvo ne može osnovati, jer je ta zamisao presmiona.

Don Bosco je imao mnogo muka da bi u to uvjerio i svoje salezijance. Godine 1874. na jednom sastanku izložio im je zamisao. Stavili su mu primjedbe:

– Da osnujemo bratovštinu? Zar nema previše tih pobožnih udruženja? Čemu im onda dodavati još i druge?

– Niste me dobro shvatili – odgovori im don Bosco i ponovi im svoje stanovište.

On nije htio osnovati neku vrstu trećega reda, čiji bi se zadaci rješavali obavljanjem nekih molitava i pobožnosti. Htio je da njegovi suradnici imaju za glavni cilj aktivan život, konkretno: vršenje ljubavi, napose prema siromašnim dječacima. "Dovoljno je da se jednom sastanu na molitvu. Danas su sredstva izopačenosti velika, napose na štetu mladeži, pa je stoga potrebno da se na planu akcije ujedine i krenemo na posao!"

Slijedeće godine (1875) započeo je. Svojim suradnicima predložio je pravilnik, u kojemu je naveo ono što bi trebalo raditi i koje aktivnosti razviti.

Papa je tu zamisao odobrio i sam se upisao za prvog don Boscova suradnika, a savjetovao mu je da na sličan način organizira i suradnice. "Žene su — kaže on — nosioci glavnine posla u dobrim djelima, u samoj Crkvi, u obraćanju naroda. One su po naravnoj sklonosti više nego muškarci poduzetne u podupiranju dobra." Don Bosco nije želio da mu se to dvaput kaže, već je odmah organizirao i njih.

Ukratko rečeno, više se ne "broje" suradnici i suradnice. Stotine tisuća, dvije stotine tisuća, tri stotine tisuća u samoj Italiji. U svakom mjestu gdje su salezijanci otvorili neku kuću nailaze na pomoć suradnika.

Prije svoje smrti don Bosco im je napisao pismo zahvale: *"Mnoge između vas nisam stigao osobno upoznati u ovom životu. Ali to nije važno: u vječnosti ćemo se svi upoznati i vječno ćemo se radovati zbog dobra koje smo Božjom pomoću učinili na zemlji... Bez vaše darežljive ljubavi učinio bih malo ili ništa; međutim vašom ljubavlju surađivali smo na otiranju mnogih suza i na spase-nju brojnih duša."*

Tih "izvanjskih salezijanaca" — tako ih je nazivao — učitelja, nastavnika, profesora, seljaka, radnika, novinara, advokata, i kad se ubroje žene (koje krpaju rublje, popravljaju odijela, uređuju kuću, češljaju one najbjednije, koje, konačno, od poderanog dječaka učine čovjeka dostojnog svakog društva), danas ima na stotine tisuća.

U naše doba, kad Crkva treba duhovnih zvanja, oni ih oko sebe probuđuju i osvješćuju. (Tipičan primjer: jedan suradnik iz Njemačke, običan skretničar na željeznici, pomogao je da se više od 60 dječaka školuje za svećenike.)

Laičkom apostolatu don Bosco je prokrčio put. U grubim crtama anticipirao ga je nekoliko desetljeća prije pokret Katoličke akcije, što je priznao i sam Pio XI. Aktivnost današnjeg pokreta laika u Crkvi ima svoje korijene, bar djelomično, u don Boscovoj zamisli.

Da bi održao povezanost među tisućama svojih suradnika, don Bosco je 1878. pokrenuo "Salezijanski vjesnik", ilustrirani mjesečnik, koji se badava dijelio na svih pet dijelova svijeta. On je bio veza među suradnicima, no također i moćno sredstvo za širenje dobra.

Tri velike ljudske zgrade, tri bazilike duša: salezijanci, Kćeri Marije Pomoćnice, suradnici. Don Bosco je njihov arhitekt i konstruktor.

23. NJEGOVI BIVŠI UČENICI

Dana 24. lipnja 1877, na blagdan svetog Ivana Krstitelja, oratorij je bio u općem gibanju jer je don Bosco slavio imendan. Na ručku s don Boscom bili su jedan biskup i jedan kanonik iz Argentine. U trenutku čestitanja u dvoranu je uletio trubadur u srednjovjekovnoj odjeći i počeo pjevati pjesme don Boscu i biskupu. "Točka" je bila izvanredno prikladna za taj događaj, pljesak je pljuštao sa svih strana. I dok se trubadur klanjao publici na sve strane, pristupi mu kanonik i pruži liru. Trubadur se zahvali, uzme novac i preda ga don Boscu.

— Ali to je bilo za tebe — upade kanonik. — Evo ti onda druga lira. Zadrži je!

No trubadur odnese i ovu don Boscu.

— Zašto je nisi zadržao za sebe? — upita ga radoznalo kanonik.

— Mi smo svi don Boscovi, veoma dovitljivo odgovori mladić. — Ovdje nije ništa naše, sve je njegovo.

Trubadur je sav don Boscov

Pjevač—trubadur je doista osjećao da potpuno pripada don Boscu. Sjetio se dana kako je kao dječčić radio u radnji nekog brijača, ali još nikad nije nikome obrijao bradu jer je bio sićušan, nespretnan u poslu, pravi početnik.

— Kako se zoveš? — upita ga netko. U čas se okrene

i ugleda svećenika kako mu se smije.

– Zovem se Drago Gastini.

– Jesu li ti živi roditelji?

– Imam samo majku.

– Koliko ti je godina?

– Jedanaest.

– Ideš li na vjeronauk?

– Kad mogu idem.

– Dobar si – odgovori mu svećenik. – Umjesto da mi platiš odgovore, sad me za nagradu obrij.

– Za miloga Boga, nemojte! – skoči stari brico. – Nemojte se upuštati u tu pustolovinu. Taj dječak bi jedva mogao obrijati jarca, jer nema nikakve prakse.

– Nije važno – neumoljivo će don Bosco. – Ako jednom ne započne, nikad se neće naučiti.

Dok je Drago njega gulio britvom, don Bosco mu je opisivao oratorij, igre i radosti koja je u njemu. Drago mu obeća da će slijedeće nedjelje doći i održa riječ. Don Bosco ga je upoznao s ostalim dječacima i pustio ga da se igra, zatim mu je rekao nešto na uho i otišli su na ispo-
vijed. Drago se osjetio toliko sretnim da je zaplakao.

Nekoliko mjeseci kasnije don Bosco ga ponovo sretne u suzama: bile su to suze boli i očaja. Majka mu je umrla, a on je ostao sam na svijetu, bačen nasred ulice. Don Bosco ga povede sa sobom u oratorij i smjesti ga s ostalom siročadi. Tamo je rastao okružen njegovom pažnjom i poštivanjem.

Jednog dana mučili su ga jaki bolovi zubi i kad više nije mogao izdržati, baci se na svoj krevet. Don Bosco mu priskoči.

– Što ti je, dragi Gastini? – upita ga.

– Boli me zub – promrsi kroz plač.

Don Bosco sjedne na rub njegova krevetića, podigne mu glavu, ogrije je rukama i zadrži je nekoliko minuta. Kad ju je pustio, zubobolja je bila prošla.

Kako da se zahvali za to don Boscu? Gastini i jedan njegov prijatelj naprave računicu i stanu sakupljati sve ono što su od drugih dobili na dar. Kad je došao blagdan sv. Ivana 1849., zbrojili su zajedničku ušteđevinu i kupili dva srebrna srca. Čekali su da se smrači u kući i tada su skočili iz kreveta i potrčali u don Boscovu sobu. Don Bosco je bio još budan, radio je. Pokucali su. On im je otvorio i u rukama našao dva srca. Kad su to sutradan saznali ostali dječaci, pucali su od zavisti. Od te godine uveli su običaj da don Boscov imendan slave uz najveće zalaganje svih.

Gastini je u oratoriju izučio zanat za knjigovežu, a onda je otišao od don Bosca i osnovao svoju radnju. No nije se nikad uspio odvojiti od njega. Kad god je bio slobodan, svraćao je u oratorij. Bio je rođen za glumca, kako se kaže: zaljubljen u glumu. Stvarao je šale, izmišljao nove zabavne igre. Na svakoj predstavi, a one se u oratoriju često održavale, nastupao je novom "točkom", koju je sam za tu zgodu napisao. Po duši je bio šaljivdžija u svakoj zgodu, sve do svoje sedamdesete godine. I don Bosco mu je to zajamčio:

— Ti ćeš biti salezijanski "zabavljač" sve do svoje sedamdesete godine.

Doista, nekoliko dana prije isteka te godine nenadano je obolio pa ga je don Boscov nasljednik, don Rua, posjetio. Našao ga posve neraspoločena i rastao se od njega riječima:

— Uskoro ćemo te vidjeti u oratoriju da nas razveseliš i otpjevaš nam koju pjesmu.

— Nikako, don Rua — odgovori on. — Don Bosco mi

Sestre Kćeri MP djeluju u 60 zemalja. Premijer Indije Indira Gandhi u posjetu njihovom zavodu među plemenom Naga u Kohimu (Assam)

Vodstvo svjetskog udruženja bivših učenika na posljednjem kongresu u Meksiku

je rekao... Vrijeme je da se priprelim.

Umro je navršivši sedamdesetu godinu i nekoliko dana.

Osjećali su se don Boscovim sinovima

Gastini je bio na čelu brojnog mnoštva bivših don Boscovih učenika.

Svake godine predvodio je svoje drugove don Boscu. Prigodom blagdana svetog Ivana pozivao je sve bivše učenike koje je pronalazio po gradu. — Iz godine u godinu sastanaka je bilo sve više, nisu se održavali samo u oratoriju, već gdje god je bila koja don Boscova kuća. I na taj se način rodila jedna organizacija, koja se danas razgranala po cijelom svijetu.

Međusobna ljubav, pažnja i poštivanje, koji su povezivali don Bosca, njegove salezijance i bivše učenike, temelji su te organizacije. Mladići, zreliji ljudi, starci, rado se navraćahu, bar na nekoliko sati, u kuću gdje su se odgajali i gdje su se školovali. Oni su različitih zanimanja: radnici, stručnjaci na mnogim područjima, doktori, političari, svećenici i biskupi, ali svi se još osjećaju da su "don Boscovi sinovi".

Na tim se skupovima uvijek nađe neki "veseljak" i on na kraju objeda, kao nekoć Gastini, izvede nekoliko zabavnih točaka, koje pobude veselje, raspoloženje, toliko drago don Boscu.

Godine 1911. održali su bivši pitomci svoj prvi međunarodni kongres i u čast don Boscu podigli brončani spomenik pred bazilikom Marije Pomoćnice u Torinu, a sastavili su i svoj statut. Jednog im je dana don Bosco rekao: "Kamo god pošli, sjetite se da ste don Boscovi

sinovi. Pokažite svijetu da u isto vrijeme možete biti dobri kršćani i dobri građani.” A oni su ustrajali u tom svjedočenju, zalažući se primjerom i djelom.

24. DON BOSCOVA OSOBNA KARTA

Obratimo časak pažnju don Boscu. Kako je izgledao? Bio je srednjeg stasa, okrugla i puna lica, prostrana čela koje je odavalo inteligenciju, kose zagasito kestenjaste, na mahove kovrčaste (pri kraju života posijedile su). Izvana je odavao izgled pijemonteškog seljaka, jaka i snažna. Po svojoj snazi bio je poslovičan. Jedne večeri prolazio je opustjelom ulicom u Torinu. Napadne ga neki pas i ne prestade lajati za petama iako je on išao mirno naprijed. Don Bosco se iznenada okrene, uhvati ga za gušu, i digne u zrak. Kad ga je opet pustio, životinja je nestala kao vjetar.

Godine 1883. — a imao je tada 68 godina — zabavljao se na ručku svojih prijatelja lomljenjem oraha između dva prsta, čemu su se ostali pri stolu divili. Godinu dana kasnije, dok ga je tresla groznica u krevetu, zamolio ga je liječnik da mu stiskom ruke pokaže svoju snagu.

— Stisnite mi ruku, don Bosco, koliko god možete. Ne bojte se.

— Doktore, pokajat ćete se — odgovori bolesnik. I dohvati liječnikovu ruku i stisne je tako snažno da mu je natjerao suze na oči.

Agent Božjih poslova

U njegovu djelovanju sve je izgledalo naravno. Ništa

nije otkrivalo neko posebno poslanje, dubinu duše, svetost. "Dobri pijemonteški svećenik", govorili su o njemu njegovi prijatelji. Samo pogled odavao je vatru koja je plamtjela u srcu. Svjetlosmeđe oči ranjavale su i uznemiravale.

Tenorski glas bio mu je umiljate boje i imao je sugestivnan odskok. Govorio je smireno, bez i najmanjeg podizanja glasa: njegov ton radosti svakog se doimao.

Brižno je pazio na se, na urednost i na čistoću. Dječaci, koji su dobro poznavali njegovu osjetljivost za čistoću, očistili bi prije ulaska u ured svoja odijela, ako su bili prašnjavi i dlanom ih otresivali. Gajio je poseban način u ophođenju. Iako je bio seljačko dijete, hrabro je ulazio u Vatikan, u vrhovni sud, u stanove uglednih osoba.

Po naravi je bio vatren i u sebi je imao samoljublja. Drugim riječima, bio je ponosan. Poslušnost mu već od djetinjstva nije bila najdraža, skupo ga je koštala. "Da nisam postao svećenik i redovnik — rekao je jednom svojim najbližima — bio bih neki bijesni, razjareni buntovnik, revolucionar."

Posjedovao je neobično snažnu memoriju. Njegova mašta nije bila pjesnička, već prije mašta nekog graditelja. Poduzimao je velike pothvate. U sebi je nosio optimizam koji se nije dao pomutiti i koji je omogućavao rast velikih planova. Za svoje vrijeme, kako kaže Huysmans, on je bio "nečuveni agent Božjih poslova".

Ostavite ga da radi

"Don Bosco je uvijek želio da bude u prvim redovima napretka", izjavio je sam Ahilu Rattiju, koji je kasnije postao Papa Pio XI., kad je ovaj kao mladi svećenik posjetio njegove zanatske radionice. Bio je čelične volje.

Polaganim, ali neumornim korakom išao je naprijed bez oklijevanja i uvijek je stizao na zacrtani cilj. Taj neiscrpnj projektant dovršavao je podhvate koje je svijet nazivao ludima.

Bio je strastven i uporan radnik. Njegovi su dani bili krcati, upravo su škripjeli od rada, a noć je sveo na najmanje vrijeme za počinak. Svuda se kretao s knjigom u ruci, s planom u glavi, s kořekturnim otiscima u putnoj torbi, a u duši je uvijek razmišljao kako će odgajati duše. Um, mašta, srce u njemu su ključali.

”Odmorite se malo, uzmite koji dan predaha”, savjetovali su mu njegovi duhovni sinovi.” ”U raju, ondje ćemo odmarati, a nikako prije. Kad bi sotona prestao djelovati na ljude, onda bi i don Bosco prestao raditi za njih.”

U nekim danima bile su mu fizičke snage iscrpljene naporom. Don Bosco bi zaspao stojećj, na putovanju, ili, kako mu se jednoč dogodilo u Firenzi, u uredu ministra Lanza, predsjednika vlade.

”Što ga više upoznajem, sve ga manje shvaćam”, govorio je o njemu sveti Josip Cafasso. — ”Jednostavan je i izvanredan, u isto vrijeme ponizan i velik. U džepu nije imao ni pare, a njegov je um stvarao planove, prividno neostvarive i koje na prvi pogled nitko ne bi mogao izvesti. Da nisam bio siguran da radi na slavu Božju, da je Bog cilj kamo teže svi njegovi naponi, rekao bih da je to opasan čovjek, više zbog onoga što se može o njemu nazreti negoli zbog onoga što nam je dao da upoznamo... Don Bosco je prava zagonetka...”

”Pustite ga neka radi”, ponavljao je Cafasso onima koji su se uznemirivali zbog nekih njegovih poteza.

Za sve je imao odgovor

Nije bio spekulativac, niti je volio mnogo teoretizirati. Svoja odgojna načela nije htio objelodaniti ni u jednom djelu. Smisao za praktičan rad prevladavao je nad teoretskim.

Bio je doista čovjek izvan svih šablona: snažne memorije, spretan u poslovima, s osjećajem za konkretnost, stvarnost, duhovitost, genij nemogućih pothvata. Čovjek izvanredno nadaren.

U dodiru s ljudima bio je veoma prislan i duhovit. Neka ga gospođa zamoli da joj dade savjet kako će najbolje utrošiti svoj novac. Kao odgovor pruži joj svoje dvije prazne ruke.

Dva strastvena igrača lutrije nisu se stidjeli zamoliti da im kaže koja su tri najsretnija broja. Najprije se branio da im ne zna dati te brojeve, a onda im odgovori:

– Igrajte 5–10–14 i pobijedit ćete.

– Hvala, hvala – odgovore mu ona dvojica, uvjereni da će dobiti neku veliku svotu.

– Razumije se – odgovori don Bosco. Dobit ćete život vječni. Tko živi prema pet crkvenih zapovijedi, po deset zapovijedi Božjih i vrši 14 djela milosrđa, pripravlja sebi blago na nebu.

Bogatašima iz Lyona koji su ga pozvali da im održi predavanje o socijalnim pitanjima, odgovorio je kratko: "Rješenje socijalnih pitanja u vašim je džepovima."

– Neću vas pustiti dok mi ne date svoj potpis – rekla je jednog dana neka nametljiva posjetiteljka. Don Bosco joj napiše svojim prilično teškim rukopisom dvije rečenice: "Od gospođe N.N. primio sam svotu od dvije tisuće lira za moje ustanove. Potpis: svećenik Ivan Bosco."

Treći nevidljivi

Bio je dobrodušno tvrdoglav. Ta vedra tvrdoglavost bila je svojstvena svim njegovim zemljacima, no poput Cavoura, njegova suvremenika, znao je nekada i popustiti. Znao se također i svinuti da bi zatim kao neka opruga odskočio još dalje.

Ljude se duboko dojmilo njegovo uvijek vedro ujednačeno raspoloženje. Više nego ijedna druga stvar iz nje ga je zračila dobrota srca. Prema svojim dobrotvorima gajio je neograničenu zahvalnost. Dirljivo se sjećao novčića od pedeset centezima koji mu je bio darovan. U svojoj zahvalnosti nije zaboravljao nijedne godišnjice, imendana ili rođendana svojih prijatelja i suradnika.

U njemu je izgarala neka unutrašnja vatra, koja je zračila u cijeli njegov apostolski život. U toj duši krila se neka duboka tajna – "kraljevska tajna".

Iz cijele njegove osobe, iz susreta s njime, iz njegovih riječi zračila je neka tajnovita krepost, koja je poput zaraze prodirala i čistila svaku dušu. Pa i njegov način da uzme dijete za ruku ili da mu stavi svoju ruku na tjeme pokazivao je koliko je poštivanja imao prema svakom kršteniku. Onima koje je u dubini srca mučio grijeh bilo je dosta da dođu u dodir s njime pa da iz njih nestane silovito iskušenje.

O sebi je don Bosco govorio veoma skromno. U društvu je često znao reći: "Da je Gospodin za svoja djela tražio najbjednije stvorenje, jamačno bi ga prije izabrao nego mene i ono bi mu bolje poslužilo." Kad se vratio s jednog trijumfalnog putovanja u Pariz, na kojem je doživio izraze velikog poštovanja ljudi, tim je počastima suprotstavio svoje bijedno, seljačko porijeklo: "Sjećaš li se – govorio je don Rui – brežuljka na desnoj strani puta prema Buttiglieru? Na onom je brežuljku siromašan kućerak podrtim

vratima. Tamo je kuća moje majke, a na onoj livadi gonio sam na pašu naše dvije krave. Ona uvažena gospoda koja su me obasula pohvalama, nisu pomišljala na to da to rade siromašnom seljaku.”

— Što si najljepše vidio u svome životu? — upitao je u dvorištu jednog od svojih dječaka.

— Don Bosca! — hitro odgovori dječak.

— Hm, podsjećaš me na onog seljaka, koji je posjetio izložbu predmeta za našu posljednju lutriju. Dok su se mnogi u zanosu zadržavali pred ovom ili onom umjetnikom, on se zaustavio pred velikom salamom i motrio je. Za njegove oči ništa nije bilo ljepše — završio je don Bosco. Bio je doista skroman. Njegovo povjerenje u Boga bilo je beskrajno.

I najveća poniženja, najteži naponi, najgorčija razočaranja, najžustrija suprotstavljanja — sve ga je to uvijek zateklo sa smiješkom na usnama.

”Živio je u stalnom molitvenom razmišljanju — govorili su njegovi najprisniji prijatelji. Kad sam ga upitao za neki savjet, uvijek mi se činilo kao da je došao s razgovora s Bogom.”

U toj se duši nazirala Božja blizina. Razmišljanje o Bogu nikad nije kod njega prestajalo: Don Bosco je bio u njemu od zore do naveče i od večeri do jutra. Dok se s nekim razgovarao, činilo se da tu ima netko treći, nevidljiv — Isus!

25. SVAGDJE I UVIJEK SVEĆENIK

Don Bosco je govorio: "Svećenik je uvijek svećenik i kao takav treba da se pokaže u svojoj riječi. Prema tome, biti svećenik znači stalno imati pred sobom velike interese Božje, tj. spasenje duša. Svećenik nikad ne smije dopustiti da se itko udalji od njega a da ne čuje riječ iza koje se nazire želja za vječni spas njegove duše."

Jedan njegov učenik napisao je: "Kod don Bosca je sve bilo prirodno, a ipak nas je vodio kamo je htio. Bog je po njemu govorio i pozivao nas k sebi."

Dvije bolje obitelji

Jednog dana don Bosca je pozvala u posjet neka imućna obitelj. Dočekali su ga u izvanredno uređenom salonu. Iznenada dijete od pet godina, koje se razljutilo što mu se prevrnuo drveni konj, nepristojno izgovori Kristovo ime. Don Bosco ga ljubazno pozove k sebi i zamoli da zajedno ponove deset zapovijedi. Kad su došli do druge, prekine ga:

– Znaš li ti što to znači: "Ne spomeni ime Božje uzalud"? To znači, dragi moj, da nikad ne smijemo bez pobožnosti spomenuti Boga, koji nam toliko dobra želi, jer inače griješimo, tj. Boga vrijeđamo. A to napose vrijedi kad ime Božje izgovaramo u srdžbi, kao što si ti malo čas učinio.

Dječčić obori oči te odgovori:

– I tata uvijek tako govori!

Na te riječi mama promijeni boju, a tata pocrveni i zagrlj odmah dijete, milujući ga:

– Istina je, oprostite... Nisam dobro radio. Odsada neću tako govoriti, ali neka to bude i za tebe posljednji put. Slažeš li se?

Jednom ga je neka dobrotvorka pozvala na ručak i da bi ga počastila, pozvala je i brojne goste. Don Bosco je primijetio da ga dvije gospođe znatizeljno čekaju na ulazu u salon i da mu žele nešto reći. Bile su svečano obučene, no prilično razgolićene. Don Bosco obori oči:

– Oprostite, pogriješio sam u vratima: mislio sam da ulazim u pravu kuću, međutim ušao sam u neku drugu.

I krene prema izlazu.

– Ne, don Bosco, – priskočiše one – niste se zabunili, ovdje vas upravo očekuju.

– To je nemoguće, ponovi on. U kuću gdje sam pozvan može svaki svećenik slobodno ući bez ikakva suzdržavanja.

Pocrvenile su i malo zbunjene požurile se po šal, da se pokriju. Za tren su se vratile i zamolile oprostjenje od don Bosca, koji je bio na stubištu, spreman da ih sasluša.

General i advokat

Don Bosco je bio u gostima kod znanca Cambruzana. Među uzvanicima bio je također i neki general u penziji. Pomisao na vjeru nije nikad uznemiravala starog generala i bio je bezvoljan u praktičnom vjerskom životu. Don Bosco je dugo razgovarao s domaćinom i na kraju se spremao na polazak. Iznenada mu pristupi general, koji

za vrijeme ručka uopće nije digao pogled s njega. Dirnuo ga je don Bosco i njegovo ponašanje.

– Recite mi neku misao, gospodine, a ja ću je zadržati kao trajnu uspomenu na susret s vama.

– Ah, gospodine generale – odgovori mu don Bosco – molite, molite da siromašni don Bosco spasi svoju dušu.

– Da ja molim za vas? – odvrti general, potresen neočekivanom preporukom. – Radije vi meni ostavite neki dobar savjet.

Don Bosco je časak oklijevao, a zatim reče osobitim naglaskom:

– Gospodine generale, mislite na to da treba da dobijete još jednu bitku, i ako je dobijete, bit ćete sretni.

– Koju bitku?

– Gospodine generale, onu posljednju, za spas svoje duše.

Svi se međusobno pogledaju, a general udari šakom o dlan i prizna:

– Samo mi je don Bosco mogao tako iskreno govoriti.

Godine 1884. don Bosca je posjetio neki stranac, koji ga je u dužem razgovoru obavijestio o vrijednim pot-hvatima što ih on izvodi u svojoj domovini. Bio je to prvo-razredni odvjetnik, strastveni branitelj katoličkih škola, a imao je i papinsko odlikovanje.

Don Bosco ga pažljivo sasluša, pa ga na trenutak prekine:

– Gospodine, da li vi živite po vjeri koju tako časno branite?

Advokata spopadne blago crvenilo pa reče:

– Zašto me to pitate?

— Pa nas dvojica razgovaramo tako prisno i iskreno da bih smatrao propustom ako i o tome ne bih govorio s vama u znaku prijateljstva i povjerenja.

Odvjetnik je pokušao skrenuti razgovor na drugu temu, ali don Bosco je bio uporan. Ruku mu je držao stisnutu u svojoj. Odvjetnik se pokušavao osloboditi:

— Zašto ste mi tako stisnuli ruku?

— A zašto se vi želite riješiti mene? Odgovorite na moje pitanje. Živate li po vjeri koju javno branite?

— Ah, don Bosco! Vi ste pročitali moje srce, zar ne? — i prinese njegovu ruku do svojih usana pa je poljubi. Na licu su mu se pojavile suze. — Da, don Bosco, priznajem vam, nikad je nisam prakticirao, štoviše, nisam se ni ispovijedao.

— Dobro, no obećajete li mi da ćete je ubuduće prakticirati i da ćete mi, kad se slijedeći put sretnemo, stisnuti ruku i reći: "Održao sam obećanje!"

Da, obećajem vam. Čim dođem kući, ispovjedit ću se i obavijestiti vas o tome za koji dan. Časna riječ. Oh, don Bosco, kad bi svi svećenici bili kao vi!"

I kad je nešto zahtijevao, don Bosco nije pokazivao da to zahtijeva. Uvijek je bio ljubazan.

I ministri imaju također dušu

Ministar Urban Rattazzi, koji je don Bosca veoma cijenio, upita ga za vrijeme jednog primanja da li je kao državni ministar zbog svoga rada protiv Crkve zapao u ekskomunikaciju. Don Bosco ga zamoli da tri dana priče-ka na odgovor: "U tako teškim pitanjima želim dobro razmisliti."

Nakon tri dana vrati se Rattazziju:

– Ekscelencijo – reče mu – razmotrio sam vaše pitanje i nastojao sam proučiti ga kako bih vam mogao reći da niste zapali u crkvenu kaznu, ali nisam uspio u tome.

Takva se iskrenost svidjela ministru pa mu odgovori:

– Bio sam siguran da me don Bosco ne bi nikad prevario pa sam to stoga htio saznati od njega. Zadovoljan sam vašom iskrenošću. Obratite se uvijek na mene kad budete trebali neku pomoć za vašu omladinu.

Prigodom puštanja željezničke pruge Torino–Cirie–Lanzo u promet zamolio je načelnik Torina da u salezijanskom zavodu u Lanzu priredi primanje za goste. Don Bosco je to prihvatio, to više jer je svečanostima trebao da predsjedava knez Amadej Savojski. Smatrao je dapače dužnošću da se i sam nađe na primanju.

Svečanost se održavala 6. kolovoza 1876. Prisustvovali su joj ministri Depretis, Nicotera i Zanardelli, predstavnici kralja, uz četiri stotine uzvanika. Don Bosco je dočekaao povorku na ulazu u zavod i pozdravio ministre. Kad su se malo osvježili pićem, pošao je s njima u krajnji dio vrta, gdje su sjeli za stol.

Poslanik Ercole započeo je razgovor upadicom:

– Don Bosco čita u srcu. Čujmo od njega koji je veći grešnik: Nicotera ili Zanardelli?

– Recite nam nešto: vjerujete li vi da ćemo se mi spasiti? – upitaju ga ta gospoda u šali i u radoznalosti.

– Eh! Ja se nadam da će se to dogoditi – odgovori don Bosco – milosrđe Božje je veoma veliko...

– Ali nas ništa ne tjera da se na brzinu obratimo.

– Ipak, znači, željeli biste se obratiti! – zaključio don Bosco.

Drugi senatori i poslanici stajali su oko don Bosca, a on je za sve imao dobru riječ. Na jednoj mu je strani

bio Nicotera, a na drugoj Zanardelli. Depretis je išao za njima. Sišli su u predvorje, don Bosca posjeli u sredinu i nastavili razgovor.

Nicotera mu na rastanku izjavi:

– Osjetio sam veliku radost, da, zadovoljstvo, koje se doživi možda samo jedanput u životu.

Pošto su ministri otišli, don Bosco se i dalje zadržao u predvorju sa svojim klericima i svećenicima i rekao im:

– Uvjeren sam da ti ministri i poslanici već dugo nisu čuli toliko propovijedi kao danas u Lanzu. To su s jedne strane siromašni, bijedni ljudi, jer nikad ne čuju riječ rečenu od srca ili istinu izrečenu na takav način da ih ona ne razljuti. Primio sam ih srdačno i rekao im sve otvorenim srcem, ono što mi je prilika dopustila da im kažem, pa također i neke istine koje im ne bih mogao reći a da ih ne uvrijedim. Sve sam im to rekao na zgodan način.

Don Bosco je bio privlačan, nosio je u sebi posebnu snagu osvajanja. Nitko ga nije izbjegavao, niti mu se izmićao jer se s njim u duši svatko suživio. Ljubav mu je izvirala iz očiju i prelijevala se na sve druge.

Uz njega bi mogao ostati nedirnut samo onaj koji bi bio bez ljubavi...

26. RODIO SE U SIROMAŠTVU, ŽIVIO JE U SIROMAŠTVU

Don Bosco se rodio u siromaštvu i živio je u njemu. Skromna je bila njegova hrana, siromašna soba, jednostavna odjeća, siromašan je bio u svemu i uvijek.

Takva ga je htjela njegova majka. "Ako bi nesrećom postao bogat – rekla mu je jednom mama Margarita – nikada te ma ni jednom neću posjetiti!"

Odrezak za don Bosca

Don Bosco je jeo ono što su jeli i njegovi dječaci, a nekada i lošije. Njegovo jelo bilo je kuhano povrće, nekad su mu dodali komadić mesa ili koje jaje, a katkad i začinjeno tikvom. Ono isto što je jeo za ručak našlo bi mu se na stolu i za večeru, samo podgrijano. Isto jelo često se ponavljalo po nekoliko dana, jabukov kolač od nedjelje jeo se i u četvrtak.

I nikad se nije tužio na hranu. Točnije, potužio bi se samo onda kad bi mu pripremili nešto posebno.

Nekad je ispovijedao do u kasno veče, a jeo bi negdje kad je otkucavalo 11 sati. Pojeo bi juhu koja je ostala od zajedničke večere, a bila je skuhana u pola osam, hladna. Riža se u njoj već raspadala. Don Bosco ju je kusao s najboljim tekom i još razgovarao s dječacima, ako je netko bio s njime.

Često je zaboravio nešto popiti; drugi su mu to ponudili. I dobro vino morali su mu krstiti vodom: "Odrekao sam se svijeta i sotone, ali ne i vode iz slavine."

Nikad nije upotrebljavao soli i ulja pa ni za ona jela kod kojih je to bilo potrebno. Jeo je korice kruha od prijašnjeg dana i pobirao mrvice. Kad je vidio da njegovi mladići bacaju i najmanje komadiće kruha, opomenuo ih je: "Na naše potrebe misli Providnost; vi ste vidjeli da još nije nikad zakazala, ali ako vi odbacujete kruh kojim nas Gospodin opskrbljuje, vrijeđate njegovu dobrotu. Bojte se da vas Bog ne kazni i jednog dana ne ostavi i bez onog potrebnoga." Zatim im ispriповjedi Isusov primjer kako je nahranio čudesno mnoštvo svijeta i sabrao komadiće, da ništa ne propadne.

Don Bosco je imao svoje vlastito mišljenje o mesu: "Za mene je najukusniji onaj najmanji komadić", rekao je.

Na krevetu konjski pokrivač

Don Bosco je u svojoj sobi držao jednostavan i starijski namještaj. Nije želio ni zastora na prozorima ni prostirača pokraj kreveta. Neki stari otoman sa slamnatom podlogom služio mu je dvadeset godina da ga ponudi gostima kao sjedalo.

Jednog dana, kad je don Bosco bio izvan Torina, njegovi salezijanci odluče da mu ukrase sobu nekim modernim predmetima. Kad se on vratio, bio je nezadovoljan njihovim potezom kojim su ga oni htjeli iznenaditi.

Njegova je reverenda bila od grubog sukna, a nosio ju je u sva godišnja doba. Govorio je da ga dobro čuva od zimske hladnoće i od ljetne žege.

Neka plemenita osoba donijela je u oratorij nekoliko novih košulja, veoma lijepih i dobro izrađenih, u namjeri da ih nosi don Bosco. Jednu od njih našao je u subotu naveče na svom uzglavlju, ali ju je ostavio na istom mjestu. Kad je susreo subrata koji je vodio brigu o rublju, napomenu mu:

– Zar da tako lijepu košulju nosi siromašan svećenik?

Don Bosco je više volio ono što su mu dali kao milostinju, dapače još bolje ako je to već bilo nošeno. Često je slao molbu na ministarstvo vojske da mu za njegove dječake daju cipele i vojnička odijela koja su već bila nošena ili koja su stajala izvan upotrebe u magazinu pa ih je i moljac nagrizao.

Sve što god je don Bosco skucao po ulicama Torina dobro je došlo za siromašne dječake. Dobro je bilo za njih i za don Bosca.

Nekoliko je zima umjesto kaputa preko reverende nosio vojničku kabanicu, koju je obojio u crno.

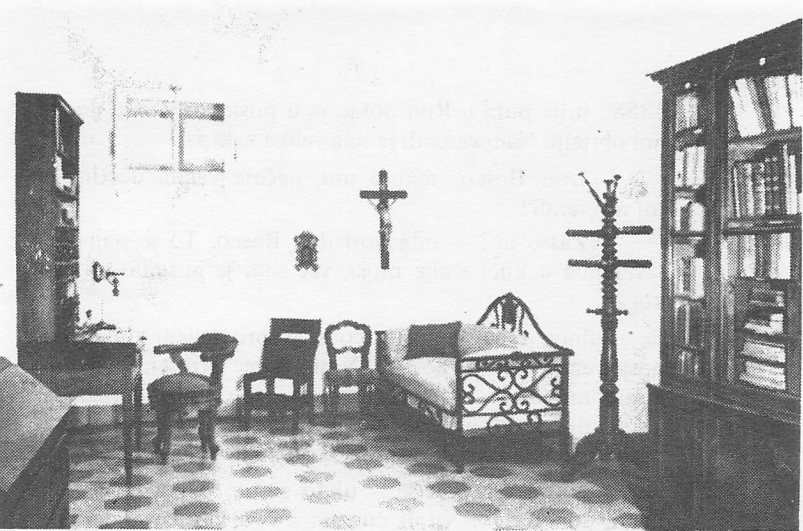
Pokrivač na njegovu krevetu bio je običan sivi pokrovac, kakav se stavljao na konje.

Jednog dana pozvao ga je k sebi neki prijatelj svećenik. Zagledao se u sag i nervozno stupao po njemu:

– Ah ti sagovi! Kad bi se bar mogli promijeniti u kruh za siromahe...

Novčić za vezice na cipelama

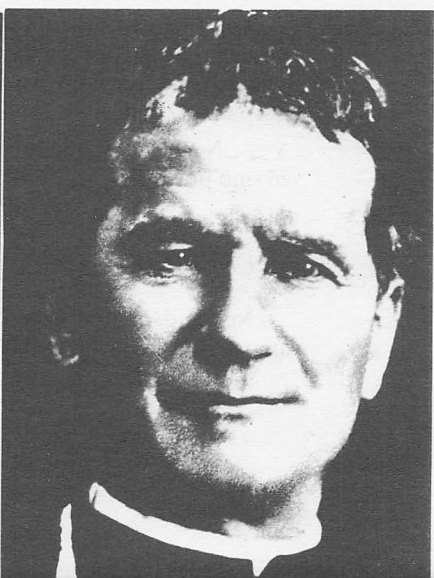
Kad je trebalo da pode na put ili bi išao kojoj uglednoj osobi, a nije imao pristojnog odijela, posudio bi ga od svojih salezijanaca. Netko bi mu dao cipele, drugi čarape, netko reverendu, netko opet kaput, ogrtač, šešir... Godine

Don Boscova radna soba (muzej u Torinu)

*Pio IX., veliki don Boscov
prijatelj*

*Don Bosco godinu dana
prije smrti*

1858., prije puta u Rim pošao je u posjet prijatelju u jednoj obitelji. Na reverendi je bila velika zakrpa.

— Don Bosco, rekoše mu, nećete valjda u Rim u toj reverendi?

— Zašto ne? — odgovori don Bosco. To je najbolja reverenda u kući i nije moja, već sam je posudio od nekoga.

Jednog dana don Bosco se s prijateljem uputio u posjet uglednom gospodinu. Nosio je već istrošeno odijelo, a šešir mu je već bio sav izlizan. Prijatelj slučajno pogleda na zemlju i opazi: don Boscove cipele bile su velike i rashodovane, a umjesto vezica imao je obojenu vrpču.

— To je već previše — ukori ga on. — Počekajte me malo, don Bosco. Kupit ću vam u ovoj prodavaonici nove vezice.

— Čekajte, zaustavi ga don Bosco. — Treba da vam dam novce.

Pretražio je sve džepove: Evo ga!

Tog trenutka pristupi im neka starica i zamoli milostinju. Don Bosco joj preda onaj novčić. Prijatelj mahne glavom i pođe da kupi vezice na svoj trošak, ali ga don Bosco opet zaustavi.

— Nemojte ići nikamo — reče mu. — Novac za vezice već smo potrošili.

Čemu služe novci?

Nekog dana don Bosco se na dvorištu oratorija razgovarao s jednim svojim dječakom koji se zvao Alojzije.

— Vidiš li, onu pumpu za vodu?

— Da, vidim!

— Znaš, trebalo bi da umjesto vode izbacuje zlatnike.

– Don Bosco, pa što biste s njime radili?

– Podigao bih u svim dijelovima svijeta toliko kuća da bih pomogao dječake koji se nalaze na rubu propasti.

Jedanput se u društvu s nekim svojim dječakom zastavio pred knjižarskim izlogom, u kojem je stajala karta svijeta i pokazao mu različite dijelove na globusu.

– Gledaj kako je prostrana Amerika! – reče. – A kako je slabo nastanjena!

– Tamo ima mnogo zlata! – odgovori dječak.

– Da, istina je, ima mnogo zlata, ali nijedan ga katolik ne drži da bi ga dobro upotrijebio. Zatim doda: Koliko bi se bijede moglo utažiti tim zlatom! Kako bi se moglo iskoristiti za proširenje kršćanske vjere!

Zašto don Bosco nije postao monsinjor?

Godine 1857. don Bosco je bio u Rimu. Na poziv Pija IX. davao je duhovne vježbe u nekom zatvoru. Papa mu je želio dati znak priznanja. Primio ga je u privatnu audijenciju i predložio mu da ga imenuje svojim tajnim komornikom, uz naslov monsinjora. Don Bosco progunda sav smeten:

– Svetosti, da postanem monsinjor, našao bih se u neprilici među svojim dječacima. Ne bi više imali toliko povjerenja u mene. Ne bi mi se usudili prići niti navlačiti me za odjeću s jedne i s druge strane, kao što to sada rade. I zatim, ljudi bi zbog mog naslova mislili da sam se obogatio. Kako bih imao odvažnosti da tražim pomoć za oratorij? Molim vas, dopustite da don Bosco i nadalje ostane siromašni don Bosco...

Pio IX. povukao je odmah svoj prijedlog. Tako su don Bosca i dalje mogli njegovi dječaci navlačiti na sve

strane i imati povjerenje u njega, a on se i nadalje mirno pokazivao pred gospodom u cipelama svezanim obojenom vrpcom umjesto vezicama, mogao je tražiti novac i primiti ga, i to mnogo novca i dobro ga trošiti u korist siromaha i za širenje kršćanske vjere.

27. U TRAŽENJU PROVIDNOSTI

Svi koji su radili za don Bosca i opskrbljivali oratorij namirnicama uvjereni su govorili: "Sigurni smo da nam drugi dužnici ne bi platili kao što don Bosco plaća! Istina, nekad malo zakasni, ali nikad ne prođe mjesec a da ne plati jer mu je Providnost na raspolaganju."

Glavni majstor Karlo Buzzeti imao je posebnu doskočicu: "Za mene više vrijedi don Boscova riječ negoli bankovni ček!"

"Neka je netko u crkvi i neka moli"

U početku 1858. godine don Bosco je trebao da isplati neki veliki dug, a u džepu nije imao ni prebijene pare. Vjerovnik je dugo čekao, no želio je da mu se do 20. dana tog mjeseca na svaki način sve isplati. Došao je već 12. dan u tom mjesecu, a ništa nije dobio. U tom škripcu don Bosco pozove neke dječake:

— Danas mi je potrebna posebna milost — reče im.
— Ja ću poći u grad i za to vrijeme, dok se ne vratim, neka je uvijek netko od vas u crkvi i neka moli.

Dječaci mu to obećaju i on ode. Kad je stigao do misijske crkve, pristupi mu nepoznati čovjek i uljudno mu pruži omotnicu u kojoj su bile novčanice po tisuću lira. Don Bosco se, začuđen, krzmao da ih primi:

— U koju svrhu mi dajete taj novac?

– Uzmite to i upotrijebite to za svoje dječake, u porno će neznanac i udalji se a da nije otkrio svoje ime.

Očevici su ispričali i ovaj događaj.

Don Bosco je nekog dana pošao na ručak u blagovaonicu i odmah htjede izaći. Bili smo začuđeni, pripovijeda kardinal Cagliero – i upitali smo ga:

– Don Bosco, zar danas nećete ručati s nama?

– Ne mogu – odgovorio je on. – Molim vas, kada danas iziđete iz blagovaonice do tri sata poslije podne neka netko od vas bude pred Gospodinom. Ako dobijemo potrebne milosti, protumačit ću vam večeras za što ste se molili. Ispunili smo njegov nalog i molili smo do tri sata poslije podne. Naveče se don Bosco vratio smiren i raspoložen kao što je bio i kad je o podne otišao. Odgovarao je na radoznale upite svojih i ispriповjedio da je trebao isplatiti knjižaru Paraviji deset tisuća lira pa je pošao u potragu za Providnošću. Pošto je posjetio crkvu Gospe od Utjehe, zašao je u uličicu pokraj crkve svetog Tome. Tada mu je neki čovjek u ime svog gospodara predao svežanj bonova državne blagajne. Na taj je način uspio platiti veliki dug Paraviji pa i podmiriti ostale hitne potrebe. Ni taj put nije doznao za ime darovatelja.

Godine 1860., uoči jednog blagdana, oko 11 sati ujutro stane pred don Bosca pekar. Zaprijeti mu da mu neće poslati ni komadićak kruha ako ne plati dug. Nije bilo pomoći. Don Bosco je poslije ručka uzeo šešir i ogrtač i rekao nekim klericima i dječacima:

– Učinite mi uslugu: pođite u crkvu i pomolite se na moju nakanu 20 minuta pred Gospodinom. Mijenjate se dva po dva sve dok ne pođete u školu.

Otišao je. Dok je prolazio ulicom bez određenog cilja, zaustavi ga neki domaći poslužnik. Saopći mu da ga čeka njegov bolesni gospodar. Don Bosco uđe, a gospo-

dar mu preda omotnicu koja je sadržavala upravo potrebnu svotu novca.

Neobične slučajnosti

Evo još nekoliko zgoda!

Neki gospodin odlučio je da će odnijeti veliku svotu novca u oratorij. Naumio je da pođe slijedeće subote, u dan kad je obično posjećivao don Bosca. Tog dana bila je srijeda. Na trenutak je osjetio da mora promijeniti svoju volju: neka ga misao progonila uporno i nikako nije uspio potisnuti je. "Mora da je oratorij u velikoj neprilici." Uzme novac i uputi se don Boscu. Ta je neobičnost u sebi bila dvojaka: don Bosco mu je otkrio svoju hitnu potrebu za novcem, a čovjek mu ispriповjedi providonosno nadahnuće.

"Bio sam s don Boscom 1882. godine u Rimu – pripovijeda don Berto. – U toku jednog dana trebalo je poduzetniku platiti pet tisuća lira. Sav uznemiren, ovaj je nekoliko puta podsjetio don Bosca na spomenutu svotu. Nije se moglo ništa učiniti jer novca nije bilo. Nenadano stigne preporučeno pismo iz Francuske s naznakom da se u njemu nalazi četiri tisuće lira za don Bosca. On otvori omotnicu, no umjesto četiri tisuće lira bilo ih je pet. Tada mi je rekao:

– Trebao sam pet tisuća lira i zato je unutra bilo pet tisuća, a ne četiri.

I potpisao je primitak."

Drugog nekog dana poštar dostavi don Boscu dva pisma. Pročita ih i proplaka nad njima. Upitaju ga što ga je razalostilo.

– Gospa nam – reče – hoće dobro, voli nas! – i

pokaza im oba pisma. U jednom je neki gospodin zahtijevao da mu vrati trideset tisuća lira (iz onoga vremena!), a u drugom ga je neka plemenita gospođa iz Belgije pitala na koji način da mu pošalje trideset tisuća lira.

Neka je osoba u predsoblju

14. kolovoza 1886. pošao je don Boscu don Durando, ekonom, zbog nekih hitnih potreba i uzeo od njega sav novac koji je tih dana stigao. Tek što je on izišao, uđe neki čovjek koji je čekao u predsoblju. Don Bosco se ispričavao:

— Oprostite što ste dugo čekali: došao je ekonom i uzeo mi sav novac što sam ga imao. Evo don Bosca bez pare!

— Don Bosco, nametnu se on — kad biste ovog trenutka trebali neku svotu, što biste učinili?

— Ah, Providnost... Providnost... — uzdahne don Bosco sa suzama u očima.

— Da, Providnost... Sve je dobro, ali vi ste ovog trenutka bez novca i ako bi vam trebao baš sada?

— Tada — preuzme riječ don Bosco s nekim neobičnim pogledom — rekao bih: "Dobri moj gospodine, pođite u predsoblje i naći ćete osobu koja nosi dar za don Bosca..."

— Kako?... Govorite li istinu?... Ali tamo nije bilo nikoga kad sam ja ušao... Tko vam je to rekao?

— Nitko, ali ja znam, i Marija Pomoćnica zna. Izidite i pogledajte!

Posjetilac izide u predsoblje i nađe ondje nekog drugog čovjeka:

— Vi — reče mu — idete k don Boscu?

— Da, nosim mu dar.
Kakva finoća Božje Providnosti!

”Bog treba da providi”

”To su čudesa koja se događaju svakodnevno” — ponavljao je don Bosco — pa ipak ”oni koji će iza nas doći neće u to vjerovati. Smatrat će to pričama.”

Don Bosco se nije stidio pružiti ruku da prosi milostinju. Govorio je: ”Možda ćete se začuditi kad vidite svećenika da prosi, no kad pogledam Raspelo i pomislim što je Isus učinio za naše spasenje, iz ljubavi prema njemu drage volje molim milostinju.”

Samo je jednom prigodom don Bosco odbio primiti novac.

Dva su ga čovjeka posjetila i donijela mu pet stotina lira koje mu je u dobrotvorne svrhe dodijelio organizacioni odbor karnevala. On im se zahvalio na pažnji, ali nije htio primiti novac. Ispričavao se: ne želim ni najmanje uživati plodove grešnih karnevalskih zabava.

Također nije nikada htio pohranjivati novac za budućnost.

”Bojim se — tumačio je on — da se ne nademo u nekoj nevolji upravo zbog toga jer smo previše proračunavali. Kad čovjek ističe sebe, Bog se povlači!”

”Uz pomoć te Božanske i ljubomorne Providnosti — ostavio je napismeno u oporuci svojim salezijancima — mogli smo podići crkve i kuće, urediti ih, opremiti ih svim potrebnim i svom suvremenom opremom te prihvatiti u njih toliko dječaka.”

”Ali u tim pothvatima, uporno je isticao, don Bosco-

va je zasluga veoma malena. On nije drugo nego ponizno sredstvo.”

Don Bosco je bio čovjek koji je radio za duše, odgajao ih, ali je ujedno bio radnik koji je radio sa stijenama: bio je graditelj. Imao je svoje planove, pa također i tajnovite odnose i s Bogom, koje samo sveci poznaju: ”Nemam ja velikih zasluga. Bog je sve učinio. Prepuštam se da me vodi Božja Providnost.”

28. DON BOSCOVA GOSPA

Don Bosco je u toku cijelog svog života (može se reći) bio zadužen do ušiju. Svaki drugi čovjek, ma kako bio nesvjestan, prestrašio bi se kad bi ga počeli zasipati toliki neplaćeni računi: od pekara, mesara, obučara pa do trgovca robe široke potrošnje. Međutim, don Bosco je ostao miran, štoviše, planirao je nove izdatke, primao nove dječake bez ikakvih plaćanja, ulazio u nove gradnje i sl. Prijatelji su se zabrinjavali za nj:

— Don Bosco kako ćete platiti tolike dugove?

— Imam velikog sakupljača milostinje — odgovorio bi im — koji se brine za hranu da nahranim svoje ptiće u krleci. Moja sakupljačica milostinje zove se Marija Pomoćnica.

I doista je bilo tako.

"Deder započnimo"

Jedanput su ga dugovi tako nemilosrdno pritisnuli da zbilja više nije znao na koga da se obrati, pa je odlučio krenuti u Francusku da traži dobrotvore. U Marseillesu je otvorio zavod i to mu je bila izvanredna prigoda da posjeti svoje salezijance. Kad je stigao onamo, hladno su ga primili. Nitko mu nije želio pomoći. "Ovdje samo gubim vrijeme!", uzdanuo je potišten.

No dogodilo se nešto nepredviđeno. U Marseillesu

je živjela neka gospođa, doseljenik iz pokrajine D'Asti, a čula je po pričanju za don Bosca i za njegove izvanredne pothvate: jadna žena imala je rahitično dijete od osam godina koje je bolest potpuno izobličila. Dijete je s mukom hodalo na štakama. Majka ga donese k don Boscu. On je utješi i blagoslovi dječaka. Zatim mu zapovijedi:

— Baci te štake!

Dječak nije htio da mu se to ponovi, već naglo skoči, ispusti iz ruku štake, krene nekoliko koraka, zatim viknu od radosti, te istrči iz kuće bez daha. Majka tog trenutka kao da je poludjela, dohvati štake i potrči za sinom a da se ni s kim nije pozdravila.

Kad je bio obaviješten o tome, ravnatelj zavoda upita don Bosca što se dogodilo, a on mu odgovori:

— Gledaj, don Bosco je primijetio da mu u Francuskoj ne uspijeva kako je zamislio, pa se tada obratio Gospi: "Deder počnimo!"

Ostalo je došlo samo od sebe: dobrotvori su pristizali, donosili su bolesnike... ali i novac.

Više novaca – bolji poslovi

"Gospa je moja blagajnica – govorio je don Bosco. — Uvijek me potpomagala i nastavit će me potpomagati."

Odlučio je da se zahvali svojoj dobroj nebeskoj Majci, pa joj je u Torinu sagradio svetište: baziliku Marije Pomoćnice.

Pošto je glavni poduzetnik iskopao temelje, vrijeme je bilo da se položi kamen—temeljac. Maloj svečanosti prisustvovali su pitomci iz oratorija, don Bosco i glavni poduzetnik majstor Karlo Buzzetti, koji je izvodio radove.

Na kraju svečanosti pristupi don Bosco tmurnim licem Buzzettiju:

— Odmah ću vam dati jednu svotu novca na račun tolikih radova. Ne znam hoće li to biti dosta, ali to je sve što imam.

Izvadio je kesicu s novcem, otvorio je i sve iskrenuo u majstorove dlanove. Buzzetti je očekivao veliku količinu zlatnika, a u ruci mu se našlo samo nešto sitniša. Don Bosco se nasmijao:

— Budite mirni, Gospa će se pobrinuti za sav novac za svoju crkvu. — Obrativši se svima prisutnima, reče:

— Vidjet ćete!

Temeljni je kamen postavljen 1864., a svetište je bilo otvoreno četiri godine kasnije.

Slijedili su zaista neobični događaji. Don Bosco je postao čudotvoran liječnik: dizao je iz kreveta bolesne, a ti su bolesnici bili bogati zlatnicima.

Don Boscov prijatelj, senator i bankar Antun Cotta obolio je. Liječnici su digli ruke od njega.

Don Bosco ga je pošao posjetiti.

— Još samo nekoliko trenutaka — promrmljao je u sebi slabašnim, tankim glasom bolesnik — i trebat će krenuti u vječnost.

— Ah ne, gospodine! — odgovori don Bosco. — Gospa vas još treba na ovom svijetu. Vi joj morate pomoći da sagradi crkvu.

— Rado bih to učinio, ali ja sam na izmaku snaga.

— Što biste učinili kad bi vam Marija Pomoćnica dala milost ozdravljenja?

Bolesniku se zažarilo lice:

— Za pola godine svaki ću mjesec dati za crkvu po

dvije tisuće franaka. (Bila je to golema svota.)

– Kad je tako – zaključio je don Bosco – moji će dječaci toliko moliti za vas da vas Marija Pomoćnica ozdravi. – Zatim se sabere u molitvi, blagoslovi ga i ode.

Tri dana kasnije netko pokuca na don Boscova vrata. On ih otvori, a pred njim se pojavi Cotta.

– Tu sam, radosno će on, Gospa me ozdravila, pa vam donosim dvije tisuće lira za ovaj mjesec.

Živio je još tri godine i često je potpomagao don Bosca. Govorio je:

– Gledajte, koliko vam više donosim novaca za vaše ustanove, poslovi mi bolje napreduju.

Savjetovanje s Gospom

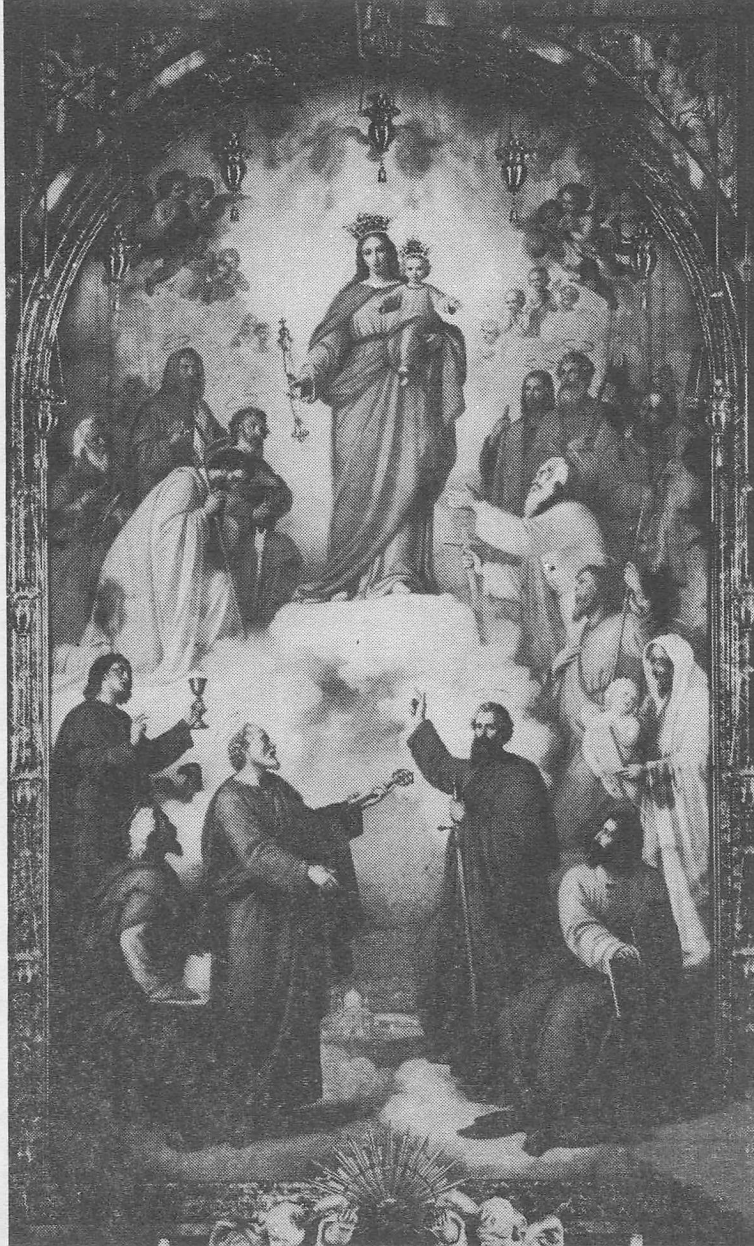
Bazilika Marije Pomoćnice bila je doslovce njegov san. Taj je san snio u noći u listopadu 1844. godine. "Pogledaj, reče mi Gospa – pripovijedao je don Bosco. – Preda mnom se sterala golema crkva, iz koje su odjekivali skladni zvuci pjesama. Unutrašnjost je bila predivno urešena vijencima, na kojima su bila u zlatu ispisana slova: "Hic domus mea, inde gloria mea" ("To je moja kuća, odavde moja slava.")

Don Bosco je trebao da glavnom poduzetniku plati tri tisuće franaka, i to u jednom danu. Gdje ih smoći kad

Bazilika Marije Pomoćnice u Torinu; ispred don Boscov spomenik podignut 1920.

Slika Marije Pomoćnice kako ju je don Bosco zamišljao (Oltarna slika u istoimenoj bazilici u Torinu).

u džepu nije imao ni pare? Poslije ručka uzme šešir i iziđe iz kuće. Kamo je pošao? Ni sam nije znao. Bez cilja je kružio ulicama Torina. Netko je pratio njegove korake.

Dok je hodao uz Porta Nuova, pristupi mu neki kućni poslužnik u livreji:

– Velečasni, jeste li vi možda don Bosco?

– Da, izvolite, ja sam.

– Sam vas Bog šalje. Moj je gazda bolestan i poslao me da vas zamolim da ga posjetite.

– Idem odmah. Je li daleko?

– Ne, ona palača pred nama njegova je.

Bolesnikova žena primi don Bosca sa suzama u očima.

– Toliko smo vas tražili, ali vi ste uvijek bili odsutni. Nažalost, sad je kasno, moj je suprug gotovo na izmaku života. Liječnici su se savjetovali i...

– Je li bila i Gospa na savjetovanju?, prekine je don Bosco. Ako nije bila, savjetovanje je bilo nepotpuno, nedostajao je glavni liječnik. Od čega boluje vaš suprug?

– Bolest se pojavljivala u različitim oblicima, a u zadnje je vrijeme prerasla u vodenu bolest. Operirali su ga nekoliko puta, no liječnici se više ne usuđuju dirati ga jer se boje da neće podnijeti drugu operaciju.

– Znete što – rekne don Bosco, ako obećate da ćete pomoći Gospu u gradnji njezine crkve, zamolit ću je da pomogne ozdravljenje vašeg supruga.

– Ah, don Bosco!, uzdahne bolesnik čim ga je ugledao. – Samo ste me vi kadri dići iz ovog kreveta. Tri godine patim, strašno se patim i nepokretan sam.

– Želite li se malo prošetati?

– Jadan ja, kako ću? Na svojim nogama ne mogu. samo me drugi vodaju.

– Ali ako vi hoćete – stane ga uvjeravati don Bosco

– možete to učiniti danas na svojim nogama i u svojoj kočiji.

– Bio bih sretan da mi se stanje malo olakša pa bih uradio za vaše ustanove što god želite.

– Gledajte, gospodine, trebaju mi tri tisuće lira, i to baš večeras.

– Večeras... Tri tisuće lira – to je svota! Gdje ću ih pronaći na dvije noge? Nemam ih u kući. Trebalo bi otići u banku, unovčiti ček...

– Pa zašto ne biste otišli u banku?

– Tko?

– Vi.

– Ja? Vi se šalite. Već se godinama ne dižem iz kreveta. To je nemoguće.

– Nama je nemoguće, ali Bogu nije. Deder, pokušajmo!

Don Bosco pozove u sobu članove obitelji i poslužitelje, te izmoli s njima neke molitve Gospodinu i Gospi. Zatim blagoslovi bolesnika i naredi poslužnicima da mu donesu odijelo.

Dok se bolesnik oblačio, stigao je njegov glavni liječnik i zagalamio: "Što to radite? To je nerazumno!" Ali bolesnik se osjećao dobro i ušutkao je liječnika.

Pripremili su mu kočiju i donijeli mu jela. Pojeo je najboljim tekom sve što godinama nije ni okusio. Zatim je sišao niz stepenice, spustio se nizbrdice. Don Bosco je zabranio da mu itko pomaže.

U kočiji su ga odvezli do banke. Podigao je tri tisuće lira, predao ih don Boscu i vratio se kući potpuno zdrav.

"Gospa nas previše voli"

Kad je bazilika Marije Pomoćnice bila dovršena, don Bosco ju je promatrao. Oči mu se napuniše suza. Čuli su mu riječi: "Svaki je kamen ove crkve Gospino čudo!"

I u danima svečanosti posvećenja čuda su se također događala.

Tom zgodom mnogo je svijeta nagmulo u Torino iz Pijemonta, pa i iz daljega. Sve su to bili ljudi koji su imali svojih razloga da zahvale POMOĆNICI. Don Bosco je bio u dvorištu a oko njega su vrvjeli njegovi dječaci i mnoštvo svijeta. Najednom uđe u dvorište dvokolica, koju je vukao magarčić. Na njoj su vozili paraliziranu djevojčicu, koja već mnogo godina nije mogla hodati. Otac i njezini rođaci sišli su dolje i uzalud pokušavali među svijetom prokrciti put kolima da bi je donijeli don Boscu. Svijeta je bilo toliko da se nije moglo probiti do njega. Djevojčica je iz kola ugledala don Bosca. Htjela je na svaki način k njemu. Bez razmišljanja ustala je na noge, skočila dolje i progurala se do njega. Tek tog se trenutka sjeti što joj se dogodilo i radosno poviknu:

— Ozdravila sam! Ozdravila sam!

Njezini su bili izvan sebe od radosti. — Vidimo da si ozdravila. Idemo kući.

Zgrabili su je i pokušali odnijeti odatle.

— Nikako — odvratila ona. — Najprije se želim zahvaliti Gospi. — Potrčala je u crkvu, a oni za njom.

Od tog trenutka svijet je počeo nazivati Mariju Pomoćnicu "don Boscova Gospa". Don Bosco je često govorio: "Pouzđajte se u Mariju Pomoćnicu pa ćete vidjeti što su čudesa." Zatim je mahnuo glavom "Gospa nas previše voli!"

29. DON BOSCO ISPOVJEDNIK

Don Bosco je bio u svom stoljeću na daleko poznat kao ispovjednik. Uspoređivali su ga s arškim župnikom.

Subota je u don Boscovu životu bila dan za ispovijedanje. U ispovjedaonici je sjedio deset do dvanaest sati. Sakristija je bila prepuna dječaka oratorijanaca koji su malo prije vragoljasto skakali po dvorištu, a sad se skrušeno pripremali da podnesu račun Bogu, u susretu s milosrdnim Ocem. Do kasno naveče, pa i do u noć, uvijek se netko našao za ispovijed. Don Bosco je već bio i umoran a katkada je znao i zadrijemati.

Riječi su dirale dušu

Dječaci su se željeli ispovijedati baš kod njega, i to upravo svi. On im je znao reći ono što ih je diralo u duši.

Jednog dana, nakon teške bolesti koju je prebolio, otišao je izvan grada na selo da se malo odmori. Taj mu je odmor svakako trebao. Ali i njegovi dječaci trebali su ga. Zapitkivali su svakoga:

- Gdje je don Bosco?
- U Sassiju — odgovorili su im.
- Onda pođimo k njemu u Sassi!

Krenuli su pojedinačno i u skupinama u to neobično lijepo mjesto, koje je imalo sreću, da je moglo ugostiti don Bosca. Malo ih je bilo koji su znali doći u Sassi. Neki

su se izgubili i zalutali u polja, a drugi, slabo obaviješteni, pitali su:

– Gdje je Sassari?

– Sassari je na Sardiniji – odgovorili su im – no onamo se putuje lađom. Dječaci su se pomirili jer nisu imali lađe za putovanje...

U Sassiju je don Bosco imao mnogo posla dok ih je sve ispovjedio, a o podne se župnik pobrinuo da ih nahrani.

Reći ću ti ja tvoje grijeh

Ako je pokornik bio rastresen i zaboravio neki svoj grijeh, don Bosco bi mu prišapnuo:

– A taj grijeh nećeš ispovjediti? Zar se toga više ne sjećaš?

A kad bi vidio da se neki dječak borio sa svojom savješću da nešto kaže ili zataji, on bi mu pomogao:

– Želiš li to ti reći ili da ja to kažem?

Dječak je bio sretan kad je to Bosco rekao. Zatim bi don Bosco nabrojio grijeh za grijehom, upravo kao da čita iz neke bilježnice, donoseći pojedinosti koje bi pokornik već bio zaboravio.

Nekad bi don Bosco, okružen dječacima na dvorištu, rekao nekome između njih:

– Jutros si nisi umio lice?

– Kako da ne – usprotivio bi se dječak. Umio sam se.

– Nisiii! Nisiii! odgovorio bi mu don Bosco, zatežući značajno glas "i". Tada bi mu šapnuo koju riječ na uho; dječak bi to razumio, kimnuo glavom i spustio čelo. Malo

kasnije pošao bi don Boscu na ispovijed.

Don Bosco je ispovijedao kao otac. Dopustio je da pokornik kao sin nasloni glavu na njegovo rame. To je unosilo više povjerenja. Ispovijed je tada bila lakša.

Don Bosco je susreo nekog dječaka imenom Bo.

– Jesi li bio na ispovijedi? – upita ga.

– Da, kod onoga svećenika.

– Pa je li ti dao odrješenje?

– Da, dao mi ga je. Zašto me to pitate?

– Zato jer nisi sve ispovjedio. Zatajio si taj i taj grijeh.

– Ali ja se ne usuđujem ispovijedati te stvari... promrmlja on.

Don Bosco ga nekoliko dana kasnije opet sretne:

– Deder, vrijeme je da središ svoju savjest.

– Ali ja se ne usuđujem reći stanovite grijeha...

– Dobro: ti ih nećeš reći, pa ću ih ja reći mjesto tebe. Samo mi mahni glavom. Svida li ti se tako? – Eto me! Od toga dana bio je jedan od najvedrijih, pa i najrazgovorljivijih dječaka u oratoriju.

Šljiva i nekoliko pljuski

Godine 1877. don Boscu se predstavi neki momak od 27 godina, Mihovil Unia, najamni radnik na selu. Don Bosco mu rekne:

– Jesi li ikad pomišljao ne želi li Gospodin da radiš na nekom većem polju?

– Kako bih to mogao doznati?

– Zajedno ćemo to saznati, – odgovori don Bosco.

– Ako mi Bog otkrije tvoju unutrašnjost, rekao bih ti,

no bi li to ti prihvatio kao znak da te Bog hoće uz don Bosca?

Mihovil ga zbunjeno pogleda: nije znao da li se don Bosco šali ili govori ozbiljno.

— Ti bi se morao ispovjediti, nastavi don Bosco. — Sve ću ti ja reći i umjesto tebe govoriti. Ti mi samo klimaj glavom.

Mihovil klekne i sasluša don Bosca kako mu u tančine nabraja sve grijeha, jedan za drugim. Na kraju ga upita:

— Kako ste mogli saznati moje grijeha?

Don Bosco je vidio da mu je malo nezgodno pa mu u povjerenju rekne:

— Znam također i ono ostalo. U jedanaestoj godini pjevao si u zboru u svojoj crkvi kod večernje, a pokraj tebe spavao je tvoj susjed otvorenih usta. Ti si uzeo veliku šljivu i ugurao mu je u usta. Sjećaš li se što se tada dogodilo? Mislio je da se guši pa je počeo vikati po crkvi za pomoć... Zbog te tvoje krivnje prekinuli su večernju, a ti si zaradio nekoliko pljuski.

Mihovil se slatko nasmijao na tu uspomenu i odlučio je da bude svećenik kod don Bosca. Nakon ređenja otišao je na rad na jedno široko polje: u bolnicu za gubavce, u prvu ustanovu te vrste koju su otvorili don Boscovi misionari u Južnoj Americi.

Don Bosco je ispovijedao u prijateljskom ozračju. Uspijevao je raspoložiti pokornika i na najteža priznanja u ispovijedi. Pred njegovom čistom dušom, iz koje je zračila dobrota, nestajao je stid, koji obično sapinje čovjeka kad nabraja svoje grijeha ili je on bio manje mučan.

Susret u zatvoru

Don Bosco je ispovijedao dječake i odrasle, no nije to činio samo u ispovjedaonici, već i na svakom drugom mjestu. Vidjeli su ga da ispovijeda i na nekoliko većih torinskih trgova: na trgu d'Armi, Castello, iza ograde pokraj palače Madam, u sjeni Palatinskih vrata i drugdje.

Kad se jednom popeo na kočiju prema Carignanu, sjeo je pokraj vozača i stao čavrljati s njime. Preokrenuo je razgovor:

– Jeste li obavili veliku ispovijed za Uskrs?

– Nisam još... bezvoljno progunda kočijaš. – Štoviše, već se dugo vremena nisam ispovjedio. Volio bih sresti svećenika koji me je posljednji put ispovjedio. Bio sam u zatvoru, znate...

– A tko je bio taj svećenik?

– Don Bosco! Ne znam da li ga poznajete.

– Poznajem li ga? Ja sam don Bosco! – Don Bosco uzme konjske uzde i zamijeni kočijaša dok se ovaj ispovijedao.

Jedne večeri don Bosco je šetao gustom šumom koja se stere uz put između njegova rodnog Becchija i susjednog mjesta Buttiglieria. Neki čovjek iskoči iz guštare i zaustavi ga:

– Novac ili ću vas ubiti.

– Novca nemam, odgovori don Bosco, a što se tiče života, Bog mi ga je dao i samo mi ga on može oduzeti.

Razbojnik spusti šešir na oči, ali ga don Bosco ipak prepozna: bio je to sin posjednika iz okolice i već ga je

*Don Bosco ispovijeda – njegov način osobnog odgoja
(suvremena fotografija)*

ispovijedao u zatvoru u Torinu. Don Boscova preporuka pomogla mu je da se oslobodi dijela kazne.

— Što? — vikne don Bosco. — I ti se, Antune, baviš tim prljavim poslom? Tako ispunjaš obećanja koja si mi dao?

— Imate pravo, don Bosco — promuća lopov. — Stidim se vratiti u rodno mjesto. A zatim, da sam znao da ste to vi...

— Dragi Antune, ti zamaraš Božje milosrđe. Što bi bilo kad bi umro ovog trenutka?

— Htio bih se ispovjediti, ali nisam spreman...

— Ja ću te pripremiti. Klekni! I ispovjedi ga. Zatim ga povede sa sobom u Torino i pronađe mu zaposlenje. Nije to bila jedina opasnost koju je don Bosco doživio sa zatvorenicima.

Jednog dana, dok je posjećivao zatvor, doveli su ga bolesnom zatvoreniku koji se želio ispovjediti. Bio je u krevetu i ostavili su ga samog s don Boscom. Zatvorenik je stao prekopavati ispod jastuka, plahta i pokrivača.

— Što tražite?

— Jednu stvar koja je maločas bila ovdje. — I nastavi dalje prekopavati.

— Možda ovo? — Don Bosco mu pokaže oštar nož.

— Da! Kako je došao u vaše ruke?

Čim je ušao, don Bosco je primijetio bljesak oštrice noža. Pobjao se grube šale, pa ga se odmah domogao.

— Radije vi meni recite što ste namjeravali njime?

— Zabosti vam ga u srce.

— Zar sam vam učinio neko zlo?

— Ne. Predugo vrijeme izdržavam kaznu i nikako me neće osuditi na smrt. Da sam vas dospio ubiti, objesili bi me i tako bih svršio sve ove muke.

Don Bosco ga počne strpljivo uvjeravati i raspoloži ga za dobru ispovijed. Na kraju se s njim pozdravio i rastao sav radostan.

Don Bosco je uvijek ispovijedao noseći u srcu nadu u uspjeh.

K njemu su svi rado išli

Tko je iskusio radost kad se povjerio don Boscu, želio je da tu istu radost dožive i ostali. Stoga je svuda "navijao" za don Bosca. Neki dječak iz oratorija, siročić, koji je stanovao kod stričeva, teško je obolio. Već je bio na izmaku života. Don Bosco priskoči i ispovjedi ga. Dječak je bio radostan i iskrio se od dobrote. Međutim, njegovi su rođaci u sebi bili kivni.

— Što ste tako tužni? — gotovo da ih je ukorio dječak. — Što plaćete za mnom? Ako mi želite udovoljiti, obavite dobru ispovijed. To bi me veoma obradovalo.

Stric mu, ganut, odgovori:

— Hm, ako te to raduje, učinit ću ti to za utjehu.

On, njegova supruga i pomoćnici iz trgovine odmah se pripreme za ispovijed. Zatim je i obaviše kod don Bosca.

Godine 1871. don Bosco je bio u Rimu kod Pape Pio IX. ga upita:

— Imate li ovlaštenje da ispovijedate u Rimu?

— Ako me Vaša Svetost ovlasti, mogao bih ispovijedati, odgovori don Bosco.

— Kad je tako, onda vam dajem ovlaštenje — doda Pio IX. Ali sad ispovjedite mene.

I klekne pred njim.

30. U DOGOVORU SA SMRČU

Neki bogati gospodin, koji je do vrata bio upleten u mreže slobodnog zidarstva, nalazio se na izmaku života. Tvrdokorno je odbijao župnika. Nije uopće želio čuti za svećenika. Don Bosco pođe da ga posjeti.

— Dolazite li mi u posjet kao prijatelj ili kao svećenik? — odmah upita bolesnik. — Jao vama, ako mi počnete govoriti o ispovijedi.

Zavuče ruku pod uzglavlje, izvadi dva pištolja i uperi ih u don Bosca.

— Pazite, čim mi progovorite o ispovijedi, pucam: jedan je metak za vas, a drugi za mene. Toliko, izbrojeni su nam sati.

— Budite mirni — stane ga uvjeravati don Bosco — neću vam govoriti o ispovijedi, osim ako me zapitate. — Zatim se počne zanimati za njegovu bolest, za liječenje. Upozna ga s tekućim političkim zbivanjima i na kraju mu počne govoriti o jednom poznatom političaru, zakletom Božjem neprijatelju, koji je nedavno umro.

— Neki smatraju da je završio u paklu — reče. Ja se ne usudim to ustvrditi jer je Božje milosrđe beskrajno i mi mu ne poznajemo granica.

— Kako!?! — uzdahne bolesnik. — Zar ima neke nade za njega?

— Svakako — odgovori don Bosco. — Bog oprašta svaki grijeh ako se čovjek od srca pokaje. Zna li koji je

najteži grijeh? Nemati povjerenja u Božje milosrđe.

– Ako je tako – rekne bolesnik – ispovjedit ću se.

Tog trenutka pokucaju na vrata dvojica bolesnikovih prijatelja, strogi, uvjereni bezvjerci. Čim ih je ugledao, bolesnik im poviknu:

– Napolje! Ne želim vas više vidjeti u svojoj kući. Van!

– Ali zar se ne sjećate? – progundaju ona dvojica.
– Naš je dogovor bio da...

Bolesnik se dohvati pištolja i uperi ih u onu dvojicu:

– Bili su pripremljeni za popove, ali evo sad su ovdje za vas ako se ne udaljite. Napolje iz kuće!

Obadvojica za tili čas odmagliše.

Da li se Voltaire spasio?

Neki bilježnik, slobodni mislilac (ali ne bez vjere), nije se želio pomiriti s Bogom. Odbio je razgovor sa župnikom. Preostalo je da pozovu don Bosca.

Don Bosco dođe i započe ugodan razgovor, a zatim ga pozove da razmisli o svojoj duši.

– Promijenimo temu – grubo ga prekine bilježnik.
– Ja se ne namjeravam ispovjediti.

– Zašto ne? – upita ga don Bosco.

– Jer ne vjerujem. Znete li kako ja mislim? Pogledajte onamo – i upre prstom u police knjiga. Tamo su bila poredana sva Voltaireova djela.

– Pa što onda?

– Shvatit ćete: tko misli kao Voltaire, ne može popustiti slabosti da se ispovjedi.

– Vi spominjete slabost ispovijedanja? A znate li

da bi se Voltaire ispovjedio da se imao kome ispovjediti?

– Oh, to pak ne!

– I te kako! U posljednjem trenutku agonije zatražio je svećenika, ali su ga njegovi prijatelji sabotirali i spriječili mu ulazak svećenika u kuću.

Don Bosco mu ispriповjedi prizor uz povijesno dokazane činjenice. Pripovijedanje završi riječima:

– Nadam se da se Voltaire spasio.

– Je li moguće? Unatoč svemu onome što je loše radio?

– Svakako da je moguće. Izrazio je želju da se ispovjedi i pobudio je kajanje za svoje grijehе. A što mu je nedostajalo? Svećenik da mu podijeli odrješenje. Ako se prije smrti kajao, sigurno se spasio.

– Voltaire se spasio! – promrmlja u sebi bilježnik. Nekoliko je trenutaka razmišljao. Zatim odlučno rekne:

– Hoću se ispovjediti! One knjige ondje ne želim više imati. Uzmite ih sa sobom i uradite s njima što hoćete. Ispovjedite me...

31. JEDAN DON BOSCOV DAN

Otkucalo je 4,30 na crkvi Marije Pomoćnice: zvona za "Anđeo Gospodnji" u još sivoj zori zveckala su izoš-trenim kristalnim zvukom. San je obavijao veliku tamnu zgradu oratorija. Samo se gore, na drugom katu desnog krila osvijetlio jedan prozor koji upravo gospodari nad igralištem. Don Bosco je ustao.

"Spavat ću samo pet sati noću", zapisao je među odlukama u predvečerje svoga svećeničkog ređenja i držao se toga.

Pet je sati: Don Bosco moli, na koljenima, skloplje-nih ruku, zatvorenih očiju, nepokretan, uronjen u Boga. Žarka molitva: slavi i zahvaljuje se Bogu, traži i daruje, moli i sluša. Uzima iz neiscrpiva izvora, domala će prenosi-ti svjetlo i Božju snagu u duše. U tom se trenutku rezervoar njegova duha napunja.

Zatim treba da u svom uredu prepíše spise koje je sinoć sastavio u grubim crtama.

Sedam je i trideset: dječaci nakon prvog studija (pripreme za školu) dolaze na misu u crkvu. Don Bosco je otišao u crkvu pred njima i sad čeka na svoje pokomike. Njegova je ispovjedaonica smještena među dvojna vrata koja otvaraju ulaz u svetište. Klecalo je na desnoj strani, drugo na lijevoj, a don Boscov stol je u sredini. Tko se ispovijeda, može se mirno nasloniti na njegovo rame. U sakristiji je pedesetak dječaka, koji stoje u redu i ispituju

svoju savjest. Jedan za drugim idu na ispovijed i to čine brzo. Razgovaraju s njim u punoj iskrenosti; za nj, koji čita u dubini njihovih srdaca, dovoljne su jedna ili dvije riječi da osvijetle najskriveniji kutić.

Pošto je završio ispovijedanje, on uzima koji tren da se sabere, a zatim se oblači za svetu misu. Služi je pobožno, a za nju mu treba najviše pola sata. Na oltaru je uronuo u Boga.

Tko je ikad vidio nekog svećenika da tako pobožno služi svetu misu? – pitao se svijet. Tako to može činiti samo svetac.

Skoro je 9 sati: don Bosco izlazi iz sakristije. Odmor dječaka na dvorištu u najživljem je toku. Dječaci ga izdaleka prepoznaju i trče prema njemu. To je prvi obiteljski susret djece sa svojim ocem. Prizor je dirljiv. Upravo se natječu tko će mu biti bliži. Oni koji su prvi stigli, ljube mu ruku, ostaju usko povezani uz njega, vješaju se o njegove ruke kao bobice na grozdu, obiteljski. Ostali se žele probiti u sredinu u to brbljavo i mlado mnoštvo, da ga vide i da s njegovih usana uberu riječi, osmijeh, da na svome čelu okuse nježnost njegove ruke. Don Bosco hoda polako, korak po korak, jer je gužva prevelika i govori im. Jednom govori riječ pažnje, drugoga nešto pita, trećemu se obraća pogledom koji izražava mnoge stvari. četvrtome u tajnosti povjerava neku riječ u uho.

Otkucalo je 9 sati: don Bosco ima jedva malo vremena da ispije šalicu kave i ulazi u sobu. Na redu je primanje stranaka. Predsoblje je već prepuno ljudi. Glas o don Boscovoj svetosti privukao je svu bijedu tijela i duše. Siromašni don Bosco! Tri sata uzastopce mora ostati prikovan za stolicu i primati stranke.

Došla je neka majka, koja je ispaćena jer ju je sin ostavio, treba je utješiti. Treba umiriti vjerovnike. Tu je

također neki nametljivac, kojemu se odmah mora napisati preporuka. Neka je obitelj osiromašila, treba joj pomoći. u tajnosti. Redaju se jedna za drugom obiteljske svade, koje opet treba saslušati. Neka je duša na rubu ponora i treba je izvući iz iskušenja i zavođenja: neizlječiva bolest, zlo koje se ne oprašta. Svi tjeskobno iščekuju blagoslov Marije Pomoćnice i ozdravljenje. A Marija često uslišava. Devetogodišnji dječčić, kojega prate otac i majka, došao je iz Villafranca u nadi da će se s njime dogoditi čudo: noge su mu toliko uvijene da uopće ne može koračati. Treba ga podići ili uzeti za ruku. Još nikada nije učinio koraka. Dovedi su ga pred don Bosca a on ga blagoslivlje i preporučuje: "Imaj pouzdanja u Gospu i ispruži bolesne noge!" Dječak oklijeva, zatim poslušna jer je don Bosco uporan i ponavlja nalog. Roditelji mu pomažu da ispruži jednu i zatim drugu nogu: ostavljaju ga zatim slobodna, a poliomijelitičar počinje sam hodati. "Oh, kako trči!", od radosti kliču roditelji. Zatim sve troje blagoslivlju don Bosca i odlaze.

Podne: zvoniti "Anđeo Gospodnji". U čekaonici ga još neki čekaju. Don Bosco ih strpljivo prima, saslušava i savjetuje. Njegov želudac traži milosrđe, glava mu je umorna, noge su mu već ukočene, ali s njegovih usana i dalje se otkida smijeh: don Boscov osmijeh.

12,30 – 13: don Bosco silazi u blagovaonicu. Prve žlice juhe često uzima kad su drugi već pojeli voće. Moraју ga ostaviti sama da bi otišli na dvorište i prisustvovali igri dječaka. Njihovo mjesto odmah zauzima skupina pitomaca, koji su jedva čekali da uđu. Najbolji začini don Boscove siromašne hrane jest upravo prisutnost tih dječaka, koji zapitkuju, odgovaraju na njegove upite, koji slušaju, smiju se ili ga jednostavno gledaju. Dragocjena prigoda da se baci udica u "lovu na duše".

Zvoni 14 sati: zvono prekida razgovor i dječaci od-

laze na učenje ili u radionicu. Za don Bosca to je sveti trenutak dana.

Od 14 do 15 sati: don Bosco ne postoji sada ni za koga. Povlači se i moli. Svi znaju da je u kapelici i svi poštuju tu samoću žarkog srca koje ima mnoge duše, mnoge prijatelje i dobrotvore da ih prikaže Božjoj dobroti i da od nje zamoli mnogo prosvjetljenja.

Poslije podne: trebalo bi odgovoriti na gomilu pisama. U svom uredu ne nalazi mirnih sati koji su mu potrebni za pisanje. Suradnici, vjerovnici, opskrbljivači, dobrotvori i dječaci dolaze i ometaju ga. Treba se svima ukloniti. Don Bosco uzima zamašan smotak pisama, papir i omotnice te odlazi. Ide u kuću prijateljima, sad jednome, sad drugome, gdje ga nitko ne može pronaći. Sve do sumraka piše i dovršava velik dio odgovora.

Kad se spustila noć, dječaci su se sakupili u predvorju. Izmolili su večernje molitve. Zatim im don Bosco govori neku riječ. To su očeve riječi prije spavanja, blago dobrih misli za "laku noć". Dječake lako zahvaća san.

Međutim, za don Bosca sat spavanja još nije došao. Piše do u duboku noć, do najkasnijih sati: kao stalno upaljena svjetiljka on tajnovito rasvjetljava duše.

32. SMRT

Uveče 13. svibnja 1887. Papa Lav XIII. primio je don Bosca u posebnu audijenciju. Papa je sjeo nasuprot njemu i nasmijao se. Dao je znak svome tajniku da mu približi stolicu. Ona je bila malo podalje, pa ju je Papa povukao bliže k sebi i ponudio don Bosca da sjedne. Zatim ga je uzeo za ruku i ljubazno je stisnuo.

– Dragi don Bosco – upitao ga je – kako ste?...

Odmah je ustao.

– Don Bosco, nastavi, čini mi se da vam je hladno, zar ne?

Otišao je do svog kreveta, razgmio pokrivač i ispod njega uzeo jastuk za noge.

– Vidite li, rekao je, ovaj lijepi pokrivač od krzna hermelina danas su mi poklonili za svećenički jubilej. Hoću da se vi prvi njime poslužite.

Uz veliku pažnju namjestio mu ga je na koljena. Zatim se vratio na svoje sjedalo, ponovo uzeo don Boscovu ruku i nastavio razgovor.

Don Bosco je bio dirnut do dna duše.

– Star sam, Sveti Oče, imam 72 godine: to je moje posljednje putovanje i završetak moga cjelokupnog rada.

Kad je izišao iz audijencije, don Bosco se zahvalio na tako velikoj pažnji osoblju Papine kurije, koje je tom prilikom susreo. Odred švicarske straže pozdravio ga je u stavu "mimo".

– Nisam ja nikakav kralj – dobacio je kroz smijeh.
– Siromašni sam svećenik, sav zguren, koji više ništa ne vrijedi. Budite slobodni.

Vojnici su spustili oružje, zauzeli su slobodan stav, pristupili mu, rukovali se s njime i izljubili mu ruku.

Svjetiljka se gasi

Na blagdan svetog Ivana Krstitelja don Bosco je sišao u oratorij među svoje dječake. Buknula je mladenačka graja. Otpjevali su mu pjesmu iz one daleke 1948. godine:

*"Pođimo, drugovi, don Bosco nas čeka,
neka srce pukne od velike radosti!"*

U srpnju su mu liječnici savjetovali da pođe na odmor u Lanzo, gdje ga je 11. kolovoza posjetila delegacija bivših učenika.

Kad se popeo u kočiju, u šali je rekao: "Vidite, u svoje vrijeme nisam se bojao ni najboljih atleta, izazivao sam najspretnije skakače, a sad moram ući u kočiju i putovati na tuđim nogama."

Zamolili su ga za blagoslov. Don Bosco je pružio ruku, ali su mu suze prekrile oči: "On je plakao i mi smo plakali", pričali su bivši učenici.

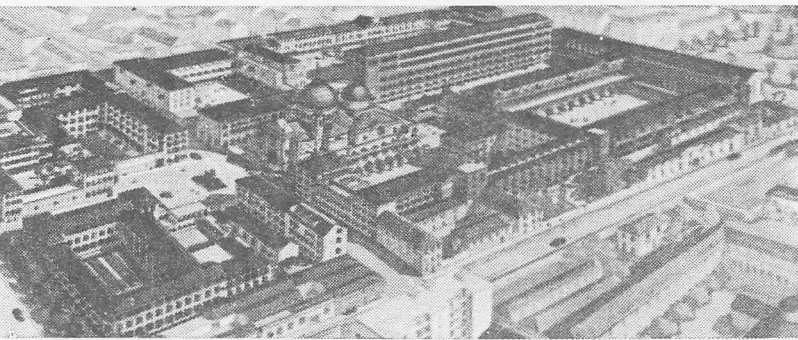
24. studenoga blagoslovio je i predao kleričko odijelo poljskom knezu Augustinu Czartoryskom (Čartoriskom), nećaku kraljice Izabele Španjolske i grofa od Pariza, i drugoj trojici mladića, Englezu, Poljaku i Francuzu.

Osjetio je da je Bog blagoslovio njegov rad. "Gore je – reče on – Gospa Pomoćnica. Sve je došlo po jednoj Zdravomariji koji sam svim srcem izmolio prije četrdeset godina u crkvi svetog Franje Asiškoga. Molio sam je svom dušom."

Don Bosco među suradnicima na posljednjem putovanju u Barceloni u Španjolskoj. Na desnoj strani Mihovil Rua, prvi nasljednik

Središnja kuća salezijanskih ustanova u Torinu (danas), nekadašnje livade i mjesto »lutajućeg« oratorija

Jedne večeri pozvao je don Ceruttija. Zadržao se s njime duže vrijeme u razgovoru. Zatim ga je upitao za zdravlje i to još pažljivije, ljubeznije nego obično:

— Pazi na sebe, rekao mu je, to ti govori don Bosco, to ti upravo zapovijedam. Učini za sebe ono što bi učinio za don Bosca.

Don Cerutti nije mogao zaustaviti suze. Don Bosco ga uze za ruku:

— Hrabro, dragi don Cerutti... u raju ćemo se veseliti, Bog želi od nas da budemo veseli.

Velika je radost obuzela njegovu dušu. Odsad je brojao mjesece, tjedne i dane. Don Bosco se kretao k svome završetku; svjetiljka je smanjivala svoje svjetlo, nazirala se vječnost. Iscrpljenost se očitovala svugdje, pokazivala se u cijelom tijelu: upala vena, kožna oboljenja, slabljenje vida. Ipak, dva su mu organa još uvijek bila zdrava: glava i srce.

Liječnici su rekli: "Umro je od iscrpljenosti"

Jedne je večeri tridesetak mladića iz viših razreda došlo do njegove sobe. Uporno su zahtijevali da ih ispovjedi. Popustio je njihovoj želji i ponovio: "To je posljednji put što ih mogu ispovijediti."

Bilo je to zaista posljednji put. Život se sve brže gasio: "Želim što prije doći u raj, odande ću bolje raditi za svoju družbu i za svoje sinove, zagovarati ću ih. Ovdje ne mogu raditi više ništa."

Zamolili su ga da 20. prosinca napiše koju riječ za sličice Marije Pomoćnice koje će poslati dobrotvorima. Jedva jedvice je uzeo pero, a to su bile posljednje riječi što ih je on napisao. Evo nekih bistrih, prodomih misli:

”Hitno činite dobra djela, jer lako možete izgubiti vrijeme i ostati prevareni.”

”Ako činimo dobro, uživat ćemo dobro, u ovom životu i u vječnosti.”

”Mladi su veselje Isusa i Marije.”

”Marijo, budi moje spasenje.”

”Na kraju života sabiru se plodovi dobrih djela.”

”Tko spasi dušu, spasio je sve; tko izgubi dušu, izgubio je sve.”

”Tko pomaže siromahe, širokogrudno će mu se uzvratiti na sudu Božjemu.”

”Naveliko će nam se uzvratiti za sve dobro što smo ga učinili u životu.”

Kad je došao liječnik, našao ga je u teškom stanju i naložio mu da legne u krevet. Don Bosco je rekao i ponovio: ”Ne preostaje mi drugo osim da učinim dobar završetak.”

Jetra su oboljela i nalazila su se u kritičnom stanju; kičmena mu je moždina također oboljela, bubrezi su bili već u razaranju, pluća iscrpljena, paraliza mu je stezala noge. Liječnici su rekli: ”Nije umro od bolesti već od iscrpljenosti.”

Ovaj put se više neću vratiti

Pred kraj prosinca mnoga su ga subraća zamolila nekoliko puta da od Boga zamoli ozdravljenje, ali on nije htio ni čuti o tome ništa. Netko mu je rekao da već po treći put dolazi na prag vječnosti, ali se odande vratio po zagovoru molitava svojih sinova. On mu je odgovorio: ”Ovaj put se više neću vratiti.”

28. prosinca poručio je da dođu don Rua i mons.

Cagliari. Zamolio ih je da za sve salezijance napišu slijedeću njegovu poruku: "Volite se međusobno kao braća, ljubite se, pomažite se i podnosite jedan drugoga kao što se braća podnose."

Nikakva ga zemaljska briga nije morila. Udaljio se od svega. Don Vigliettiju je rekao: "Učini mi, molim te, uslugu, pa mi pregledaj džepove: u njima je novčanik, ali mislim da je potpuno prazan. Ako bi možda i bio koji dinar, predaj ga don Rui. Htio bih umrijeti onako da se kaže: "Don Bosco je umro bez novčića u džepu."

Gledao je utješiti svoje sinove pa se šalio na račun svoje bolesti: "Biste li mi znali reći gdje je tvornica mjehova? Želudac mi više ne radi dobro pa bih mu htio zamijeniti mješinu."

Posljednji izdisaji

Osvanuo je i 29. siječnja: blagdan za njegovo staračko srce: sveti Franjo Saleški. Iz svetišta se razliježe vesela zvonjava; odjekuju liturgijski himni i pjevanje. U očevoj sobi tjeskoba razdire srce sinova. Donijeli su mu popudbinu, bila je to posljednja pričest. Uronuo je u san, iz kojeg se čovjek ne budi osim kad se govori o raj. Kad je naveče pozvonilo za anđeosko pozdravljenje, pozvali su ga da pozdravi Gospu. Čulo se poluglasno izgovaranje: "Isuse i Marijo, darujem vam srce i dušu svoju... Majko, otvori mi rajska vrata." Paraliza tijela širila se iz sata u sat.

U deset sati ujutro 30. siječnja mons. Cagliari započe molitve umirućih. Liječnici su rekli da će izdahnuti naveče

Posljednje počivalište. Oltar sv. Ivana Bosca, relikvije i slika u bazilici Marije Pomoćnice u Torinu.

ili sutradan prije zore. Vijest koja je razdirala srca proširila se među dječacima po oratoriju. Braća salezijanci molili su da ga vide još jedanput, don Rua im je dopustio da mu poljube ruke. U tišini okupljali su se, ali u malim skupinama u njegovoj sobnoj kapelici i jedan za drugim u redu ulazili u sobu umirućega. Ležao je na krevetu s malo uzdignutom glavom, nagnutom na desnu stranu i naslonjenom na jastuke, miran, pritrvenih očiju i ruke ispružene po pokrivaču. Na prsima mu je stajao križ, a pri dnu kreveta ispružena ljubičasta štola, znak svećeništva. Dječaci su dolazili k njemu na prstima, pokleknuli su jedan trenutak, poljubili ruku, koja ih je toliko puta ljubazno, nježno blagosloвила. Njih je gotovo osam stotina. Taj dirljivi prizor odigravao se cijelo poslije podne.

Izdahnuo je u zoru

31. siječnja, vrlo rano ujutro pao je u agoniju. Pošto je don Rua predao štolu mons. Caglieru, prešao je na desnu stranu umirućega, sagnuo se na uho dragog oca i kazao mu od bola ispaćenim glasom: "Don Bosco, mi smo ovdje, vaši sinovi. Molimo vas da nam oprostite sve neugodnosti koje ste zbog nas morali pretrpjeti. A kao znak oprostjenja i očinske dobrohotnosti podijelite nam još jedanput svoj blagoslov. Ja ću umjesto vas dizati ruku i-izgovarati riječi blagoslova."

Don Rua podigne desnu uzetu don Boscovu ruku i podijeli blagoslov Marije Pomoćnice.

Izdahnuo je pred zoru.

Don Rua se ustane, okrene se prema braći i rekne glasom koji je bio isprekidan plačem: "Na dva načina ostali smo siročad. Ali tješimo se, iako smo izgubili oca na zemlji, stekli smo zaštitnika na nebu."

U kroniku života Ivana Bosca upisane su crnim slovima riječi: umro je 31. siječnja 1888., ujutro u četiri sata i četrdeset pet minuta.

33. "OČEKUJEM VAS SVE U RAJU"

Jednom prigodom je don Bosco ispriповjedio svojim dječacima ovaj predivni san:

"U noći 6. prosinca 1876., dok sam bio u svojoj sobi, ne bih znao reći da li sam čitao ili šetao po sobi ili sam ležao u krevetu, utonuo sam u san. U jednom trenutku činilo mi se da sam na nekom brežuljku, na rubu prostrane ravnice, čiji se obrisi nisu mogli očima dohvatiti. Gubila se u neizmjernost. Sva je bila modra kao more kad je najveća tišina. Ali to što sam ja gledao nije bila voda. Izgledalo je kao sjajan i blistav kristal. Široki i ogromni drvoredi dijelili su tu ravnicu na prostrane vrtove, čija je ljepota bila neopisiva; dijelili su se na male šumice, livade i lijehe cvijeća različitih vrsta i boja. Trava, cvijeće i stabla bili su predivni i imali su neobičan izgled. Listovi su im bili zlatni, debla i stabljike od dijamanata, a ostalo od nekih neopisivih dragocjenosti. Usred vrtova vidio sam na cijeloj ravnici bezbrojne palače i dvorce, čija su arhitektura, skladnost, raskoš i prostranost bili izvanredni. Izgledalo je: da se podigne takva zgrada, ne bi bilo dovoljno sve blago na zemlji. U sebi sam govorio: "O kad bi moji dječaci imali samo jednu takvu palaču, kako bi uživali, bili sretni i zadovoljni."

Dok sam to gledao sav zadivljen, svirala je lagana glazba, koja je zanosila i u sebi je bila izvanredno ugodna i skladna. Ne mogu naći riječi da opišem tu ljepotu. Izgledalo je da je izvodi tisuću instrumenata nekog čudnovatog orkestra.

Svaki je instrument izvodio različite glasove i široku ljestvicu tonova koji su se razlijevali zrakom. A iza te bogate glazbene pozadine probijali su se glasovi pjevačkih zborova. Onda sam u tim vrtovima vidio mnoštvo svijeta, vesela i zadovoljna, koji se zabavljao. Neki su svirali, drugi su pjevali. Svaki glas i svaki ton davali su učinke kao ti- suću instrumenata, koji je svaki različit od drugoga. Ah! Ljudske su riječi preskromne da bih njima opisao taj sklad i ljepotu.

Iz lica tih sretnih stanovnika nije zračio samo izvanredan užitak u pjevanju, već istodobno i beskrajna radost u slušanju pjevanja drugih. I koliko je netko ljepše pjevao, u njemu se budila želja da bolje i više pjeva, i koliko je više slušao, u njemu se budila želja da još bolje čuje.

Nepregledno mnoštvo dječaka

I dok sam u zanosu slušao taj nebeski koncert, približavalo mi se nepregledno mnoštvo dječaka. Mnoge sam među njima i prepoznao jer su bili u oratoriju i u ostalim našim zavodima, ali veliku većinu uopće nisam poznavao. To beskonačno mnoštvo išlo je sve bliže prema meni. Na čelu je stupao Dominik Savio.

Upitao sam se: "Spavam li ili sam budan?" Pljeskao sam rukama, zatim se pipao po prsima da se uvjerim je li to stvarnost što gledam. Kad je to mladenačko mnoštvo stiglo k meni, zaustavi se preda mnom na osam do deset koraka. Tad se upali svjetiljka užarene svjetlosti, glazba utihnu i prolomi se duboka šutnja. Svi su oni dječaci bili prožeti velikom radošću, koja se iskrla iz njihovih očiju. Na njihovim se licima mogao pročitati mir savršene sreće. Pogledali su me umiljatim osmijehom na usnama, izgledalo je kao da su mi htjeli nešto reći, ali nisu ništa go-

vorili.

Dominik Savio krenuo je nekoliko koraka prema meni te se zaustavio upravo pokraj mene. Da sam pružio ruku, sigurno bih ga dotaknuo. Šutio je i gledao me s osmijehom na usnama. Kako je divno izgledao! Njegova je odjeća bila prekrasna. Bijela duga haljina spuštala se sve do nogu, a bila je ukrašena dijamantima i istkana zlatnim nitima. Široka crvena vrpca stezala ga je o bokovima, a bila je gusto izvezena dragocjenim biserima. Gotovo da su bili jedan na drugome. Nakiti su se divnim vezom ukrštavali i stvarali sklad i ljepotu boja, pa kad sam ih vidio, osjetio sam se zanesen u čudu. O vratu mu je visjela ogrlica ukrašena egzotičnim i rijetkim cvijećem. Izgledalo je da su mu listovi od dijamanta, koje zajedno povezuju peteljke od zlata. Cvijeće je blještalo nadzemaljskom svjetlošću, koja se tog trenutka razlijevala u sjaju proljetnog jutra. Odsjevi sunčanih zraka obasjavali su mliječno ružičasto Dominikovo lice tako da ga ne bih mogao opisati. Na glavi mu je stajala kruna ispletena od ruža. A kosa mu se valovito spuštala preko ramena i davala tako lijep, tako ljubak, tako privlačan izgled, da je izgledao... izgledao je poput anđela!”

Kad je don Bosco izgovorio te posljednje riječi, činilo se da se upravo naprezao da pronade najprikladnije izraze. Sve je pripovijedao nekim neopisivim pokretima ruku i u glasu koji je sve prodrmao. Na kraju nam se činilo da je bio izmoren u traženju riječi da nam potpuno prenese svoju ideju. Nakon kratke stanke, nastavi:

”Jesi li to ti doista?”

”Osobe drugih dječaka također su blještale, kupale se u svjetlu. Nosili su različita odijela, ali sva su zadivlji-

vala. Neki su nosili bogatija, drugi manje bogata odijela, bili su različitog kroja i u različitim bojama. Ona odijela u šarolikim bojama bila su ukrašena simbolima koje, muslim, nitko ne bi mogao shvatiti. Ali svi su bili jednako opasani o bokovima crvenim pojasom.

Stalno sam ih promatrao i u sebi mislio: "Što bi to moglo značiti?... Kako sam dospio na ovo mjesto? I stvarno nisam se mogao snaći gdje se nalazim. Stajao sam u zanosu, drhtao sam, ali bojao sam se prekinuti tu tišinu. I ostali su također šutjeli. Nakon kratkog vremena Dominik Savio mi reče:

— Zašto si zanijemio i izgledaš gotovo satrven? Nisi li ti onaj isti čovjek koji se ničega nije bojao, već je neustrašivo gazio, suočavao se s klevetama, progonima, neprijateljima i s opasnostima svake vrste? Gdje ti je nekadašnja hrabrost? Zašto ne govoriš?

Jedva jedvice odgovorio sam i to je bilo u nekom mucanju:

— Ne znam što bih rekao. Jesi li to doista ti, Dominike Savio?

— Da, upravo sam ja. Zar me ne prepoznaješ?

— Pa kako to da si došao ovamo? — zapitkivao sam još uvijek zbunjen.

A Savio nastavi ljubezno:

— Došao sam da razgovaram s tobom! Mnogo puta smo razgovarali na zemlji. Zar se ne sjećaš koliko si me volio? Mnogo puta dao si mi brojne dokaze prijateljstva i naklonjenosti! Zar ta tvoja živa ljubav nije uvijek nalazila dobar odaziv na mojoj strani? Oh, kako sam veliko povjerenje imao u tebe! Zašto si onda tako prestrašen? Zašto drščeš. Pitaj me nešto!

Malo sam se odvažio i protumačio mu:

— Strepim jer ne znam gdje sam.

– Nalaziš se u zemlji sreće – odgovorio mi je Savio – gdje se uživaju sve radosti i svi užici.

– Je li to raj?

– Ne, ne! Mi smo na zemlji, gdje se ne uživaju vječna dobra, već samo zemaljska.

– Jesu li sve te stvari naravne?

– Da, samo su Božjom moći uljepšane.

– Meni se ipak činilo da je to raj!

– Ne, ne, ne! – prekinuo je Savio. – Nijedno ljudsko oko ne može vidjeti vječne ljepote.

– Pa što vi onda uživete u raju?

– Da ti to ispriповјedim, to mi se čini nemogućim. Ono u čemu se uživa u nebu nijedan smrtnik ne može znati sve dok ne izađe iz života i sjedini se sa svojim Stvořitelјem. Uživa se u Bogu. Eto, to je sve!

Bio sam upravo uronio u gledanje ljepote Dominika Savija pa sam ga u povjerenju zapitao:

– Zašto si se obukao u tako bijelo i divno odijelo?

Savio je zašutio i uopće nije htio dati nikakva znaka da će odgovoriti. Zbor je opet zapjevao melodioznu pjesmu, koju su pratili zvuci svih instrumenata: "Ipsi habuerunt lumbos praecinctos et dealbaverunt stolas suas in sanguine Agni". (Bili su opasani o bokove i oprali su odjeću u krvi Janjetovoj.)

Tada sam shvatio da je ona crvena vrpca, u boji krvi, simbol za velike žrtve, učinjene nasilnom snagom, gotovo kao patničko mučeništvo samo da se sačuva krepost čistoće. Ona je također bila simbol koji čisti dušu od grijeha. Bjelina i sjaj odjeće označavali su krsnu nevinost onih koji su je sačuvali.

"Tko su oni pokraj tebe?"

Dok sam bio tamo, zanijele su me one pjesme. Razmišljao sam o cijelom mnoštvu nebeskih dječaka koji su stajali iza Dominika Savija. Zatim sam ga zapitao:

– A tko su oni oko tebe?... Kako se to dogodilo da ste svi jednako sjajni?

Savio je i dalje šutio; oni su dječaci pjevali: "Ti su kao anđeli Božji na nebu."

– Reci mi Savio: ti si najmlađi među tvojim pratocima i među onima koji su umrli u našem oratoriju. Zašto, dakle, ideš ispred njih ili ih čak i pretječeš? Zašto ti govoriš, a drugi šute?

– Ja sam od svih u oratoriju najstariji – ponovi Dominik Savio – jer sam prvi ostavio svijet i pošao u drugi život. I zatim "legatione Dei fungor" (ambasador sam Božji).

Taj mi je odgovor objasnio razlog tog viđenja. On je bio poslanik Božji.

– Dakle – rekoh mu – razgovarajmo o onim stvarima koje se nas najviše tiču.

– Pitaj me brzo što želiš saznati od mene. Satovi prolaze i moglo bi mi isteći vrijeme koje sam dobio da razgovaram s tobom. A poslije toga nećeš me više vidjeti.

– Čini mi se da mi imaš nešto veoma važno reći.

– A što bih ti mogao reći ja, bijedno stvorenje? – odgovori Dominik Savio u znaku duboke poniznosti. – Odozgo sam dobio nalog da s tobom razgovaram. I zato sam došao ovamo.

– Reci mi, dakle, nešto o prošlosti, o sadašnjosti i o budućnosti našeg oratorija. Reci mi, zatim nešto o mojim dragim sinovima i o mojoj Družbi.

- Glede Družbe mogao bih ti reći mnoge stvari.
 - Otkrij mi ono što znaš, na primjer i o prošlosti.
 - Sve one teže stvari iz prošlosti padaju tebi na leđa.
 - Jesam li kriv za nešto?
 - Glede prošlosti mogu ti reći da je tvoja Družba učinila mnogo dobra. Pogledaj samo dolje beskonačan red dječaka.
 - Vidim ih – odgovorih – Oh, koliki su i kako su sretni!
 - Pogledaj: što je napisano na ulazu u ovaj vrt.
 - Vidim, napisano je: "Salezijanski vrt."
 - Dobro, dakle – nastavi Savio – svi oni zajedno bili su salezijanski pitomci ili su se odgajali pod tvojim vodstvom. Izbroji ih ako možeš. Bili bi još brojniji da si ti imao više vjere i pouzdanja u Gospodina.
- Iz mene odjeknu bolan jecaj. Nisam znao što bih odgovorio na taj ukor. U sebi sam pomislio: "Gledat ću da u daljnjem svom životu imam veću vjeru i više pouzdanja u Gospodina." A zatim sam pitao:
- A kako je sa sadašnjošću Družbe?

Predivan buket cvijeća

- Savio mi je pokazao predivan buket cvijeća koji je držao u rukama. U buketu je bilo spleteno vrtno cvijeće: ruže, ljubičice, suncokret, encijan, ljiljani, stolist, a usred njih bilo je klasje žita. Pruži mi ga uz riječi:
- Pogledaj to cvijeće!
 - Vidim ga... ali ništa ne razumijem – odgovorih.
 - Taj buket pokaži svojim sinovima da ga mogu pokloniti Gospodinu. Gledaj da ga svi imaju i da nitko ne ostane bez njega ili da ga izgubi. Taj buket cvijeća, budi

uvjeren, bit će im dosta da budu veseli.

– Protumači mi što označava taj buket cvijeća?

– Sjeti se onoga što si učio u bogosloviji – odgovori mi – i sve ćeš lako protumačiti.

– Da, ja sam studirao bogosloviju, ali ipak nisam u stanju da shvatim što mi pružaš u buketu.

– To bi doista morao znati.

– Molim te, protumači mi to.

– Vidiš li to cvijeće? Svaki cvijet predstavlja po jednu krepost, koja je Gospodinu draga.

– A koje su to kreposti?

Savio razveže buket te protumači jedan po jedan cvijet:

– Ruža je simbol ljubavi, ljubičica poniznosti, sunčokret poslušnosti, encijan upućuje na pokoru i na mrtvljenje, klasje predstavlja čestu pričest, a ljiljan najljepšu krepost nad kojom je napisano: "Erunt sicut Angeli Dei in coelo" (Bit će kao anđeli Božji u nebu), tj. krepost čistoće. Zimzelen označava da sve kreposti treba da traju uvijek, tj. postojano.

– Dobro, dragi moj Savio, upitah ga. Reci mi: ti si u tim krepostima živio u životu. A koja te najviše utješila na času smrti?

– Pogodi – uzvratilo mi Savio.

– Možda što si sačuvao lijepu krepost čistoće?

– Ne, nije samo to.

– Možda čista savjest?

– Da, i to je veoma dobro, ali to još nije ono pravo.

– Nadu u vječni život?

– Ni to nije!

– Možda si učinio mnogo dobrih djela?

– Ne, ne!

– Dakle, što ti je moglo biti najveća utjeha u času smrti?

A Savio mi odgovori:

– Evo, reći ću ti: u času moje smrti najviše me utješila prisutnost uz mene moćne i voljene Majke Spasiteljeve. Preporučim svojim sinovima da ne sustanu štovati Gospu dokle god su na životu. Ali, pitaj me brzo da ti mogu na sve odgovoriti.

Don Bosco je prestao s pripovijedanjem, a u svima prisutnima osjetilo se duboko ganuće.

Ti me ne možeš dohvatiti

– A što znaš o budućnosti Družbe?

– Što se tiče Družbe, znaj da ti Bog priprema veliku budućnost. Pobrini se, da kola, na kojima je Gospodin, tvoj nasljednik ne izvede s pravoga puta. Ako ih tvoji svećenici budu znali pravilno voziti i ako budu dostojni visokog poslanja, budućnost Družbe bit će predivna i donijet će spasenje beskrajnom mnoštvu ljudi. Međutim, za to se postavlja jedan uvjet: da tvoji sinovi štuju Gospu i uspiju sačuvati krepost čistoće koju Bog toliko ljubi.

– A što znaš o meni? – upitah ga.

– Oh, kad bi znao koliko zgoda i nezgoda još treba da podneseš!... Ali požuri se, još mi je malo vremena dopušteno da razgovaram s tobom...

Zatim sam u zanosu pružio ruke da dohvatim tog svetog sina, ali on je izgledao prozračan, providan i ništa nisam dodirnuo.

– Što to radiš? – upita me kroz smijeh Savio.

Bojim se da mi ne pobjegneš – odgovorih. – Ali ti nisi tjelesan?

– Ne, nisam u tijelu. No jednog dana uzet ću ga.

– A taj tvoj izgled? Ja na njemu vidim sve crte Dominika Savia.

– Eto, vidiš: kad je duša odvojena od tijela, te se s Božjim dopuštanjem prikazuje nekome, čini to u svom izvanjskom izgledu i sa svim pojedinostima lica upravo kakvo je bilo na zemlji, i tako se, iako je uljepšano, sačuva sve dok se ne sjedini s tijelom na sudnji dan. A onda će s njime biti u raju. Stoga ti se čini da ja imam ruke, noge i glavu, ali me ne možeš dotaknuti jer sam duh.

Tri liste imena

– Razumio sam, odgovorih. – Poslušaj me, daj mi još jedan odgovor. Jesu li svi moji dječaci na dobrom putu koji vodi u spasenje? Reci mi to da bih mogao sve njih dobro voditi.

– Sinovi koje ti je Providnost povjerila mogu se svrstati u tri reda. Vidiš li ove tri liste? – i pruži mi jednu. – Pogledaj ih!

Pogledao sam prvi popis. Na početku je pisalo: "Neranjivi", tj. oni koje sotona nije mogao raniti, koji nisu svoju nevinost ničim ogriješili. Bili su veoma brojni i sve sam ih stigao vidjeti. Mnoge među njima već sam poznao, neke sam tek prvi puta vidio, a možda su trebali doći u oratorij slijedećih godina. Išli su ravno uskom stazom, unatoč tome što su ih sa svih strana neprestano napadale strijele, mačevi i koplja. Ta su oružja bila postavljena s obje strane puta, ali im nisu mogla nauditi.

Zatim mi je Savio dostavio drugu listu. Na njenom je početku bilo ispisano: "Ranjivi", tj. oni koji su pred Bogom u nemilosti, ali još su ostali na nogama jer su sakramentom ispovijedi zaliječili svoje rane. Bili su brojniji

od onih prvih, a neprijatelji su ih iz živice ranjavali dok su putovali svojim životnim putem. Pročitao sam njihova imena i sve sam ih vidio. Mnogi su bili mlitavi i malodušni.

Savio je držao u ruci još i treću listu. Na njoj je stajao naslov: "Zagušeni u grijehu", tj. oni koji su se prepustili putu grijeha. Na njoj su bila popisana imena svih u nemilosti Božjoj. Bio sam radoznao i želio saznati tu tajnu, pa sam stoga odmah ispružio ruku. No Savio me uznemireno prekide:

— Ne, pričekaj trenutak i poslušaj. Da otvorim tu listu, iz nje bi izišao smrad koji ni ja ni ti ne bismo mogli podnijeti. Anđeli se s odvratnošću i zaprepašteni odmiču, a Duh Sveti se zgraža nad strahotom i odvratnošću što je izaziva zadah grijeha.

Ali kako to oni mogu — primijetih — kad su Bog i anđeli bezosjetilni? Kako onda mogu osjetiti gnusobu i nečistoću materije?

— Da, jer koliko su stvorenja dobra i čista, toliko su sličnija nebeskim duhovima, i obratno, koliko su zlobna, nepoštena, gnusna, toliko su više udaljena od Boga i od anđela, koji se od njih okreću kao od smiješnih i odvratnih bića.

Zatim mi pruži listu:

— Samo je uzmi — reče mi — otvori je i znaj je iskoristiti za svoje dječake. Ali uvijek se sjeti buketa cvijeća što sam ti ga dao. Gledaj da ga svi dječaci imaju i sačuvaju.

Otvorio sam popis imena. Nisam vidio nijedno ime, no na tren su mi sva ta imena pojedinaca bila pred očima, kao da ih vidim pred sobom žive. Pogledao sam ih sve i zgrozio se. Velik dio njih poznavao sam, pripadali su oratoriju i ostalim zavodima. Primijetio sam također mnoge dječake koji se prikazuju dobrima, ali nisu takvi. I kad

sam u tren otvorio listu, raširi se oko mene upravo nepodnosiv smrad. Osjetio sam jake bolove u glavi i povraćanje tako da sam se bojao da ću umrijeti od toga. Međutim, smračilo se viđenje je nestajalo tako da nisam vidio više ništa od onog predivnog prizora. Bljesnulo je nešto kao munja i zatutnjilo tako snažno da sam se sav preplašen probudio.”

Iz toga sna, koji se na neki način povezuje sa snima iz djetinjstva, dade se naslutiti kako je don Boscovo srce tražilo dodire s Bogom i kako je Bog isto tako tražio do-dir s njime.

Jedan je njegov životopisac napisao: "Don Bosco se bio predao u Božje ruke poput zalučene ljubavi ludaka." Može se, dakle, zamisliti kako ga je snažno bila zgrabila Ljubav i kako je iz njega, kao iz sočnog ploda, napornim stiskanjem iscijedila sok svetosti.

Ljubav je bila tajna njegova života i njegovih uspjeha, ljubav koja je bila nabijena visokim naponom energije.

U ljubavi su se susretala i sljubljivala dva plamena: don Boscov plamen, koji je izgarao za Boga i za duše, i Božji plamen, koji je ražarivao njegovo srce.

34. DON BOSCOV MALI RJEČNIK

AMBICIJE. Ljudske hvale ne vrijede ništa osim da u vama probude ambicije i oholost.

ANĐEO ČUVAR. U napasti zazovi svoga anđela čuvara. On ima jaču želju da ti pomogne nego što ti želiš da to učini.

BESPOSLENOST. Besposlenost je najveći neprijatelj protiv kojeg se stalno moraš boriti.

BLAGDANI. Na svečanostima ovoga svijeta uvijek moramo prolivati i suze.

BLAGOST. Tvoj govor neka je uvijek začinjen blagošću. Blagost u govoru, u djelovanju, u opominjanju osvaja sve i svakoga.

BOG. Bog je dobri Otac, pouzdajmo se u njega.

BOGATSTVO. Bogatstvo nosi u sebi trnje za onoga tko ga želi steći, očuvati ga i posjedovati.

CRKVA. Svaki je napor malen kad se radi o Crkvi i o Papi.

ČEDNOST. Nerad i čednost ne mogu živjeti zajedno. Stoga izbjegavaj nerad pa ćeš pobijediti i iskušenja protiv čednosti.

ČISTOĆA. To je najdivnija i ujedno najosjetljivija krepost među svima ostalima.

Budite oprezni na prve trenutke napasti.

Kako sačuvati čistoću? Sveti Filip Neri savjetovao je obično pet sredstava: kloniti se lošeg društva, izbjegavati nerad, ne previše hraniti tijelo, moliti se i često pristupati sakramentima.

DJECA. Prva je sreća djeteta kad osjeti da ga drugi vole. Osjećaj zahvalnosti kod djece predokus je sretne budućnosti.

Djeca su Božja radost.

DJELA. Samo su dobra djela pravo bogatstvo koje nam pripravlja mjesto gore na nebu.

DOBRO. Da bi učinio dobro, čovjeku je potrebna odvažnost da podnese svaku žrtvu; nikad drugoga siliti na žrtvu, uvijek treba da smo ljubezni. Činite svakome dobro, a zlo nikome. Na kraju života sabiru se plodovi dobrih djela.

DRUGOVI (LOŠI). Više se klonite loših drugova negoli ujeđa otrovne zmije.

DUHOVNE VJEŽBE. Duhovne vježbe nisu drugo nego niz pouka i razmatranja kojima je svrha da pokrenu čovjeka na prijateljstvo s Bogom.

DVOLIČNOST. Priznati se kršćaninom, a ne raditi kao kršćanin velika je dvoličnost.

EKONOMIJA. Ekonomija — da! — ali i mnogo ljubavi!

FINANCIJE. Siromasi neka budu vaši blagajnici i vaši bankari, a Gospa će biti jamac vaših investicija.

Pohranite svoj novac u Gospinu banku i velik će biti vaš plod u vječnosti.

GLAZBA. Dječja se glazba ne sluša ušima, već srcem.

GOVOR. Svaka riječ treba da je prožeta ljubavlju.

IGRE. Najljepša šetnja i najljepša igra koja bi me rasonodi-

la bila bi da dovedem deset tisuća mladih u raj.

ISKUSTVO. Izvucimo pouku iz svega onoga što nam se dogodi.

ISKUŠENJE. Trnje koje nas ubode dok živimo u ovom vremenu bit će cvijeće za vječnost.

ISPOVIJED. Ispovijedajte se svakih osam dana pa makar ne imali ništa teško na savjesti. Ispovijed je najugodniji čin poniznosti pred Gospodinom.

JAKOST. Budimo uvjereni u svoju vjeru i u svoje osobno uvjerenje i ništa nas na svijetu neće smesti.

KATEKIZAM. Moj je užitak tumačiti djeci katekizam, zadržati se među njima, razgovarati s njima.

Zabavu cijenim samo kao sredstvo da se mladi predobiju za katekizam.

KAZNE. Mladi lako zaboravljaju kazne roditelja, ali posebno teško kazne odgojitelja. Kod omladine kazna je ono što se primijeni kao kazna.

KNJIGE. Nijedan otrov nije tako koban za mlade kao loše knjige. Loša je knjiga poput raka koji razara organizam mladog čovjeka.

KRAĐA. Tuđe stvari moramo gledati kao na razbuktalu vatru. Tko ne vidi suvišak, krade Gospodinu.

KRITIKA. Ravnodušan sam na pohvale i na pokude: jer kad me hvale, govore što bih trebao da budem; a kad me kude, govore ono što jesam.

KRIŽ. Svi treba da kao Isus nosimo križ. Naši su križevi patnje što ih susrećemo u životu.

LIJENOST. Tko je lijen u životu, plakat će na samrti za izgubljenim vremenom.

LIJENČINA. Raj nije stvoren za lijenčine.

LJUBAV. Nije potrebno samo ljubiti mlade, već je nužno da oni i osjete da ih ljubimo. Ljubav uvijek trijumfira. Gdje vlada ljubav, vlada sreća. Gospodin nas je dao na svijet za druge.

LJUBAV BOŽJA. Svi ne mogu postiti niti poduzimati duga putovanja na slavu Božju; ne mogu svi davati obilnu milostinju, ali svi mogu ljubiti Boga. Dovoljno je voljeti ga.

LJUBAV PREMA SAMOME SEBI. Da bi vaša riječ imala utjecaja i postigla željeni učinak, potrebno je da u svakoj zgodi umanjujete svoje "ja".

MALE STVARI. Želimo li napredovati mnogo u svetosti i doći u raj? Budimo onda vjemi također i u malim stvarima.

MAŠTA. Gotovanski je razmišljati o nepotrebnim stvarima.

MILOST BOŽJA. Najveće je blago milost Božja.

MILOSTINJA. Milostinja je dužnost ljubavi. Živjeh među siromasima, ali sam također imao prilike da posjećujem bogate. Općenito uzevši, ustanovio sam da se daje malo milostinje i da mnoga gospoda slabo koriste svoje bogatstvo.

MIR. Tko nije u miru s Bogom, nije ni sam sa sobom, a niti je u miru s drugima.

MIRNOĆA. Nemoj se uznemirivati, Bog je uz nas. Strpljivost i molitva.

MOLITVA. Kad molite, iz dva zrna koja sijete narast će četiri klasa. Tko moli, sličan je čovjeku koji ide kralju.

MRTVENJE. Tko ne želi trpjeti s Kristom na zemlji, neće biti s njime ni proslavljen u nebu.

NAGRADA. Naša je nagrada na nebu i samo nju moramo

iščekivati. Svijet je prevarant, samo je Bog pravedan nagraditelj.

NAPOR. Čovjek je rođen da radi i samo onome tko radi iz ljubavi i marljivo napor je lagan.

NAVIKA. Izbjegavajte svaku lošu naviku. Moramo se naviknuti da radimo samo dobro i ništa drugo. Naše je tijelo nezasićeno: što mu više dajemo, to više od nas traži; što mu manje dajemo, manje od nas i traži.

NEPOSLUŠNOST. Neposlušnost je korijen svih zala.

NEPOŠTENJE. Ako znaš samo to da je netko ohol, dosta ti je da znaš i da je nepošten.

NEPOSTOJANI. Došao sam do zaključka da nepostoja- ni, koji lako mijenjaju odluke bez opravdanih razloga, slabo uspijevaju u svemu.

NEUMJERENOST. Neumjerenost skraćuje život sladokus- cima. Tko ne zna biti umjeren, nije čovjek. I proždrlji- vost je majka tisuća mana.

NEVINI. Nevinost je kao ljiljan među trnjem koji Bog ubire u svojem vrtu da ga stavi za ukras na svoje srce.

NOVAC. Novcem se sve postiže: samo se smrt ne može njime isplatiti.

NEPRIJATELJI. Tri su čovjekova neprijatelja: smrt (koja ga iznenadi), vrijeme (koje mu izmiče), sotona (koji razapinje svoje zamke).

OBITELJ. Kad neko dijete ostavi svoje roditelje i slijedi Božji poziv, Isus Krist zauzima njegovo mjesto u obitelji.

ODGOJ. Samo je vjera kadra započeti i dovršiti veliko djelo istinskog odgoja. Prva je metoda dobrog odgoja dobro se ispovijedati i primati euharistiju. Vjera i razum dva su pokretača mojeg cjelokupnog odgojnog sustava.

ODGOJITELJ. Gledaj da te mladi zavole, pa će te onda rado slušati. U svakom mladiću, pa i u onome najnesretnijem ima jedna točka pristupačna dobru, i prva je dužnost odgojitelja da nađe tu točku, taj osjetljivi konop, uže srca, da ga po njemu pridobije.

ODGOJNI SUSTAV. Moj odgojni sustav? Veoma je jednostavan: pustiti mladima potpuno na slobodu da rade ono što im se najviše sviđa. Zatim treba u njima otkriti klice njihovih dobrih sklonosti i gledati da se one razvijaju. Budući da svatko rado radi ono što zna da može postići, držim se toga načela. Zato moji pitomci rade ne samo iz dužnosti, već i iz ljubavi.

ODLUKE. Održavanje odluka stvorenih u svetoj ispovijedi zadaje najviše zla sotoni i on se toga najviše boji.

ODRICANJE. Poslije smrti želio bih da ne posjedujem ništa svoje osim odijela na sebi. Naše srce neka ne bude u stvorenim stvarima, neka se ne blati u prljavštini ove zemlje, već neka je uprto u nebo.

ODVAŽNOST. Odvažnost zlih uzrok je strahu onih drugih. Budite odvažni i vidjet ćete da će im se krila polomiti.

OČI. Oči su prozor po kojemu sotona uvodi grijeh u srce.

OPOMENA. Da bi opomena donijela plod, nikad se ne smije davati pred drugima.

OPRAŠTANJE. Oprostiti znači zaboraviti zauvijek. Ako želite kod svojih učenika mnogo postići, nemojte nikad pokazati da vas je netko uvrijedio.

OPTIMIZAM. Sijmo i zatim postupajmo kao seljak koji strpljivo čeka vrijeme žetve. Dok beremo ruže, bodu nas; ali uz tmje uvijek su i ruže.

OSJEĆAJ. Rekao bih da je to sve ono čime se osvajaju srca mladih i da se tako daruju Gospodinu.

PAKAO. Velika je manjkavost suvremene pedagogije što u odgoju ne želi govoriti o posljednjim stvarima, napose o smrti i o paklu.

PAPA. U stvarima vjere uvijek sam s Papom i s njime kanim ostati kao dobar katolik sve do smrti. Papina želja za mene je zapovijed.

PISAC. Da bi pisao bez grešaka, čovjek mora uvijek imati u rukama dobar "Pravopis" i "Rječnik".

PLEMENITOST. Boga se ne može pobijediti u plemenitosti.

POBOŽNOSTI. Pobožne su vježbe za nas konci po kojima dovlačimo milosti od Gospodina.

POLITIKA. Moja je politika ona iz "Očenaša".

POMOĆNICA. Da budemo dragi Mariji Pomoćnici, potrebno je da štujemo njezinog Sina. Navest ću vam neka sredstva za to. Da budemo dragi, potrebno je da češće pristupamo sakramentima, da što češće primamo svetu pričest, a ako je ne možemo primiti, učinimo duhovnu pričest; sudjelujmo pri svetoj misi, posjećujmo Presveti Sakrament, činimo djela milosrđa u čast Isusu jer se Gospodinu sviđa da živimo u ljubavi. Marija Pomoćnica voli mlade, pa prema tome, voli i blagosivlja one koji se brinu za njih.

POSJET EUHARISTIJI. Hoćete li da vam Gospodin udijeli mnoge milosti? Često ga posjećujte. Hoćete li da vam udijeli malo? Posjećujte ga rijetko. Hoćete li da vas sotona napastuje? Posjećujte rijetko euharistijskog Spasitelja. Hoćete li da od vas bježi? Posjećujte često Isusa. Hoćete li da pobijedite sotonu? Nađite se češće kod Isusovih nogu. Hoćete li da vas sotona pobijedi? Nemojte posjećivati Isusa. Dragi moji! Posjet euharistijskom Spasitelju neophodno je potreban da se svlada sotona. Posjećuj-

te, dakle, često Isusa i sotona vas nikad neće nadvladati.

PONIZNOST. Ponizna i ljubezna čovjeka uvijek će voljeti svi: i Bog i ljudi.

POSLOVI. Ako želimo da naši materijalni poslovi napreduju, pobrinimo se da u njima najprije tražimo Božje interese.

POSLUŠNOST. Gospodin uvijek blagosivlje one koji su poslušni njegovim zapovijedima. Budi poslušan i bit ćeš svet.

POST. Ima post koji svi možete činiti: čuvajte svoje srce i svoja osjetila.

POUZDANJE U BOGA. Onome tko ga ljubi, Bog daje da mu svaka stvar služi na dobro.

PRESVETA DJEVICA. Dosta je da neki dječak uđe u salezijansku kuću pa ga Djevica uzme pod svoju posebnu zaštitu. U svakoj opasnosti utecite se Gospi i uvjeravam vas da ćete biti uslišani.

PRIČEST. Česta pričest veliki je stup na kojemu počiva jedan pol svijeta; pobožnost prema Gospi drugi je stup, na kojemu počiva drugi pol svijeta. Osnova sretnog života svakog mladića je sveta pričest.

PRIGODA. Nemojmo nikad propustiti prigodu u kojoj nam Gospodin pruža mogućnost da činimo dobro.

PRIGOVARANJA. Prigovaranje rashlađuje srce. Najgora je kuga prigovaranje.

PRIJATELJI. Svi progonjeni najdraži su moji prijatelji.

PRIMJER. Mnogo bi se duša moglo spasiti dobrim primjerom!

PRISUTNOST BOŽJA. Svatko izvršava dužnosti svoje službe u Božjoj prisutnosti.

PROPOVIJED. Nemojte otići s propovijedi a da sa sobom ne ponesete neku misao koju ćete provesti u život dok izvršavate svoje dužnosti.

PROVIDNOST. Bezgranično se pouzdajem u Božju providnost, ali i providnost također želi da je potpomognemo svojim naporima.

RAD. Pridaj najveću važnost poslovima koje radiš. Danas radi tako da se sutra ne moraš crvenjeti.

RAJ. U raju ću imati vremena za odmor. Put u raj ne vodi kroz užitke. U raju će se sve naplatiti.

RAZGOVORI. U razgovoru se ponašaj tako da svi oni s kojima se razgovaraš postanu tvoji prijatelji.

RODITELJI. Prva krepost mladića jest poslušnost ocu i majci. Tko izgubi poštivanje prema ocu i majci, navlači na sebe Božje prokletstvo.

SABLAZAN. Tko riječima i djelima sablažnjava, nije prijatelj: on je ubojica duše.

SAKRAMENT. Dva su krila kojima se leti u nebo: isповijed i pričest.

SAVJEST. Tko u sebi nosi mimu savjest, posjeduje sve.

SAVRŠENSTVO. Savršenstvo se postiže uz napor malo-pomalo.

SIN. Gospodin uvijek blagosivlje sinove koji slušaju svoje roditelje.

SIROMASI. Siromašni i napušteni nemaju druge baštine osim vašeg dobrog srca.

SIROMAŠTVO. Siromaštvo treba nositi u srcu da bi se provelo u život. Moja je misao uvijek bila: ne posjedovati nikakvu stvar.

SLAVA BOŽJA. Sve za Gospodina i na njegovu slavu. Što god radiš, promisli da li činiš radi slave Božje.

SMRT. Pomislite svake večeri: ako biste morali umrijeti ove noći, kakva bi bila vaša vječnost? U trenutku smrti sabiremo sve što smo cijeli svoj život sijali.

SOTONA. Sotona se plaši veselog svijeta.

SPASENJE. Imamo samo jednu dušu i spasimo li nju, spasili smo sve.

SPAVANJE. Rado bih bio bez dviju stvari: bez spavanja i bez jela.

SREĆA. Bogatstvo ne usređuje ljude. Beskorisno je tražiti ruže na ovoj zemlji. Poniznost i ljubav jesu kreposti koje će te usređiti u vremenu i u vječnosti.

SRDŽBA. Najsigurnije je sredstvo protiv srdžbe ne iskaliti je odmah.

STALNOST. Za mene je draža neka postojana krepost negoli izvanredne milosti.

STEGA (DISCIPLINA). Lijen i nediscipliniran mladić bit će nesretan mladić.

STRASTI. Strasti su kao razbješnjeli psi kojima nitko ne može udovoljiti; što im više udovoljavaš, jače se raspaljuju.

STRPLJIVOST. Bez strpljivosti ne možemo postati sveti.

STUDENTI. Studentima treba posebno preporučiti krepost poniznosti. Umišljeni student je glupi neznalica.

SUMNJE. U mladima i načelo sumnje čini mnogo zla.

SUVIŠAK. Providnost će nam otkazati pomoć onoga dana kad počnemo novce trošiti u suvišne i nepotrebne stvari.

SVEĆENIK. Svećenik treba da živi gorljivim unutrašnjim

životom da bi mogao rasvijetliti one oko sebe.

ŠTOVANJE GOSPĚ. Gajite veliku, nježnu, istinsku i postojanu pobožnost prema Mariji. Kad biste znali koliku važnost ima ta pobožnost, ne biste je zamijenili za sve zlato svijeta.

TIJELO. Tijelo treba da pomaže duši da čini dobro, štoviše, mora joj služiti.

TUGA. Odmor poslije rada okrepa je duha, udaljuje svaku tugu.

ULJUDNOST. U uljudnom ponašanju nalazi se klica mnogih kreposti. Čak i zubari moraju biti nježni.

USTRAJNOST. Možemo se baviti malim stvarima, ali treba da to činimo ustrajno.

UTISCI. Prvi utisci koji se zadrže u srcima mladih jesu oni iz odgoja.

UVREDA BOGA. Kad netko vrijeđa Boga, vičite poput vukova.

UŽICI. Radosti ovoga svijeta nestaju poput bljeska.

VESELJE. Ništa drugo ne tražim od mladih, nego da budu dobri i uvijek veseli. Štoviše, živite u najvećem veselju, samo nemojte griješiti.

VJERA. Da se mogu izdržati najokrutnija iskušenja, potrebna je velika vjera u Boga. Vjera može izvesti sve.

VRIJEME. Sat vremena koji se dobro iskoristi ujutro, blago je za na večer. Već i jedna minuta vremena je blago, vrijedna je beskonačno, vrijedi koliko i sam Bog.

ZABAVE. Nemojte nazivati zabavom onaj dan koji u vašem srcu ostavlja grižnju savjesti.

ZAHVALNOST. Sažaljujemo se nad nezahvalnim jer su

nesretni.

ZAVIST. Progonimo zavist; dobro jednoga mora biti dobro svih.

ZDRAVLJE. Da se očuva zdravlje i dugo živi, potrebno je:

1. čista savjest, tj. da naveče idemo na spavanje mirni, bez straha za vječnost
2. umjereni obroci
3. aktivan život
4. dobro društvo ili izbjegavanje pokvarenih ljudi.

ZLO. Najveće zlo među svim zlima je grijeh.

ZNANOST. Imajte na umu da je znanost bez savjesti samo na propast duše.

ZVANJE. Najveći dar koji Bog može udijeliti obitelji jest svećeničko zvanje jednog sina.

ŽIVOT. Naš je život prekratak. Učinimo hitno ono što se može prije nego što nas zadesi smrt. Ovdje je svijet kao prizor u kazalištu: prođe u jednom trenutku.

TUMAČ NEKIH IMENA I NAZIVA

/Uzeta su samo ona imena i nazivi koja se susreću u knjizi.
U zagradi je stavljen njihov izgovor/

Albert od Savoje, Karlo, kralj Pijemonta. Njegovim dekretom od 1846. don Bosco dobiva jednu parnicu u korist omladinskog rada.

Astigiano, (Astidžano), manja pokrajina blizu Torina, centar Asti.

Barolo, Julija Faletti, grofica, dobrotvorka u početku njegova rada

Berardi, Josip, kardinal, don Boscov dobrotvor

Besucco, Franjo, primjerni dječak iz don Boscova oratorija

Borel, Ivan, svećenik i teolog, prvi suradnik u sakupljanju omladine

Buzzetti, Karlo, (Buceti), graditelj bazilike Marije Pomoćnice u Torinu

Buttigliera d'Asti (Butiljera dasti), susjedna župa Castelnouva

Cagliero Ivan (Kaljero Ivan), (1839–1926) misionar i kardinal, među prvom četvoricom koji 1854. pristaje da osnuju družbu za odgoj omladine

Cafasso, Josip, (Kafaso), sveti, duhovni vođa mladog svećenika Ivana Bosca

Calosso, Ivan, (Kaloso), svećenik, prvi učitelj i Ivanov dobrotvor

Castelnuovo, trgovište i rodna župa Ivana Bosca, udaljeno nekoliko kilometara od Torina, danas, Castelnuovo di don Bosco

Cavour (Kavur) *Kamilo*, (1810–1860), prvi ministar predsjednik Ujedinjene kraljevine Italije, intimni don Boscov prijatelj

Capriglio, (Kapriljo), rodna župa majke Margarite

Cerutti, Franjo, (Čeruti) pisac, drug Dominika Savija, kasnije svećenik, salezijanac, član vrhovne uprave

Costamagna, Jakov, (Kostamanja), glazbenik, biskup misionar, jedan od prvih salezijanaca

don, lat. dominus – gospodin, u Italiji uobičajen naslov ispred imena svećenika, npr. don Bosco

Fagnano, Josip, (Fanjano), jedan od prvih salezijanaca misionara, biskup u Patagoniji, meteorolog

Hugo Viktor, franc. romanopisac, susreo se s don Boscom u Parizu

Durando, Celestin, (1840–1907), svećenik, pisac i lingvista, jedan od prvih 17 članova Družbe

franak, novčana jedinica u Italiji za vrijeme Napoleona (1 f – 100 centezima)

karabinjer, u savojskoj državi elitna vojska kojoj je zadatak da štiti unutrašnji poredak, žandar

kongregacija, družba, suvremeni naziv za redovničku zajednicu s jednostavnim zavjetima

konstitucije, osnovno pravilo suvremene redovničke zajednice

Lanzo (Lanco), mjesto blizu Torina

Lav XIII., papa, (1810–1903), povjerio don Boscu grad-

- nju bazilike Srca Isusova. Cijenio je salezijance zbog njihova socijalnog rada
- lira (austriaca)*, vrijednost 20 krajcera
- Magone, Mihovil*, drug Dominika Savija, također primjoran dječak oratorija
- Mulino d'Oro*, dio Torina uz rijeku Po
- Mornese*, (Morneze), rodno mjesto Marije Mazzarello, nedaleko od Torina
- "*laku noć*", kratki nagovor poslije večernjih molitava u oratoriju
- Napoleon, Bonaparte*, (1769–1821), francuski vojskovođa i car, osvajač Pijemonta
- Nepot, Kornelije*, rimski pisac "De viris illustribus", obavezna školska lektira u tadašnjim srednjim školama
- oratorij*, dom zabave i molitve, suvremeno: omladinski dom
- Pio VII.*, papa, Napoleonov zarobljenik, slobodan se vraća kroz Pijemont
- Pio IX.*, papa, (1792–1878) pokrovitelj i prijatelj don Boscovih ustanova
- preventivni sustav*, posebna metoda u odgoju djece
- Rattazzi, Urban*, (Rataci), antiklerikalni ministar, Cavourov sljedbenik, savjetuje don Boscu da osnuje Družbu ravnatelj, naziv za poglavara salezijanskog zavoda ili kuće
- Rua Mihovil*, blaženi, jedan od prvih članova u osnivanju Družbe, i prvi nasljednik Ivana Bosca.
- salezijanci* (ili sdb – salezijanci don Bosca) redovnička zajednica klerika i laika koju je ustanovio Ivan Bosco, a naziv joj dao po ženevskom biskupu Franji Saleškom

solda, sitni novac, stoti dio austrijske forinte
Superga, brdo iznad Torina, Marijino svetište
Valdenzi, reformatorska sekta koja je imala brojne pristaše u Pijemontu

VAŽNIJI DATUMI IZ DON BOSCOVA ŽIVOTA I RAZVOJA NJEGOVIH USTANOVA

1815. 16. kolovoza	– rodio se Ivan Bosco u Colle dei Becchi.
1817.	– umro otac Franjo.
1826. 26. ožujka	– prva ispovijed i pričest.
1835. 25. listopada	– obukao svećeničko odijelo u sjemeništu u Castelnovu
1841. 5. lipnja	– svećeničko ređenje u Torinu.
1841. 8. prosinca	– prvi sat vjeronauka u sakristiji crkve sv. Franje Asiškog, početak rada s omladinom.
1853. ožujak	– pokreće mjesečnik "Katoličko štivo"; prva radionica za napuštenu mladež.
1856. 25. studenog	– smrt majke Margarite.
1858.	– prvo putovanje u Rim, 20 puta ga je posjetio.
1859. 18. prosinca	– ustanovljenje Družbe sv. Franje Saleškoga – salezijanaca, prvih 17 članova.
1862.	– osniva tiskaru u oratoriju u Valdoccu, predgrađu Torina.

1865. 27. travnja – blagoslov temeljnog kame-
na bazilike Marije Pomoć-
nice u Torinu
1868. 9. lipnja – posveta bazilike Marije Po-
moćnice.
1869. 1. ožujka – Sveta Stolica odobrila Sa-
lezijansku družbu.
1872. 5. kolovoza – ustanovljuje sestre Kćeri
Marije Pomoćnice.
1874. 13. travnja – Sveta Stolica odobrila Kon-
stitucije Salezijanske druž-
be.
1875. 9. studenog – otvorena prva salezijanska
kuća izvan Italije, u Nici u
Francuskoj.
1875. 11. studenog – otputovali prvi salezijanci
misionari u Argentinu.
1876. 9. svibnja – pravilnik za udruženje sa-
lezijanskih suradnika.
1877. studeni – otputovale prve sestre KMP
u misije .
1878. 1. siječnja – izišao prvi broj "Salezi-
janskog vjesnika".
1881. 14. svibnja – smrt Marije Dominike Ma-
zzarello.
1883. – Putovanje u Pariz.
1886. – putovanje u Španjolsku.
1887. – posljednje putovanje u
Rim: posveta bazilike Srca
Isusova koju je don Bosco

- sagradio.
1888. 31. siječnja — smrt Ivana Bosca u 72. godini života.
1890. — započeo proces za proglašenje blaženim Ivana Bosca.
1891. — salezijanci u Africi.
1901. — prvi salezijanci dolaze u Sloveniju.
1910. — umro Mihovil Rua, prvi don Boscov nasljednik
1922. — prvi salezijanci dolaze u Zagreb, u Hrvatsku.
1929. 2. lipnja — Ivan Bosco proglašen blaženim.
1934. 1. travnja — Ivan Bosco proglašen svetim — na svetkovinu Uskrsa.
1951. 24. lipnja — proglašena svetom Marija D. Mazzarello.
1953. — osnivanje svjetskog udruženja don Boscovih učenika.
1954. 12. lipnja — proglašen svetim dječak Dominik Savio.
1972. 31. siječnja — osnovana Hrvatska salezijanska provincija svetog Ivana Bosca, Zagreb
1972. 29. listopada — proglašen blaženim Mihovil Rua.

DON BOSCO PISAC—PUBLICIST

Ivan Bosco bavio se uglavnom publicističkim i novinarskom radom. U toku posljednjih 40 godina života napisao je 148 različitih djela, pokrenuo pet serija knjiga: Izbor latinskih pisaca, Biblioteka talijanske omladine (204 sveska), Latinski kršćanski pisci, Mala serija dramskih djela, Zabavna i odgojna štiva. Zatim je pokrenuo (mjesečni časopis) mjesečnik "Katoličko štivo" koji je u njegovo vrijeme izlazio na tri strana jezika, a poslije njega na više stranih jezika te ostao na životu preko sto godina. Spominjemo također "Salezijanski vjesnik", informativni mjesečnik, kojemu je on također pokretač, a u njegovo vrijeme i poslije njega odigrao je važnu ulogu u razvoju salezijanskih odgojnih ustanova u svijetu. Zbog pomanjkanja prostora i samog karaktera ovog životopisa navodimo samo neka djela koja se spominju u tekstu, a imala su značajan utjecaj na suvremenike iz njegove sredine:

1. *Školski udžbenici*

- Povijest Crkve (1845)
- Biblijska povijest (1847)
- Povijest Italije (1855)
- Decimalni metarski sustav

2. *Djela za zabavu i za pozornicu*

- Ugodne pripovijesti (1862)

Razgovori između advokata i protestantskog ministra

Kuća sreće, dramski prizori, (1865)

Anegdote iz života Pija IX (1871)

3. *Životopisi svetaca*

Životopisi papa prvih triju stoljeća

Životopis svetog Petra (1856) (koji je bio neko vrijeme stavljen na indeks zabranjenih knjiga)

Život sv. Pavla, i drugih dvadesetak životopisa.

4. *Biografski spisi i pripovijesti na temelju povijesti*

Životopisi Alojzija Comolla, Dominika Savija, Mihovila Magonea, Josipa Cafassa, Franje Besuca i dr. Snaga dobrog odgoja (1855)

Valentin ili promašeno zvanje (1866)

Svibanj (1858)

5. *Vjerska poučna djela*

Opskrbljeni mladić (1847)

Temelji katoličke vjere

Upute katolicima (1850)

Savjet mladom čovjeku (1880)

Štovanje Marije pod nazivom Pomoćnice kršćana

6. *Spisi povodom I. vatikanskog sabora*

Katolička Crkva i njezina hijerarhija (1869)

Opći sabori i Katolička Crkva

Katolik u ovom stoljeću

7. *Spisi o odgoju:*

Preventivni sustav u odgoju mladih

Snaga dobrog odgoja

Upute kršćanskim djevojkama

BIBLIOGRAFIJA

/Od nekoliko desetaka životopisa o sv. Ivanu Boscu navodimo samo neke najznačajnije kojima su se autori služili./

LEMOYNE, G.B. – CERIA, E., – AMADEI, A: *Bibliografske uspomene don Ivana Bosca*, 19 svezaka, San Benigno Can., 1898–1907; Torino, 1909–1939.

CAVIGLIA, A., *Opere e scritti editi e inediti di don Bosco* (5 svezaka) Torino, 1929–1964.

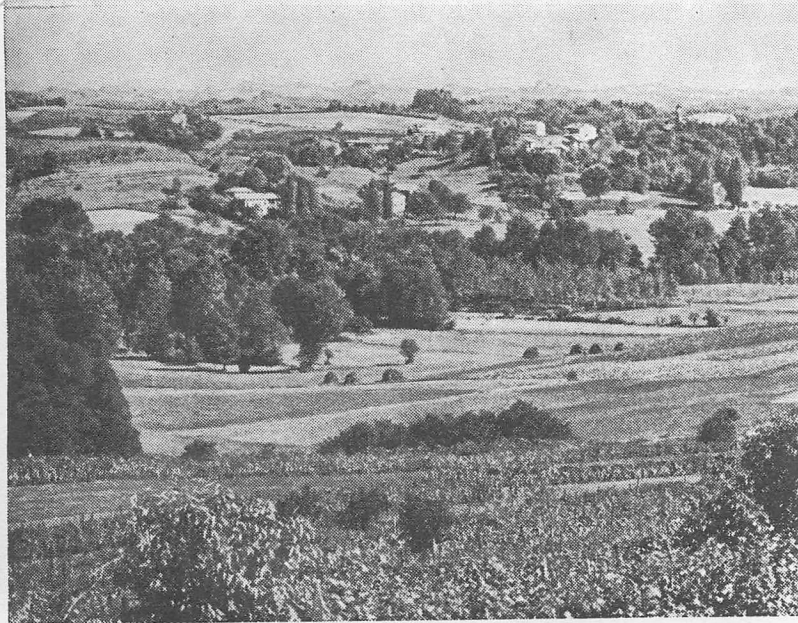
AUFFRAY, A., *Saint Jean Bosco*, Lyon–Paris, 1934; Torino 1970.

JOERGENSEN, G., *Don Bosco*, Kopenhagen 1929.

BOSCO, H., *Saint Jean Bosco*, Paris 1959.

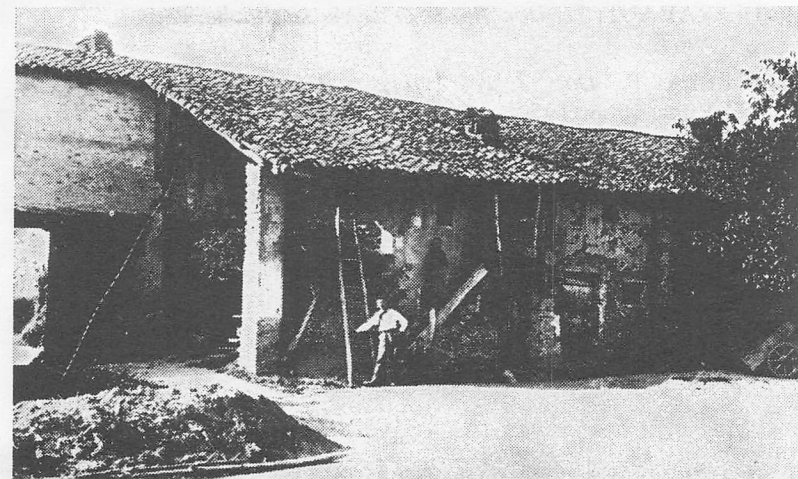
DESRAMAUT, F., *Don Bosco et la vie spirituelle*, Paris 1967.

STELLA, P., *Don Bosco*, 3 sveska, kritičko izdanje, Roma 1968–1974.

Rodni kraj brežuljci Becchi

Kuća u kojoj se rodio Ivan Bosco (suvremena fotografija)

SADRŽAJ

Predgovor	5
1. „U devetoj godini sanjao sam”	7
2. Ivica	10
3. Njegova majka	15
4. Čarobnjak i zabavljač	21
5. Moram ići u školu	27
6. Dobri učitelj	32
7. Prvi u razredu	38
8. Evo ti svećenika	44
9. Oratorij bez svog stalnog mjesta	51
10. Don Bosco je lud	59
11. Konačno pod krovom	66
12. Majka pet stotina dječaka	71
13. Ugrabili ste mi srce	78
14. Tako su ga voljeli	84
15. Kako je don Bosco odgajao	90
16. Remek djelo: Dominik Savio	100
17. Izvanredan spisateljski rad	107
18. Prijatelj na četiri noge	115
19. Don Bosco utemeljuje Salezijansku družbu	119
20. Ustanovljenje družbe Kćeri Marije Pomoćnice	126

21. Daleke zemlje	133
22. Suradnici	141
23. Njegovi bivši učenici	148
24. Don Boscova osobna karta	154
25. Svagdje i uvijek svećenik	160
26. Rodio se u siromaštvu, živio je u siromaštvu . . .	166
27. U traženju Providnosti	172
28. Don Boscova Gospa	179
29. Don Bosco ispovjednik	188
30. U dogovoru sa smrću	196
31. Jedan don Boscov dan	199
32. Smrt	203
33. Očekujem vas sve u rajju	212
34. Don Boscov mali rječnik	224

PRILOZI

Tumač nekih imena i naziva	236
Važniji datumi iz don Boscova života i razvoja njegovih ustanova	240
Don Bosco pisac – publicist	243
Bibliografija	245

„PRIJATELJ NAPUSTENIH“ – ŽIVOTOPIS SVETOG IVANA BOSCA (BOSKA) ISPRIPOVIJEDAN U CRTICAMA I ZGODAMA. IVAN BOSCO U SVOM VREMENU PRIHVATIO JE I ODGOJIO NA TISUĆE ULIČARA I ZAPOSTAVLJENIH DJEČAKA I MLADIČA, BUDIO JE ZANIMANJE MEĐU SVIM SLOJEVIMA LUDI, BIO PROZVAN LUĐAKOM RADI SVOJIH POTHVATA...

PRVI NJEGOV ŽIVOTOPIS NA HRVATSKOM JEZIKU OBJAVIO JE ČASOPIS „HRVATSKI UČITELJ“ 1888. A POSLJEDNJI SU IZAŠLI 1934. I 1963. GODINE.

OVAJ KRATKI ŽIVOTOPIS SASTAVILI SU PREMA OPSEŽNOM IZVORNIKU OD 19 SVEZAKA NOVINARI ENZO BIANCO I CARLO DE AMBROGIO. PREVEDEN JE NA VIŠE JEZIKA. NA TALIJANSKOM JE IZAŠAO POD NASLOVOM „DON BOSCO“ I NEKOLIKO GODINA BIO JE NAJCITANIJA KNJIGA U ITALIJI. DOŽIVIO JE ŠEST IZDANJA I POLUMILIJUNSKU NAKLADU. OVOM PRILIKOM IZLAZI KOD NAS U III. NEPROMIJENJENOM IZDANJU.

„SVJEDOČANSTVA“ – NIZ DŽEPNIH KNJIGA – KRATKI ŽIVOTOPISI I SVJEDOČANSTVA NAŠIH SUVREMENIKA KOJI SU ZAUZETIM LJUDSKIM I KRŠĆANSKIM ŽIVOTOM DALI PEČAT NAŠOJ EPOHI.

svjedočanstva

